

ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ &
ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
(Πρόγραμμα Jean Monnet)

Ατζέντα 2030 - Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs)

Η σύγχρονη προβληματική της επίτευξής τους
και η περίπτωση της υλοποίησης του Στόχου 15
στη Μεσόγειο

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Καλομοίρα Αγαπητού

Αθήνα, 2018

Δήλωση περί μη λογοκλοπής

Δηλώνω ότι είμαι η συγγραφέας της παρούσας εργασίας με τίτλο «Ατζέντα 2030 - Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs). Η σύγχρονη προβληματική της επίτευξής τους και η περίπτωση της υλοποίησης του Στόχου 15 στη Μεσόγειο» που συντάχθηκε στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη και παραδόθηκε 20 Δεκεμβρίου 2018. Η αναφερόμενη εργασία δεν αποτελεί αντιγραφή ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται σαφώς στη βιβλιογραφία και στο κείμενο ενώ κάθε εξωτερική βοήθεια, αν υπήρξε, αναγνωρίζεται ρητά.

Όνοματεπώνυμο
ΚΑΛΟΜΟΙΡΑ ΑΓΑΠΗΤΟΥ

A.M.
1217M053

Υπογραφή

Ημερομηνία

20 Δεκεμβρίου 2018

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Επιβλέπων: Ευάγγελος Ραυτόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Μέλη: Δρ. Ηλίας Μαυροειδής

Δρ. Αλέξανδρος Καΐλης

Copyright © Καλομοίρα Αγαπητού, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας πτυχιακής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς την συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων της συγγραφέως.

Συντομογραφίες

CBD: Convention on Biological Diversity

FAO: Food and Agriculture Organization

HLPF: High Level Political Forum

HLG-PCCB: High Level Group for Partnership Coordination and Capacity Building

IAEG-SDGs: Inter Agency Expert Group on Sustainable Development Goals
Indicators

KBA: Key Biodiversity Area

MDGs: Millennium Development Goals

MSSD: Mediterranean Strategy for Sustainable Development

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development

SDGs: Sustainable Development Goals

SFM: Sustainable Forest Management

UN: United Nations

UNCCD: United Nations Convention to Combat Desertification

UNEP: United Nations Environmental Programme

UNFCCC: United Nations Framework Convention on Climate Change

VNR: Voluntary National Review

Ευχαριστίες

Θα ήθελα, πρώτα από όλα, να ευχαριστήσω τον Ομότιμο Καθηγητή Ευάγγελο Ραυτόπουλο, του Τμήματος Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου, για την ευκαιρία που μου έδωσε να συνεργαστώ μαζί του για την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας. Ευχαριστώ και τα υπόλοιπα μέλη της τριμελούς εξεταστικής επιτροπής, Δρ. Ηλία Μαυροειδή και Δρ. Αλέξανδρο Καΐλη για την συνεργασία μας, όπως και για τις πολύτιμες και ουσιαστικές παρατηρήσεις τους.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες και όλες τις διδάσκουσες αυτού του Μεταπτυχιακού Προγράμματος για τις γνώσεις που μου έδωσαν, όπως και τους συμφοιτητές μου και τις συμφοιτήτριές μου για την υποστήριξη και αγαστή συνεργασία που είχαμε κατά την εκπόνηση εργασιών στο πλαίσιο των μαθημάτων.

Επί προσθέτως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη διοίκηση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, για την ευκαιρία που μου έδωσε να παρακολουθήσω το εν λόγω Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα, παρέχοντάς μου την απαραίτητη εκπαιδευτική άδεια, όπως επίσης ευχαριστώ τους συμμετέχοντες στη μικρή έρευνα που διεξήγαγα, για τις ενδιαφέρουσες συζητήσεις που κάναμε και τις απόψεις που ανταλλάξαμε.

Τέλος, ευχαριστώ τα παιδιά μου, Γιάννη και Άγγελο, για τον ενθουσιασμό τους και την ενθάρρυνση που μου έδιναν καθ'όλη τη διάρκεια αυτών των σπουδών.

Καλομοίρα Αγαπητού

Αθήνα, Δεκέμβριος 2018

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	11
Μεθοδολογία.....	12
1. Ιστορική αναδρομή 1972-2015.....	14
1.1. Η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης - «Only One Earth», 1972.....	14
1.2. Επιτροπή Brundtland – Η έκθεση «Our Common Future», 1980.....	15
1.3. Παγκόσμιο Περιβαλλοντικό Ταμείο.....	16
1.4. Η Συνδιάσκεψη στο Ρίο Ντε Τζανέιρο - «Earth Summit», 1992.....	17
1.5. Η Σύνοδος Κορυφής στη Νέα Υόρκη και οι Στόχοι της Χιλιετίας (MDGs), 2000.....	21
1.6. Η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής στο Γιοχάνεσμπουργκ, 2002, (Rio+10).....	23
1.7. Η Συνδιάσκεψη στο Ρίο Ντε Τζανέιρο – «The Future We Want», 2012 (Rio+20).....	24
1.8. Η Υψηλού Επιπέδου Συνδιάσκεψη στη Νέα Υόρκη – Agenda 2030, 2015.....	26
2. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης.....	29
2.1. Σύγκριση μεταξύ MDGs και SDGs.....	29
2.2. Υλοποίηση των SDGs, προκλήσεις και προβληματικές.....	31
2.2.1. Χρηματοδότηση για την επίτευξη των στόχων SDGs.....	35
2.2.2. Παρακολούθηση και επανεξέταση.....	37
2.3. SDG 15 – Ζωή στη Στεριά (Life on Land).....	46
3. SDG 15 και η περίπτωση της Μεσογείου.....	53
3.1. Η Περιοχή Αναφοράς.....	53
3.1.1. Γενικά.....	53
3.1.2. Κοινωνικοοικονομικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά στοιχεία.....	54
3.2. Συνεργασίες στο χώρο της Μεσογείου που σχετίζονται με το περιβάλλον.....	57
3.3. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης - Μεσόγειος.....	60
3.4. SDG 15 – Η περίπτωση της Μεσογείου.....	61
3.4.1. Εκθέσεις (VNR) των χωρών – HLPF 2018.....	63
3.4.2. Παρουσίαση αποτελεσμάτων μέσω των δεικτών (Indicators - SDGs).....	73
3.4.3. Αποτελέσματα της έρευνας.....	93
Συμπεράσματα.....	97
Πηγές.....	100
Βιβλιογραφία.....	105
Παραρτήματα.....	109

Πίνακες

	σελ.
Πίνακας 1	
Κωδικός Χώρας – Πρωτεύουσα – Έκταση – Πληθυσμός - Συμμετοχή τους σε σχήματα συνεργασίας και οργανισμούς.....	49
Πίνακας 2	
Κατάταξη χωρών σύμφωνα με την πρόοδο τους στην επίτευξη των SDGs.....	67
Πίνακας 3	
Δείκτης 15.6.1. Χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη διεθνή συνθήκη των φυτικών γενετικών πόρων - PGRFA, χώρες που έχουν επικυρώσει το πρωτόκολλο της Nagoya και ποιες από αυτές διαθέτουν το νομοθετικό πλαίσιο.....	82

Γραφήματα

	σελ.
Γράφημα 1	Δείκτης 15.1.1. δασική περιοχή ως ποσοστό (%) της συνολικής έκτασης της χώρας 68
Γράφημα 2	Δείκτης 15.1.2.(α) Μέσος Όρος ποσοστού (%) υγροβιότοπων Key Biodiversity Areas (KBAs) που είναι υπό καθεστώς προστατευόμενων περιοχών..... 70
Γράφημα 3	Δείκτης 15.1.2(β) Μέσος όρος ποσοστού (%) χερσαίων εδαφών (Key Biodiversity Areas (KBAs) που είναι υπό καθεστώς προστατευόμενων περιοχών..... 72
Γράφημα 4	Δείκτης 15.2.1. (1) Ποσοστό αλλαγής της Δασικής Έκτασης..... 73
Γράφημα 5	Δείκτης 15.2.1 (2) Υπέργεια βιομάζα στο δάσος ανά εκτάριο – τόνοι ανά εκτάριο..... 74
Γράφημα 6	Δείκτης 15.2.1 (3) Ποσοστό (%) δασικής περιοχής εντός προστατευόμενων περιοχών 75
Γράφημα 7	Δείκτης 15.2.1 (4 ^α) Ποσοστό (%) δασών με μακροχρόνιο σχέδιο διαχείρισης..... 76
Γράφημα 8	Δείκτης 15.2.1(4 ^β) Δάση με πιστοποίηση βάσει ανεξάρτητου πιστοποιημένου συστήματος πιστοποίησης (χιλιάδες εκτάρια)..... 77
Γράφημα 9	Δείκτης 15.4.1 Μέσος Όρος ποσοστού (%) ορεινών Key Biodiversity Areas (KBAs) που καλύπτονται από προστατευόμενες περιοχές..... 78
Γράφημα 10	Δείκτης 15.4.2 Δείκτης Mountain Green Cover..... 79
Γράφημα 11	Δείκτης 15.5.1 Red List Index..... 80
Γράφημα 12	Δείκτης 15.a.1/15.b.1 Συνολική επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια για την βιοποικιλότητα ανά χώρα αποδέκτη (σε εκατομ. δολάρια Αμερικής τιμές 2016)..... 83
Γράφημα 13	Δείκτης 15.a.1/15.b.1 Συνολική επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια για την βιοποικιλότητα ανά χώρα δότρια (σε εκατομ. δολάρια Αμερικής τιμές 2016)..... 84

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι όπως αναφέρεται και στον τίτλο, η διερεύνηση των προκλήσεων για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και με αφορμή την παρουσίαση των Εθνικών Εκθέσεων Αξιολόγησης εκ μέρους κάποιων Μεσογειακών χωρών στο HLPF τον Ιούλιο του 2018, η εξέταση της περίπτωσης εφαρμογής του στόχου 15 «Ζωή στη Στεριά» στη Μεσόγειο.

Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης διαδέχτηκαν τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας. Είναι οικουμενικοί, περισσότεροι και εκφράζουν ολιστικά την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η χρηματοδότηση για την εφαρμογή τους αλλά και η συλλογή αξιόπιστων στοιχείων για την παρακολούθησή τους.

Εξετάστηκε η περίπτωση της εφαρμογής του στόχου 15 στη Μεσόγειο, μέσα από τις Εθνικές Εκθέσεις Αξιολόγησης, για όσες χώρες συμμετείχαν στο HLPF, μέσα από τη χρήση των στοιχείων για τους δείκτες του στόχου αυτού αλλά και μέσω μιας μικρής έρευνας με συνεντεύξεις με εκπροσώπους διαφόρων τομέων.

Αν και όλες οι χώρες έχουν περιθώρια βελτίωσης στους επί μέρους δείκτες, επιδεικνύουν προσπάθειες αξιοσέβαστες. Ωστόσο όμως η ελλιπής χρηματοδότηση, τα θέματα ασφάλειας που έχουν προκύψει στην περιοχή όπως και η ποιότητα της νομοθεσίας φαίνεται να αποτελούν εμπόδιο.

Λέξεις Κλειδιά: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, Στόχος 15- Ζωή στη Στεριά, χερσαία οικοσυστήματα, δείκτες, Μεσόγειος.

«2030 Agenda – Sustainable Development Goals (SDGs)

**Current challenges with focus on
the implementation of SDG 15
in the Mediterranean region»**

Kalomoira Agapitou

Abstract

The subject of this dissertation is, as stated, the exploration of the challenges for the achievement of the Sustainable Development Goals and the examination of the case Goal 15 "Life on Land" in the Mediterranean region, on the occasion of the presentation of the Voluntary National Reviews by some Mediterranean countries during the HLPF in July 2018.

Sustainable Development Goals have succeeded Millennium Development Goals. They are universal, more in number and they express sustainable development in a holistic way. The biggest challenges are the funding for their implementation and the collection of reliable data for their follow-up.

The implementation of Objective 15 in the Mediterranean was examined, through National Assessment Reports, for those countries that participated in the HLPF, and through data for the indicators of this target, but also through a small survey through interviews with stakeholders.

Although all countries have room for improvement in the individual indicators, they are showing respectable efforts. However, the lack of funding, the security issues that have arisen in the region and the quality of legislation seem to be a kind of barrier.

Keywords: Sustainable Development Goals, SDG 15 Life on Land, Terrestrial Ecosystems, Indicators, Mediterranean.

Εισαγωγή

Μετά την συνδιάσκεψη στη Νέα Υόρκη, το 2015, η διεθνής κοινότητα έχει μπει σε μια νέα εποχή, αυτή όπου επιχειρείται να γίνει πραγματικότητα η Βιώσιμη Ανάπτυξη όπως την είχε περιγράψει η επιτροπή Brundtland στην έκθεση της «Our Common Future» το 1987 και την έχουν εξειδικεύσει πλέον, μετά από μια μακρά πορεία του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος, οι 17 στόχοι της Ατζέντας 2030.

Τα κράτη δεσμεύτηκαν σε υψηλό πολιτικό επίπεδο αυτό των αρχηγών κρατών και έχουν κληθεί να αναλάβουν την ευθύνη για την εφαρμογή αυτών των στόχων κινητοποιώντας και αξιοποιώντας ίδια μέσα, την κοινωνία των πολιτών, τον ιδιωτικό τομέα αλλά και κάθε δυνατή συνεργασία και σύμπραξη σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Τον Ιούλιο του 2018, στη Νέα Υόρκη, πραγματοποιήθηκε το ετήσιο High Level Political Forum (HLPF) όπου σαράντα έξι χώρες παρουσίασαν τις Εθνικές Εκθέσεις Αξιολόγησης (Voluntary Nations Reviews - VNR). Έξι χώρες από αυτές ήταν χώρες της Μεσογείου, μία εκ των οποίων και η χώρα μας. Ένας από τους στόχους για τον οποίον παρουσίασαν τις «επιδόσεις» τους ήταν και ο Στόχος 15 «Ζωή στη Στεριά» (Προωθούμε τη βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων και δασών, καταπολεμούμε την ερημοποίηση, αναστρέφουμε την υποβάθμιση του εδάφους και της βιοποικιλότητας).

Με αφορμή αυτή την συγκυρία αλλά και το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η περιοχή της Μεσογείου λόγω των ιδιαιτεροτήτων της, στην παρούσα εργασία διερευνάται η επίτευξη του στόχου αυτού για την περίπτωση της Μεσογείου, αφού σκιαγραφηθεί το περιβάλλον που αφορά στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση, αναδειχθούν οι προκλήσεις επίτευξης των στόχων για την βιώσιμη ανάπτυξη και κατανοηθεί το πώς παρακολουθείται η επίτευξή τους.

Μεθοδολογία

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει σκοπό, καταρχάς, να αναδείξει τις σημαντικές προκλήσεις για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντα 2030 και δεύτερον να αναδείξει τα προβλήματα και τις αδυναμίες για την περίπτωση της επίτευξης του Στόχου 15 (Ζωή στη Στεριά) στην περιοχή της Μεσογείου.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί αυτή η εργασία, έγινε καταρχάς έρευνα στους επίσημους ιστότοπους των οργανισμών του συστήματος του ΟΗΕ, οι οποίοι παρείχαν λεπτομερείς πληροφορίες. Η εξέλιξις ήταν και είναι συνεχής. Έγινε προσπάθεια να συμπεριληφθούν οι νεότερες πληροφορίες που προέκυπταν, όσο αυτό ήταν δυνατόν, δεδομένου ότι η εργασία έπρεπε να κατατεθεί σε αυστηρά καθορισμένη χρονική στιγμή. Η έρευνα συνεχίστηκε και στη σχετική με το θέμα, διαθέσιμη βιβλιογραφία ελληνική και ξένη.

Στην αρχή επιχειρείται μια ιστορική προσέγγιση της διαμόρφωσης του όρου της Βιώσιμης Ανάπτυξης, μέσα από σημαντικές συνδιασκέψεις και κείμενα των Ηνωμένων Εθνών και σκιαγραφείται η πορεία προς την υιοθέτηση των 17 Στόχων της Ατζέντα 2030, καθώς μέσα από αυτή την πολύχρονη διαδικασία, η ανθρωπότητα επιτυγχάνει να αποτυπώσει την πολυπλοκότητα του θέματος της Βιώσιμης Ανάπτυξης, που αποτελεί και εγγενές στοιχείο της προβληματικής για την επίτευξή τους.

Για το Στόχο 15 διερευνήθηκε το πώς προάγεται η επίτευξή του σε παγκόσμιο επίπεδο και για την περίπτωση της Μεσογείου, αφού σκιαγραφηθεί το διαμορφωμένο περιβάλλον στα πλαίσια του οποίου οι χώρες καλούνται να επιτύχουν την εφαρμογή του στόχου. Επιχειρείται αναλυτική προσέγγιση της προόδου μέσω τόσο των Εθελοντικών Εθνικών Εκθέσεων (VNRs), όσων χωρών παρουσιάστηκαν στο High Level Political Forum (HLPF) το καλοκαίρι του 2018, αλλά και μέσω των δεικτών παράγοντας σχετικά γραφήματα.

Επίσης, επιχειρείται μία εμπειρική προσέγγιση της προβληματικής επίτευξης αυτού του στόχου στο χώρο της Μεσογείου μέσω διεξαγωγής έρευνας με προσωπικές συνεντεύξεις με εκπροσώπους διαφόρων εμπλεκομένων (stakeholders), στους οποίους δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο όπως φαίνεται στο Παράρτημα Ι. Η τελική ομάδα των συμμετεχόντων αποτελείται από επτά άτομα, μία νομικό με ειδίκευση στο περιβάλλον, μία νομικό επίσης και μέλος μεγάλης Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης με εμπειρία σε θέματα βιοποικιλότητας, έναν ακαδημαϊκό με ειδίκευση στο θέμα της

δασικής οικονομικής και οικονομικά περιβάλλοντος, έναν ερευνητή δασικής διαχειριστικής και οικονομίας, μία επιστήμονα περιβάλλοντος και στέλεχος Φορέα Διαχείρισης, μία διδάκτορα πολιτικών επιστημών με ειδίκευση στη βιοποικιλότητα και τέλος ένα υψηλόβαθμο στέλεχος σε οργανισμό του συστήματος του ΟΗΕ με εστίαση στη Μεσόγειο και στα χερσαία οικοσυστήματα. Για λόγους δεοντολογίας και για την προστασία προσωπικών δεδομένων τα ονόματα δεν αναφέρονται όπως άλλωστε σημειώνεται και στις οδηγίες για τη συγγραφή των διπλωματικών εργασιών του πανεπιστημίου.

Τέλος, κάνοντας έναν συνδυασμό όλων των ανωτέρω παράγονται συμπεράσματα και φωτίζονται πλευρές για περαιτέρω διερεύνηση.

1. Ιστορική αναδρομή 1972-2015

1.1. Η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης - «Only One Earth», 1972

Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον, με γενικό θέμα «Μία μόνο Γη», πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη, 5¹-16 Ιουνίου 1972. Ήταν η πρώτη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ για την αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού ζητήματος. Ο Ούλοφ Πάλμε, πρωθυπουργός τότε της Σουηδίας απηύθυνε λόγο σε 1.500 εκπροσώπους από 113 χώρες, αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, 40 διακυβερνητικούς οργανισμούς, 250 ΜΚΟ, μέσα στις οποίες ήταν η IUCN και η WWF και 600 παρατηρητές, κάνοντας έκκληση για την προστασία του περιβάλλοντος και την ύπαρξη μέριμνας για τις επόμενες γενιές² (Τσάλτας, 2017).

Η μεγαλύτερη επιτυχία αυτής της συνδιάσκεψης, της πρώτης για το περιβάλλον, είναι ότι το περιβάλλον και τα προβλήματα που αντιμετωπίζονταν μπήκαν επισήμως στο επίκεντρο της διεθνούς συζήτησης και του διεθνούς ενδιαφέροντος. Εκείνη την εποχή δημιουργήθηκαν ΜΚΟ όπως η Greenpeace, καθιερώθηκε η Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος, οι Υπουργοί Περιβάλλοντος των διαφόρων κυβερνήσεων, η περιβαλλοντική δημοσιογραφία, οργανισμοί πολύ σημαντικοί όπως το UNEP³ (Dodds, Strauss & Strong, 2012).

Προϊόν αυτής της συνδιάσκεψης είναι ένα από τα κείμενα σταθμός στην ιστορία του Διεθνούς Δικαίου Περιβάλλοντος, η *Διακήρυξη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment)* ή αλλιώς η *Διακήρυξη της Στοκχόλμης* η οποία περιέχει 26 Αρχές.

Επίσης δημιουργήθηκε το *Πρόγραμμα Δράσης για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (Action Plan for the Human Environment)*, με στόχο την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των αρχών της Διακήρυξης. Ως επακόλουθο, επίσης, της Συνδιάσκεψης της Στοκχόλμης ήταν η δημιουργία του Προγράμματος των ΗΕ για το Περιβάλλον (*United Nations Environment Programme - UNEP*) το Δεκέμβριο του 1972, του πρώτου διεθνούς θεσμού για την προστασία του περιβάλλοντος και του Ταμείου του

¹ Η ημέρα αυτή, 5 Ιουνίου, έχει υιοθετηθεί ως παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος (world environment day). Η πρώτη φορά που εορτάστηκε ήταν το 1974. Για το έτος 2018 είχε ως θεματική την

² Τα στοιχεία αυτά έχουν ως πηγή το Κεφάλαιο 3: Η Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης, 1972 από το Μέρος Δεύτερο του βιβλίου Τσάλτας, Γρ. (2017). *Περιβάλλον: Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.

³ Από το βιβλίο Dodds, F., Strauss, M. & Strong, M. (2012). *Only One Earth. The long road via Rio to sustainable development*. New York: Routledge.

Περιβάλλοντος. Στους κόλπους του UNEP, το 1976, ιδρύεται το πρόγραμμα περιφερειακών θαλασσών και το Φεβρουάριο του ίδιου έτους υιοθετείται η Σύμβαση για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη Ρύπανση ή αλλιώς Σύμβαση της Βαρκελώνης.

Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης⁴ είναι από τα βασικότερα κείμενα του Διεθνούς Περιβαλλοντικού Δικαίου. Πολλές από τις αρχές και τις ιδέες που καταγράφηκαν στη Διακήρυξη αυτή έχουν αναφερθεί στα προοίμια επόμενων περιβαλλοντικών συνθηκών αλλά και στα συντάγματα διαφόρων κρατών. Για παράδειγμα, εκείνη την εποχή, στη χώρα μας κατοχυρώνεται συνταγματικά μέσω του άρθρου 24 η προστασία του περιβάλλοντος⁵. Επίσης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πυροδοτείται το πρώτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ένα κείμενο μη δεσμευτικό μεν, προγραμματικού χαρακτήρα, δε, με κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές επιλογές των κρατών-μελών της Κοινότητας και θεσπίστηκαν οι πρώτες οδηγίες που αφορούν στο περιβάλλον⁶.

1.2. Επιτροπή Brundtland – Η έκθεση «Our Common Future», 1980

Το 1980 η International Union for the Conservation of Natural Resources (IUCN) δημοσίευσε την World Conservation Strategy (WCS)⁷ (IUCN, UNEP, WWF, 1982) στην οποία αναπτύχθηκε η πρόδρομος έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Με το κείμενο του Παγκόσμιου Χάρτη της Φύσης (World Charter for Nature)⁸ το 1982 η 48^η Γενική Συνέλευση της Ολομέλειας των ΗΕ, επιβεβαιώνει την World Conservation Strategy. Στο κείμενο αυτό διατυπώνονται πρώτον οι Γενικές Αρχές για το περιβάλλον: σεβασμός της φύσης, διατήρηση όλων των πόρων της, ορθολογική διαχείρισή τους, δεύτερον, η βασική αρχή της πρόληψης και τρίτον η υλοποίηση της προστασίας με κυρίαρχη την παρουσία του Κράτους.

Το 1983 συστάθηκε η Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, World Commission on Environment and Development (WCED), ή αλλιώς

⁴ Βλέπε παραρτήματα του βιβλίου Τσάλτας, Γρ. (2017). *Περιβάλλον: Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.

⁵ Από τις διαλέξεις της επίκουρης καθηγήτριας Β. Καραγεώργου στο πλαίσιο των μαθημάτων του μεταπτυχιακού προγράμματος.

⁶ Επίσης από τις διαλέξεις της επίκουρης καθηγήτριας Β. Καραγεώργου στο πλαίσιο των μαθημάτων του μεταπτυχιακού προγράμματος.

⁷ Το κείμενο World Conservation Strategy βρίσκεται εδώ:

<https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/wcs-004.pdf>

⁸ Το εν λόγω κείμενο μπορεί να βρεθεί εδώ: <http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm>

Επιτροπή Brundtland, από το όνομα της πρωθυπουργού της Νορβηγίας που ήταν επικεφαλής, Gro Harlem Brundtland. Μία ανεξάρτητη επιτροπή με 23 μέλη από όλο τον κόσμο, έργο της οποίας ήταν να προτείνει μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές στρατηγικές για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης⁹.

Η έκθεση στην οποία κατέληξε η εν λόγω Επιτροπή μετά από τέσσερα χρόνια, αναφέρεται ως «*Our Common Future*» και δόθηκε στη δημοσιότητα το 1987, δεκαπέντε χρόνια μετά την Διάσκεψη της Στοκχόλμης, και για πρώτη φορά ορίζεται ο όρος “βιώσιμη ανάπτυξη” ο οποίος έχει ως εξής: «*Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να υπονομεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες*»¹⁰. Μέσα από την έκθεση αυτή αναδεικνύεται η έννοια των “αναγκών”, φωτίζοντας τον κοινωνικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης και την ορθόνομη¹¹ (equitable) διαδικασία αντιμετώπισής τους τόσο για τις σημερινές όσο και για τις μελλοντικές γενεές (Ραυτόπουλος, 2015, σελ. 26). Η Έκθεση Brundtland θα αποτελέσει και τη θεωρητική βάση της Agenda 21 που θα υιοθετηθεί στο Ρίο το 1992¹².

1.3. Παγκόσμιο Περιβαλλοντικό Ταμείο

Το 1991, η Παγκόσμια Τράπεζα σε συνεργασία με το UNEP και το UNDP Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Η.Ε. ξεκίνησαν ένα πρόγραμμα συνολικού προϋπολογισμού 1δισ. δολαρίων για την προστασία του περιβάλλοντος και την προβολή της βιώσιμης ανάπτυξης. Τη διαχείριση των χρημάτων αναλαμβάνει ο νεοσύστατος Διεθνής Οργανισμός, το *Παγκόσμιο Περιβαλλοντικό Ταμείο*¹³ (*Global Environmental Facility, GEF*) (Παπαστάμου, 2014), το οποίο το 1994 αποκτά θεσμική ανεξαρτησία.

Το Παγκόσμιο Περιβαλλοντικό Ταμείο έχει αποκλειστική αρμοδιότητα την αντιμετώπιση διεθνών περιβαλλοντικών προβλημάτων. Συμμετέχουν σε αυτό 183 κράτη μέλη, διεθνείς οργανισμοί, ΜΚΟ, αλλά και ιδιωτικές εταιρείες. Οι δωρεές, που

⁹ Από: Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future, Chairman's Foreword.

¹⁰ Our Common Future (σελ. 16)

¹¹ Ραυτόπουλος, Ε. (2015). Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

¹² Από τις διαλέξεις της επίκουρης καθηγήτριας Β. Καραγεώργου στο πλαίσιο των μαθημάτων του μεταπτυχιακού προγράμματος.

¹³ Από το βιβλίο Παπαστάμου, Α. (2014). Η «Πράσινη» Διπλωματία: Διεθνείς Σχέσεις και Προστασία του Περιβάλλοντος. Αθήνα: Πατάκης, κεφάλαιο «Από την Επιστήμη στην Διπλωματία».

προέρχονται τόσο από αναπτυγμένες όσο και από αναπτυσσόμενες χώρες αξιολογούνται για την υλοποίηση προγραμμάτων που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων.

Το βασικό πεδίο παρέμβασής του περιλαμβάνει τέσσερις κυρίως τομείς δράσης: τη βιοποικιλότητα, την κλιματική αλλαγή, το όζον και τα διασυννοριακά ύδατα. Από την ίδρυσή του έχει υποστηριχθεί οικονομικά από 39 χώρες. Για το διάστημα 2014 έως και το 2018, 30 χώρες δεσμεύθηκαν να καταγράψουν ρεκόρ 4,43 δισεκατομμυρίων δολαρίων¹⁴.

Τα βασικά μειονεκτήματα¹⁵ του είναι δύο:

- είχε περιορισμένο εύρος δραστηριοτήτων, αλλά και περιορισμένες χρηματοδοτικές δυνατότητες.
- έχει επικεντρωθεί στη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων, που αποτελούν προτεραιότητες των βιομηχανικών χωρών και έχουν οικουμενικό και όχι περιφερειακό ή τοπικό χαρακτήρα, αγνοώντας σημαντικά τις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η λειτουργία του Ταμείου βασίζεται στην καταβολή εισφορών από ορισμένες βιομηχανικές χώρες, οι οποίες καθορίζουν, με τον τρόπο αυτό, και τις πολιτικές του.

1.4. Η Συνδιάσκεψη στο Ρίο Ντε Τζανέιρο - «Earth Summit», 1992

Το 1992, στο Ρίο Ντε Τζανέιρο, στη Βραζιλία, πραγματοποιήθηκε η Συνάντηση Κορυφής της Γης «Earth Summit», όπου συγκεντρώθηκαν ηγέτες από ολόκληρο τον κόσμο, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, αλλά και πολλοί παρατηρητές – εκπρόσωποι διαφόρων οργανισμών των Ηνωμένων Εθνών, με αίτημα τη βιώσιμη ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον και στο δικαίωμα, σε αυτό, των μελλοντικών γενεών.

Η προστασία του περιβάλλοντος συνδέεται με την ανάπτυξη μέσα από την *Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*¹⁶, ένα κείμενο με 27 αρχές, μη δεσμευτικού χαρακτήρα, το οποίο όμως περιλαμβάνει τις βασικές αρχές δικαίου περιβάλλοντος, οι οποίες υιοθετήθηκαν σε διεθνείς συμβάσεις και

¹⁴ Περισσότερες λεπτομέρειες μπορούν να αναζητηθούν εδώ: Global Environmental Facility, GEF, (www.thegef.org)

¹⁵ Πηγή πληροφοριών από: Παγκόσμια Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση: Τα δεδομένα, οι προκλήσεις και η πορεία προς την ενδυνάμωσή της (2004) ανακτήθηκε 30 Οκτωβρίου από: <https://nomosphysis.org.gr/8068/pagkosmia-periballontiki-diakubernisi-ta-dedomena-oi-prokliseis-kai-i-poreia-pros-tin-endunamosi-tis-iounios-2004/>

¹⁶ Η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη μπορεί να ανακτηθεί από εδώ: <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

εισάγει τα «δικαιώματα τρίτης γενιάς», δηλαδή συλλογικά δικαιώματα και αυτά είναι το δικαίωμα σε ένα υγιές και αρμονικό περιβάλλον, το δικαίωμα στην ανάπτυξη, το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας και το δικαίωμα στην ειρήνη¹⁷ (Τσάλτας, 2010).

Επίσης η Αρχή 10 της Διακήρυξης αποτέλεσε τη βάση για τη Σύμβαση Aarhus, κάνοντας αναφορά στο δικαίωμα της περιβαλλοντικής δημοκρατίας, στην πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, στη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων, στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος.

Ένα δεύτερο και πολύ σημαντικό αποτέλεσμα της διάσκεψης του Ρίο ήταν η *Ατζέντα 21*¹⁸, η οποία είναι ένα πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον με αναφορά στον 21^ο αιώνα, το οποίο έχει ως βάση του την Έκθεση της Επιτροπής Brundtland. Αυτό το πρόγραμμα δράσης περιλαμβάνει προτάσεις και μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν για την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη, τονίζοντας παράλληλα την ανάγκη για διεθνή συνεργασία. Οι άξονες που αναδεικνύονται και στους οποίους στηρίζεται το φαινόμενο της βιώσιμης ανάπτυξης σύμφωνα με την Ατζέντα 21 είναι τέσσερις, με πρώτον αυτόν της κοινωνικής και οικονομικής διάστασης, όπου γίνεται αναφορά στη διεθνή συνεργασία και στην ενίσχυση των αναπτυσσόμενων κρατών, στην καταπολέμηση της φτώχειας, στον περιορισμό του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού, το οποίο συνδέεται με την υγεία και τις συνθήκες διαβίωσης αλλά και τη βιώσιμη διαχείριση της γης, αλλά και την αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατικών θεσμών, του ιδιωτικού τομέα και της αυτοδιοίκησης.

Ως δεύτερος άξονας της βιώσιμης ανάπτυξης αναδεικνύεται η περιβαλλοντική διαχείριση, με τον εντοπισμό των κύριων προβλημάτων που αφορούν στην ατμόσφαιρα (αλλαγή του κλίματος, αραίωση της στρώσης του όζοντος, ατμοσφαιρική ρύπανση, χρήση ήπιων μορφών ενέργειας), στο έδαφος (μέτρα κατά της ερημοποίησης, αποφυγή αποψίλωσης μεγάλων εκτάσεων, διατήρηση φυσικού τοπίου) και στους υδάτινους πόρους (προστασία θαλασσών και ωκεανών αλλά και των γλυκών νερών, εξασφάλιση πρόσβασης όλων στο νερό), αλλά και με την λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της μόλυνσης από τοξικά απόβλητα και επικίνδυνες ουσίες.

¹⁷ Από το βιβλίο Τσάλτας, Γρ. (2010). Αναπτυξιακό Φαινόμενο & Τρίτος Κόσμος. Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης. Αθήνα: Παπαζήσης.

¹⁸ Το κείμενο της Agenda 21 μπορεί να βρεθεί εδώ:

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

Ως τρίτος άξονας της βιώσιμης ανάπτυξης αναδεικνύεται ο ρόλος των μεγάλων κοινωνικών ομάδων και οργανώσεων όπως οι Μη Κυβερνητικές Ομάδες (ΜΚΟ), η τοπική αυτοδιοίκηση, οι φορείς των εργαζομένων και των επιστημόνων. Αναγνωρίζεται ο ρόλος τους στη διαμόρφωση της εθνικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη και τόνωση του κοινωνικού της χαρακτήρα όπως και εξασφάλιση της συνύπαρξης οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας.

Ο τέταρτος άξονας της Ατζέντα 21 αφορά στα μέσα υλοποίησης αυτού του προγράμματος μέσω της χρηματοδότησης για την κάλυψη των αναγκών των αναπτυσσόμενων χωρών, της μεταφοράς περιβαλλοντικής τεχνολογίας, του ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, της εκπαίδευσης, της ανάπτυξης κατάλληλων εθνικών μηχανισμών για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στον αναπτυξιακό σχεδιασμό αλλά και μέσω των δράσεων του ΟΗΕ και των οργανισμών του.

Το Δεκέμβριο του ίδιου έτους συστάθηκε η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (*Committee on Sustainable Development – CSD*), από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC) του ΟΗΕ, με αφετηρία την αναφορά της Agenda 21. Στόχος της ήταν η παρακολούθηση της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης «Agenda 21», καθώς και η καθοδήγηση της εφαρμογής του Σχεδίου Υλοποίησης που υιοθετήθηκε αργότερα στη Σύνοδο Κορυφής του Γιохάνεσμπουργκ το 2002. Η Επιτροπή αυτή είχε ευρεία συμμετοχή η οποία περιελάμβανε τόσο εκπροσώπους κυβερνήσεων όσο και μη-κυβερνητικούς φορείς. Προσέφερε αξιόλογο έργο για τη διεθνή πολιτική στη βιώσιμη ανάπτυξη. Στη συνδιάσκεψη του Ρίο το 2012, αντικαταστάθηκε από το Υψηλό Πολιτικό Φόρουμ (High Level Political Forum – HLPF) για την Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Το τελευταίο κείμενο που υιοθετήθηκε στο Ρίο το 1992 ήταν η *Δήλωση Αρχών για την Προστασία και Ανάπτυξη των Δασών*¹⁹. Ένα κείμενο διακηρυκτικού χαρακτήρα, με 15 Αρχές, που εξαιτίας των διαφωνιών μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών δεν κατέληξε σε κείμενο Σύμβασης ή κάποιο Πρόγραμμα Δράσης. Οι αρχές της Δήλωσης αυτής είχαν να κάνουν με την διαχείριση όλων των τύπων των δασών αλλά και τις σχέσεις δάσους, βιώσιμης ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας.

¹⁹ Το κείμενο της Δήλωσης/Διακήρυξης Αρχών για την Προστασία και Ανάπτυξη των Δασών μπορεί να βρεθεί στο Παράρτημα Νο13 στο Τσάλτας, Γρ. (2017). Περιβάλλον: Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.

Επίσης το 1992, στο Ρίο, υπεγράφη η Σύμβαση των ΗΕ για την Βιοποικιλότητα (*Convention on Biological Diversity – CBD*)²⁰, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 1993 και έχει στόχο τη συντήρηση της βιολογικής ποικιλομορφίας, την αιφορική χρήση των πόρων και τη δίκαιη κατανομή των ωφελημάτων από τη χρήση των γενετικών πόρων. Μεταξύ άλλων περιλάμβανε και ρυθμίσεις για το θέμα των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, κάτι για το οποίο αργότερα, το 2000, και λόγω της ανάγκης να υπάρξει πιο συγκεκριμένη ρύθμιση, τα συμβαλλόμενα κράτη υπέγραψαν το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια.

Μέχρι την υιοθέτηση των στόχων της χιλιετίας, έχουμε δύο ακόμη πολύ σημαντικές Συμβάσεις: η μία είναι η Σύμβαση Πλαίσιο των Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (1992) (*UN Framework Convention on Climate Change – UNFCCC*²¹) με το Πρωτόκολλο του Κιότο (1997) και η άλλη η Σύμβαση για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης (1994) (*UN Convention to Combat Desertification – UNCCD*²²). Η Σύμβαση Πλαίσιο των Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή έθετε ως στόχο την σταθεροποίηση της συγκέντρωσης των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα σε επίπεδα που να μην προκαλούν προβλήματα μέσω της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη. Η Σύμβαση για την καταπολέμηση της ερημοποίησης έχει να κάνει με τις άνυδρες περιοχές του πλανήτη και τη διαχείριση του εδάφους.

²⁰ Το κείμενο της Σύμβασης των ΗΕ για την βιοποικιλότητα βρίσκεται εδώ: <https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

²¹ Το κείμενο της UNFCCC βρίσκεται εδώ: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>
Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://unfccc.int/>

²² Το κείμενο της Σύμβασης των ΗΕ για την καταπολέμηση της ερημοποίησης βρίσκεται εδώ: https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf
Περισσότερες πληροφορίες εδώ <https://www.unccd.int/convention/about-convention>

1.5. Η Σύνοδος Κορυφής στη Νέα Υόρκη και οι Στόχοι της Χιλιετίας (MDGs), 2000

Το Σεπτέμβριο του 2000, στη Νέα Υόρκη, πραγματοποιήθηκε η Σύνοδος Κορυφής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η οποία άνοιξε το δρόμο για την υιοθέτηση των 8 Στόχων της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη (Millennium Development Goals - MDGs).

Ο τότε Γ.Γ. των Ηνωμένων Εθνών, Κόφι Ανάν, στην ομιλία²³ του είπε: «Οι ηγέτες έχουν θέσει συγκεκριμένους στόχους να μειώσουν στο μισό την αναλογία των ανθρώπων που ζούνε σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας, να παρέχουν καθαρό νερό και βασική εκπαίδευση για όλους, να αντιστρέψουν την πορεία εξάπλωσης του ιού του AIDS (HIV) και να επιτύχουν κι άλλους στόχους ανάπτυξης. ...Και μας έχουν ζητήσει να πολεμήσουμε την αδικία και τις ανισότητες, την τρομοκρατία και το έγκλημα καθώς και να προστατεύσουμε την κοινή μας κληρονομιά, τον πλανήτη, για τις επόμενες γενεές. Στη Διακήρυξη, οι ηγέτες του κόσμου έχουν δώσει σαφείς κατευθύνσεις για να προσαρμοστεί ο Οργανισμός αυτός στο νέο αιώνα».

Η Διάσκεψη αυτή οδήγησε στην υιοθέτηση των πέντε τομέων προτεραιότητας για δράση, γνωστών ως «WEHAB», δηλαδή του νερού (Water), της ενέργειας (Energy), της υγείας (Health), της γεωργίας (Agriculture) και της βιοποικιλότητας (Biodiversity). Οι στόχοι ήταν οκτώ και ο κύριος στόχος ήταν να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της φτώχειας, ειδικεύονταν σε επί μέρους στόχους, 21 στον αριθμό, με συγκεκριμένη θεματική αλλά χωρίς να διαφοροποιούνται από το κύριο μέλημα. Βέβαια από το γεγονός αυτό είναι αντιληπτό πως αφορούσαν τις χώρες όπου είχαν να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο της φτώχειας, δηλαδή τις αναπτυσσόμενες χώρες του νότου.

Αποτέλεσαν το κεντρικό πλαίσιο της δράσης όλων των ειδικών οργανισμών του ΟΗΕ και αυτό που εισάγεται για πρώτη φορά στη διεθνή πρακτική είναι η παρακολούθηση και η αξιολόγηση, καθώς για τους οκτώ στόχους και τους υποστόχους τους είχαν οριστεί δείκτες για την παρακολούθηση της πορείας προς την επίτευξή τους²⁴. Αυτό σαν γεγονός είναι πολύ σημαντικό καθώς τα κείμενα αυτά της διεθνούς διαπραγμάτευσης είναι ήπιου δικαίου (soft law) και η εισαγωγή της έννοιας της παρακολούθησης μέσω δεικτών διευκολύνει την υπακοή στην εφαρμογή τους.

²³ Από τον Πρόλογο του Κόφι Α. Ανάν, Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, στη Διακήρυξη της Χιλιετίας

²⁴ Οι Στόχοι της Χιλιετίας και οι ειδικεύσεις τους αλλά και οι δείκτες παρακολούθησής τους, όπως ήταν σε ισχύ το 2008, βρίσκονται εδώ:

<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Host.aspx?Content=Indicators/OfficialList.htm>

Οι οκτώ Στόχοι της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη (*Millennium Development Goals - MDGs*²⁵), ήταν οι εξής:

1. Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας,
2. Επίτευξη παγκόσμιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,
3. Προώθηση της ισότητας των δύο φύλων και ενίσχυση των γυναικών,
4. Μείωση της παιδικής θνησιμότητας,
5. Βελτίωση της υγείας των μητέρων,
6. Καταπολέμηση του AIDS, της ελονοσίας και άλλων ασθενειών,
7. Διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας,
8. Ανάπτυξη της παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη.

Οι στόχοι αυτοί είχαν καταληκτική προθεσμία επίτευξης το 2015. Κάποιοι από τους στόχους αυτούς επετεύχθησαν σε μεγάλο βαθμό όπως ο στόχος 1 για την φτώχεια και ο στόχος 4 για την παιδική θνησιμότητα, ενώ άλλοι δεν εμφάνισαν πρόοδο στην εφαρμογή τους όπως ο στόχος 7 για το νερό και ο στόχος 3 για την ισότητα των δύο φύλων. Αν και στην αρχή τα σενάρια σχετικά με την επιτυχία αυτής της συνόδου δεν ήταν ιδιαίτερα αισιόδοξα, στο τέλος αποδείχτηκε ότι ήταν μια πολύ σημαντική σύνοδος λόγω της αυξημένης υποστήριξης και της δυνατότητας επίτευξης των στόχων (Dodds, Strauss & Strong, 2012).

²⁵ Περισσότερες πληροφορίες για τους Στόχους της Χιλιετίας εδώ:
<http://www.un.org/millenniumgoals/>

1.6. Η Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής στο Γιοχάνεσμπουργκ, 2002, (Rio+10)

Το 2002 πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ, στη Νότιο Αφρική, η Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (World Summit on Sustainable Development – WSSD) ή αλλιώς η 2^η Διάσκεψη για τη Γη, η οποία αναφέρεται εν συντομία ως Rio+10, ακριβώς γιατί είχαν περάσει δέκα χρόνια από τη «Διάσκεψη για τη Γη» που έγινε στο Ρίο Ντε Τζανέιρο το 1992. Από τη διάσκεψη αυτή προέκυψαν δύο κείμενα μη δεσμευτικού χαρακτήρα, η Διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ (*Political Declaration*²⁶), το Σχέδιο Εφαρμογής (*Johannesburg Plan of Implementation - JpOI*²⁷) και οι Πρωτοβουλίες Τύπου II (*Type II Partnership Initiatives*). Οι τελευταίες αποτελούσαν τις εθελούσιες δράσεις με συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων για την υλοποίηση του Σχεδίου Εφαρμογής και ήταν η πρώτη συνάντηση όπου η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων αναδείχθηκε ως συνοδευτική των αποφάσεων.

Στη «Διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» γίνεται λόγος για τη συνεργασία με κοινό στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη, επίσης γίνεται αναφορά στο ρόλο των γυναικών, των αυτοχθόνων πληθυσμών, στις Μικρές Νησιωτικές Αναπτυσσόμενες Χώρες, και στη στήριξη της ανάπτυξης της Αφρικής. Είναι ένα κείμενο γενικότερου χαρακτήρα συγκριτικά με εκείνο του Ρίο.

Το «Σχέδιο Εφαρμογής» κάνει λόγο για την εφαρμογή και επίτευξη των στόχων της Agenda 21 και των στόχων της Χιλιετίας και τονίζεται η ανάγκη υποστήριξης των κρατών του αναπτυσσόμενου νότου. Αναγνωρίζεται ο ρόλος των διεθνών οργανισμών για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως επίσης και ο ρόλος των περιφερειακών οργανισμών αλλά και των εθνικών θεσμών. Δεν υπάρχει δηλαδή προσανατολισμός προς ένα κεντρικό διεθνή θεσμό για το περιβάλλον αλλά δίνεται έμφαση στη βελτίωση του πολυκεντρικού συστήματος περιβαλλοντικής διακυβέρνησης (Ραυτόπουλος, 2014).

Η Διάσκεψη αυτή ήταν πολύ σημαντική γιατί για πρώτη φορά μετά τη Διάσκεψη στο Ρίο το 1992, θεσπίζονται ποσοτικοί και ποιοτικοί στόχοι για μια

²⁶ Το κείμενο της Διακήρυξης του Γιοχάνεσμπουργκ (*Political Declaration*) βρίσκεται εδώ: <http://www.un-documents.net/johannesburg-declaration.pdf>

²⁷ Το κείμενο του Σχεδίου Εφαρμογής (*Johannesburg Plan of Implementation – JpOI*) είναι εδώ: http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/19097/Johannesburg_Plan_of_Action.pdf?sequence=1&isAllowed=y

ισόρροπη ανάπτυξη και ένα σύστημα εκτίμησης της προόδου (Παπαϊωάννου, Μαυροειδής, 2004)²⁸

1.7. Η Συνδιάσκεψη στο Ρίο Ντε Τζανέιρο – «The Future We Want», 2012 (Rio+20)

Τον Ιούνιο του 2012, στο Ρίο, πραγματοποιείται η τρίτη διάσκεψη για τη βιώσιμη ανάπτυξη, είκοσι χρόνια μετά τη Διακήρυξη του Ρίο και για αυτό φέρει εν συντομία τον τίτλο Rio+20 και δέκα χρόνια μετά τη Σύνοδο των Η.Ε. που έγινε στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

Το πρώτο σημαντικό αποτέλεσμα της Διάσκεψης ήταν η υιοθέτηση ενός κειμένου με τον τίτλο «*The future we want*»²⁹, ένα κείμενο που τόνιζε για ακόμη μία φορά την ανάγκη υλοποίησης των δράσεων της Agenda 21, διακηρυκτικού χαρακτήρα, αλλά με σημαντικές αναφορές.

Από τα πιο σημαντικά αυτού του κειμένου είναι ότι εισάγει την έννοια της Πράσινης Οικονομίας ως μέσο προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης. Καλούνται όλοι οι παγκόσμιοι οργανισμοί να συμπεριλάβουν την διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις δράσεις τους. Δίνεται επίσης ιδιαίτερη βαρύτητα στο ρόλο που παίζουν η εθελοντικές πρωτοβουλίες και οι οργανώσεις για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Σημειωτέον πως σήμερα υπάρχει η πλατφόρμα Partnerships for the SDGs³⁰ με ειδίκευση ανά στόχο βιώσιμης ανάπτυξης.

Γίνεται επίσης λόγος για τα μέσα εφαρμογής και γίνεται αναφορά στην καινοτομία και σε νέους παρόχους βοήθειας, ενώ σημειώνεται ο σημαντικός ρόλος που παίζουν τα μεγάλα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ενθαρρύνεται ο ιδιωτικός φορέας και αναγνωρίζεται η συμβολή του Παγκόσμιου Ταμείου Περιβάλλοντος για την χρηματοδότηση περιβαλλοντικών έργων (Τσάλτας, 2017).

Άλλα θέματα στα οποία αναφέρεται είναι η ανάπτυξη των περικλειστων χωρών και η διακυβέρνηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η μεταφορά τεχνολογίας

²⁸ Από το άρθρο των Παπαϊωάννου, Μ., Μαυροειδής, Η., (2005, Φεβρουάριος). *Βιώσιμη Ανάπτυξη. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Εξελίξεις και Προοπτικές*. Εισήγηση που παρουσιάστηκε στη Διεθνή Έκθεση και Συνέδριο, Heleco του ΤΕΕ, για τις τεχνολογίες του Περιβάλλοντος

²⁹ Το κείμενο «The future we want»: <https://sustainabledevelopment.un.org/futurewewant.html>

³⁰ Η πλατφόρμα πληροφόρησης Partnerships for the SDGs: <https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/browse/>

προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, η σημασία της παγκόσμιας χαρτογράφησης στη βιώσιμη ανάπτυξη (Eye on Earth³¹ και Global Earth Observation of Systems³²).

Επίσης αναβαθμίστηκε το UNEP σε κυρίαρχη περιβαλλοντική αρχή (International Environmental Governance) και ξεκίνησε συζήτηση για το θεσμικό πλαίσιο της παγκόσμιας διακυβέρνησης και τις πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες (Multilateral Environmental Agreements – MEAs) και το πώς θα γίνει η διαχείριση της πολυκεντρικότητας που τις χαρακτηρίζει. Αυτό δεν οδήγησε στη μετάλλαξη του UNEP σε παγκόσμιο οργανισμό περιβάλλοντος αλλά περισσότερο σε αρχή παρακολούθησης και συντονισμού.

Το κείμενο «The Future We Want», επίσης, έδωσε το έναυσμα ίδρυσης της Ανοικτής Ομάδας Εργασίας για τους Στόχους για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (Open-ended Working Group on Sustainable Development Goals) για την ανάπτυξη ενός συνόλου στόχων αειφόρου ανάπτυξης οι οποίοι θα έπρεπε να είναι συνεκτικοί και να ενσωματωθούν στην αναπτυξιακή ατζέντα του ΟΗΕ μετά το 2015. Το Open-ended Working Group, το οποίο ιδρύθηκε στις 22 Ιανουαρίου 2013 με την απόφαση 67/555, με την έκθεση³³ του το 2014 παρουσίασε την επιλογή των 17 στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Επί πλέον, η Επιτροπή για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (Committee on Sustainable Development), που είχε δημιουργηθεί το 1992 δίνει τη θέση της στο Υψηλού Επιπέδου Πολιτικό Φόρουμ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (*High Level Political Forum on Sustainable Development*) το οποίο συστάθηκε το 2014 με σκοπό να ελέγχει και να προωθεί την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των στόχων³⁴.

³¹ Eye on Earth <https://eye-on-earth.net/>

³² Global Earth Observation of Systems <https://www.earthobservations.org/geoss.php>

³³ Η έκθεση του Open-ended Working Group of the General Assembly για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης βρίσκεται εδώ: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/68/970&Lang=E

³⁴ Η απόφαση για τη δημιουργία του High Level Political Forum βρίσκεται εδώ: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/67/290&Lang=E

1.8. Η Υψηλού Επιπέδου Συνδιάσκεψη στη Νέα Υόρκη – Agenda 2030, 2015

«Πρόκειται για ένα σχέδιο δράσης για την ανθρωπότητα, τον πλανήτη και την ευημερία...», όπως ξεκινά στο προοίμιο του το κείμενο «*Transforming Our World: Agenda 2030 for Sustainable Development*»³⁵ και συνεχίζει, «...καθώς λαμβάνεται υπόψη πως η εξάλειψη της φτώχειας σε όλες τις μορφές της και τις διαστάσεις της, συμπεριλαμβανομένου και της ακραίας φτώχειας, αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση αλλά και την αδιαμφισβήτητη προϋπόθεση για μια βιώσιμη ανάπτυξη».

Με αυτή την απόφαση, ουσιαστικά υιοθετούνται οι 17 SDGs με τους 169 επί μέρους στόχους τους, όπως τους είχε επεξεργαστεί και διαμορφώσει το Open-ended Working Group, το οποίο είχε ιδρυθεί για αυτόν το σκοπό μετά την διάσκεψη του Ρίο το 2012 και τους οποίους όλες οι χώρες και οι διάφοροι εμπλεκόμενοι μέσω της συνεργασίας καλούνται να εφαρμόσουν έως το 2030. Στη Νέα Υόρκη, είχε συγκληθεί η υψηλού επιπέδου συνδιάσκεψη, όπου οι αρχηγοί των κρατών κλήθηκαν και υιοθέτησαν τους στόχους αυτούς. Οι στόχοι της χιλιετίας MDGs πλέον αντικαθίστανται από τους SDGs. Η Agenda 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί το πιο σημαντικό κείμενο του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος έως σήμερα, έχοντας ενσωματώσει την εμπειρία και την προσπάθεια όλων αυτών των ετών και αν και κείμενο ήπιου δικαίου (soft law), ο τρόπος υιοθέτησής του, από τους αρχηγούς των κρατών, όπως και ο τρόπος που καλείται η ανθρωπότητα να το εφαρμόσει το καταστεί κάτι παραπάνω από υποχρεωτικό.

Στο προοίμιο του ψηφίσματος δίνεται έμφαση στους πέντε τομείς που είναι ζωτικής σημασίας για την ανθρωπότητα και τον πλανήτη. Άνθρωποι, Πλανήτης, Ευμάρεια, Ειρήνη, Συνεργασία, σε αυτούς είναι επικεντρωμένοι οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης. Επίσης τονίζεται πως οι ΣΒΑ είναι αλληλένδετοι, αδιαίρετοι και ισόρροποι ως προς τις τρεις διαστάσεις της Βιώσιμης Ανάπτυξης, την περιβαλλοντική, την οικονομική και την κοινωνική. Οι Στόχοι αυτοί έχουν ως εξής:

³⁵ Η απόφαση υιοθέτησης και το κείμενο « Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development» βρίσκεται εδώ: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια - Δίνουμε τέλος σε όλες τις μορφές της φτώχειας, παντού

Στόχος 2: Μηδενική Πείνα - Δίνουμε τέλος στην πείνα, πετυχαίνουμε την επισιτιστική ασφάλεια, βελτιώνουμε τη διατροφή και την αειφόρο γεωργία

Στόχος 3: Καλή Υγεία και Ευημερία - Διασφαλίζουμε μία ζωή με υγεία και προάγουμε την ευημερία για όλους, σε όλες τις ηλικίες

Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση - Διασφαλίζουμε την ελεύθερη, ισότιμη και ποιοτική εκπαίδευση προάγοντας τις ευκαιρίες για δια βίου μάθηση

Στόχος 5: Ισότητα των Φύλων - Επιτυγχάνουμε την ισότητα των φύλων και την χειραφέτηση όλων των γυναικών και των κοριτσιών

Στόχος 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση - Διασφαλίζουμε τη διαθεσιμότητα και τη βιώσιμη διαχείριση του νερού και των εγκαταστάσεων υγιεινής για όλους

Στόχος 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια - Διασφαλίζουμε την πρόσβαση σε οικονομική, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους

Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη - Προάγουμε τη διαρκή, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη και την πλήρη και παραγωγική απασχόληση και αξιοπρεπή εργασία για όλους

Στόχος 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές - Οικοδομούμε ανθεκτικές υποδομές, προάγουμε την ανοιχτή και βιώσιμη βιομηχανοποίηση και ενθαρρύνουμε την καινοτομία

Στόχος 10: Λιγότερες Ανισότητες - Μειώνουμε την ανισότητα εντός και μεταξύ των χωρών

Στόχος 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες - Δημιουργούμε ασφαλείς, προσαρμοστικές βιώσιμες πόλεις και ανθρώπινους οικισμούς, χωρίς αποκλεισμούς

Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή - Διασφαλίζουμε τη βιώσιμη κατανάλωση και μεθόδους παραγωγής

Στόχος 13: Δράση για το Κλίμα - Αναλαμβάνουμε άμεση δράση για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της

Στόχος 14: Ζωή στο Νερό - Προστατεύουμε και χρησιμοποιούμε με βιώσιμο τρόπο τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους για βιώσιμη ανάπτυξη

Στόχος 15: Ζωή στη Στεριά - Προωθούμε την αειφόρο χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων και δασών, καταπολεμούμε την ερημοποίηση, αναστρέφουμε την υποβάθμιση του εδάφους και της βιοποικιλότητας

Στόχος 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί - Προάγουμε τις ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες, παρέχουμε πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους και οικοδομούμε αποτελεσματικούς θεσμούς σε όλα τα επίπεδα

Στόχος 17: Συνεργασία για τους Στόχους - Ενισχύουμε τα μέσα εφαρμογής και ανανεώνουμε την Παγκόσμια Συνεργασία για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η πορεία υλοποίησης των ΣΒΑ παρακολουθείται από το High Level Political³⁶ Forum, το οποίο συνεδριάζει υπό την αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC) σε υπουργικό επίπεδο κάθε Ιούλιο και σε επίπεδο αρχηγών κρατών, υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης, κάθε τέσσερα χρόνια, το Σεπτέμβριο.

³⁶ Περισσότερες πληροφορίες για το High Level Political Forum on Sustainable Development εδώ: <https://sustainabledevelopment.un.org/hlpf>

2. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

2.1. Σύγκριση μεταξύ MDGs και SDGs

Από την Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών, που πραγματοποιήθηκε το 2000 στη Νέα Υόρκη, προέκυψε η Διακήρυξη της Χιλιετίας όπου περιγράφηκαν οι οκτώ Στόχοι της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη, Millennium Development Goals, ή αλλιώς όπως τους γνωρίζουμε MDGs³⁷. Σκοπός ήταν η αντιμετώπιση του φαινομένου της φτώχειας και αφορούσαν στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Τα αποτελέσματα των 60 δεικτών των 8 MDGs με τους 21 επί μέρους στόχους αφορούσαν σε μέσους όρους σε επίπεδο χώρας ή περιοχής και δεν αποτύπωναν την πραγματική εικόνα της βελτίωσης. Επίσης η στόχευσή τους είναι πολύ ειδική, δηλαδή, εστιάζουν στο κοινωνικό κομμάτι της ανάπτυξης, έχοντας ως κύριο μέλημα την καταπολέμηση της φτώχειας και η δημιουργία τους εν γένει ακολούθησε την πορεία top-down καθώς και η ομαδοποίηση των χωρών έγινε με πολιτικά κριτήρια.

Από το 2012 στην 3^η Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που έγινε στο Ρίο, ξεκίνησαν οι διαδικασίες για την αλλαγή τους, με την θεσμική οργάνωση αυτού του εγχειρήματος και την ίδρυση του Open-ended Working Group, που ανέλαβε την διαμόρφωση των νέων στόχων. Το ζητούμενο σε αυτή την προσπάθεια ήταν οι νέοι στόχοι να είναι περισσότερο οικουμενικοί, δηλαδή να εκφράζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη για όλες τις χώρες είτε αναπτυσσόμενες είτε ανεπτυγμένες και να αφορούν και στους άλλους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης δηλαδή τον περιβαλλοντικό και οικονομικό παράγοντα. Με μια διαδικασία bottom-up και μέσα από διεργασίες εντός ομάδων εργασίας που συμμετείχαν τα κράτη, διαμορφώθηκαν 17 κεντρικοί στόχοι, γνωστοί ως SDGs, με 169 επιμέρους στόχους. Υιοθετήθηκαν το Σεπτέμβριο του 2015 στην υψηλόβαθμη Ολομέλεια της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και το τελικό κείμενο είναι η γνωστή Ατζέντα 2030. Αργότερα ορίστηκαν και οι δείκτες παρακολούθησής τους.

Οι στόχοι αυτοί αποτελούν τη θεσμική συνέχεια των MDGs, προσμέτρησαν και την περιβαλλοντική όσο και την οικονομική διάσταση του φαινομένου της

³⁷ Η Διακήρυξη της χιλιετίας (United Nations Millennium Declaration) βρίσκεται εδώ: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>

βιώσιμης ανάπτυξης και όλοι οι MDGs εκφράζονται μέσα από κάποιους από τους νέους στόχους.

Οι SDGs είναι οικουμενικοί, αφορούν όλες τις χώρες και όχι μόνο τις αναπτυσσόμενες, όλοι οι εμπλεκόμενοι (stakeholders), μέσω των ομάδων εργασίας, είπαν την γνώμη τους και πήραν μέρος στη διαμόρφωσή τους, η υιοθέτησή τους πραγματοποιήθηκε σε υψηλού επιπέδου συνδιάσκεψη, όπου παραβρέθηκαν οι αρχηγοί των κρατών, έχουν ολιστική προσέγγιση του φαινομένου της ανάπτυξης και είναι πολύ φιλόδοξοι. Δεν υπάρχει ιεράρχηση και είναι όλοι το ίδιο σημαντικοί μεταξύ τους, αν και δεν είναι το ίδιο σημαντικοί όλοι οι στόχοι για όλα τα κράτη.

Για την εφαρμογή των νέων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης παίζει σπουδαίο ρόλο η ενίσχυση της πολιτικής συνοχής (policy coherence for sustainable development - PCSD). Αποτελεί βασικό στοιχείο, του τρόπου επίτευξης των στόχων, η διερεύνηση της πολυπλοκότητας και η ανάδειξη της διασύνδεσης μεταξύ τους, τόσο σε επίπεδο διακυβέρνησης (διεθνές, εθνικό, τοπικό) όσο και σε επίπεδο τομεακών πολιτικών (οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών). Για τους στόχους της χιλιετίας, ο στόχος 8 «Παγκόσμια συνεργασία για την ανάπτυξη» «Global Partnership for Development» και των επί μέρους στόχων του, άγγιζε το θέμα της πολιτικής συνοχής έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα διεθνές περιβάλλον υποστηρικτικό για την επίτευξη των στόχων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η Ατζέντα 2030, λαμβάνοντας υπόψη και τις τρεις παραμέτρους της βιώσιμης ανάπτυξης και τις πολύπλοκες διασυνδέσεις των στόχων σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, εκτινάσσει την πολιτική συνοχής σε άλλο επίπεδο, περισσότερο απαιτητικό.

Η αλληλεξάρτηση και ο επηρεασμός σε οριζόντιο επίπεδο (David Le Blanc, 2014), αλλά και ο όγκος των στοιχείων που χρειάζονται για την παρακολούθησή τους είναι πολύ μεγάλος, η ποιότητα και η προσβασιμότητα που απαιτείται είναι μία πρόκληση και για το θέμα αυτό αφιερώνεται το επόμενο κεφάλαιο.

2.2. Υλοποίηση των SDGs, προκλήσεις και προβληματικές

Οι 17 στόχοι για την βιώσιμη ανάπτυξη με τους επί μέρους 169 στόχους, περιγράφουν με μεγάλη λεπτομέρεια το πώς αντιλαμβάνεται η ανθρωπότητα την βιώσιμη ανάπτυξη και τι ακριβώς θέλει να πετύχει βάζοντας έναν χρονικό ορίζοντα δεκαπέντε ετών από το 2015 έως το 2030.

Ο στόχος 17 «Συνεργασία για τους Στόχους – Ενισχύουμε τα μέσα εφαρμογής και ανανεώνουμε την Παγκόσμια Συνεργασία για την Βιώσιμη Ανάπτυξη» «Strengthen the means of implementation and revitalize the Global Partnership for Sustainable Development», με τους επί μέρους στόχους, καλύπτει ένα ευρύ φάσμα τομέων και δράσεων που αφορούν στην υλοποίηση των στόχων.

Οι στόχοι από 17.1 έως 17.5 αναφέρονται στον τομέα της οικονομίας, όπου γίνεται λόγος για την ενίσχυση της κινητοποίησης των εγχώριων πόρων με την είσπραξη φόρων και άλλων εισοδημάτων και τη βοήθεια που χρειάζονται για αυτό οι αναπτυσσόμενες χώρες, την εφαρμογή των δεσμεύσεων των ανεπτυγμένων χωρών να δαπανήσουν το 0,7% του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος (ΑΕΕ) σε Επίσημη Αναπτυξιακή Βοήθεια (Official Development Assistance – ODA) προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, το από 0,15% έως 0,20% του ΑΕΕ προς τις ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες, να κινητοποιηθούν επιπλέον χρηματοοικονομικοί πόροι για τις αναπτυσσόμενες χώρες από πολλαπλές πηγές, να βοηθηθούν έτσι ώστε να επιτύχουν μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του χρέους τους και να υιοθετηθούν συστήματα επενδύσεων υπέρ των λιγότερων ανεπτυγμένων χωρών.

Οι στόχοι από 17.6 έως και 17.8 αναφέρονται στον τομέα της τεχνολογίας, με πρώτο θέμα αυτό της συνεργασίας μεταξύ των χωρών Βορά και Νότου, μεταξύ χωρών του Νότου και της τριγωνικής συνεργασίας³⁸, τοπικής και διεθνής, για την πρόσβαση στην επιστήμη, στην τεχνολογία και την καινοτομία, ανταλλαγή γνώσεων και συντονισμό των υπαρχόντων μηχανισμών, ιδίως των μηχανισμών των Ηνωμένων Εθνών μέσω ενός παγκόσμιου μηχανισμού διευκόλυνσης. Επίσης γίνεται λόγος για ανάπτυξη, μετάδοση και διάδοση περιβαλλοντικά ορθών τεχνολογιών για τις αναπτυσσόμενες χώρες με ευνοϊκούς όρους, όπως και για λειτουργία τραπεζών

³⁸ Η τριγωνική συνεργασία είναι μια συνεργασία στην οποία οι παραδοσιακές χώρες δωρητές και οι πολυμερείς οργανισμοί διευκολύνουν τις πρωτοβουλίες Νότου-Νότου μέσω της παροχής χρηματοδότησης, κατάρτισης, διαχείρισης και τεχνολογικών συστημάτων καθώς και άλλων μορφών στήριξης. Πηγή: <https://www.unsouthsouth.org/about/about-sste/>

τεχνολογίας και μηχανισμούς ανάπτυξης ικανοτήτων για την τεχνολογία και την καινοτομία στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες ως το 2017 και ενδυνάμωση της χρήσης των βασικών τεχνολογιών και των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας.

Ο στόχος 17.9 αναφέρεται στην οικοδόμηση ικανοτήτων (capacity building) και στη διεθνή στήριξη της ανάπτυξης αποτελεσματικών και στοχοθετημένων ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες με σκοπό την προώθηση των εθνικών σχεδίων των χωρών για την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, μέσω της συνεργασίας Βορρά – Νότου, Νότου – Νότου και τριγωνικής συνεργασίας.

Οι στόχοι 17.10 έως και 17.12 αναφέρονται στο εμπόριο και στην προώθηση ενός εμπορικού συστήματος υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου που θα είναι καθολικό, συμμετοχικό, ισότιμο, πολυμερές, χωρίς διακρίσεις, μέσω της ολοκλήρωσης των διαπραγματεύσεων στα πλαίσια της Ατζέντας της Ντόχα για την Ανάπτυξη. Επίσης γίνεται λόγος για αύξηση των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών με στόχο το διπλασιασμό του μεριδίου που κατέχουν στις παγκόσμιες εξαγωγές οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες μέχρι το 2020. Επίσης αναφέρονται στην έγκαιρη πρόσβαση στις αγορές χωρίς δασμούς και ποσοτώσεις για όλες τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, διασφαλίζοντας παράλληλα πως οι προτιμησιακοί κανόνες που εφαρμόζονται από τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες είναι διαφανείς και απλοί.

Οι στόχοι 17.13 έως και 17.19 αναφέρονται σε συστημικά θέματα. Η θεσμική και πολιτική συνοχή είναι ένα από αυτά, το οποίο συμβάλει στην παγκόσμια μακροοικονομική σταθερότητα και στη διασύνδεση των θεμάτων σε επίπεδο διακυβέρνησης και τομεακών πολιτικών. Οι πολυμερείς εταιρικές συνεργασίες να ενισχύονται και να μοιράζεται η γνώση, η εμπειρία, η τεχνολογία, οι χρηματοοικονομικοί πόροι για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες και να προωθούνται αποτελεσματικές συμπράξεις μεταξύ δημοσίου, ιδιωτικού τομέα, κοινωνίας των πολιτών. Τα στοιχεία, ο έλεγχος και η αξιοπιστία τους, ένα άλλο θέμα συστημικό, για το οποίο πρέπει να υποστηριχθεί η ανάπτυξη έως το 2020 των ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες, να ενισχυθεί η διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας και αξιόπιστων στοιχείων, να αναπτυχθούν οι πρωτοβουλίες για τη μέτρηση της προόδου αλλά και τη μέτρηση του ΑΕΠ, να στηριχθεί η ανάπτυξη ικανοτήτων στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Σύμφωνα, δε, με τις παραγράφους 60 έως και 71 του ψηφίσματος υιοθέτησης της Ατζέντας 2030, στην ενότητα «Μέσα Εφαρμογής και Παγκόσμια Συνεργασία» (Means of Implementation and Global Partnership) της Ατζέντα 2030, τονίζεται πρώτα από όλα η σπουδαιότητα της παγκόσμιας συνεργασίας, εννοώντας ότι θα πρέπει να έρθουν πιο κοντά κυβερνήσεις, πολιτεία των πολιτών, ιδιωτικός τομέας, το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών όπως και άλλοι δρώντες οι οποίοι όλοι μαζί θα ενεργοποιήσουν τις απαραίτητες πηγές για την επίτευξη των στόχων, οι οποίοι είναι όμως ίδιας βαρύτητας, παγκόσμιοι, αδιαίρετοι και διασυνδεδεμένοι.

Γίνεται αναφορά στην Ατζέντα Δράσης της Αντίς Αμπέμπα και τις πολύ συγκεκριμένες πολιτικές της, υπογραμμίζοντας τη σημαντικότητα των συνεκτικών εθνικών πολιτικών και των ολοκληρωμένων χρηματοδοτικών πλαισίων, με την παράλληλη εναρμόνιση με τους διεθνείς κανόνες και δεσμεύσεις.

Επίσης εκφράζεται η υποστήριξη για την εφαρμογή σχετικών στρατηγών και προγραμμάτων δράσης που αφορούν τις αναπτυσσόμενες χώρες και αναγνωρίζεται η πρόκληση της επίτευξης διαρκούς ειρήνης και βιώσιμης ανάπτυξης σε χώρες όπου επικρατούν συγκρούσεις. Οι χώρες μεσαίου εισοδήματος πρέπει βοηθούνται μέσω της μεταφοράς γνώσης, εξελιγμένων συνεργασιών και υποστήριξης από τα Ηνωμένα Έθνη. Η δημόσιες πολιτικές και η αποτελεσματική χρήση των εγχώριων εθνικών πόρων είναι ουσιαστικής σημασίας.

Δεν θα μπορούσε βέβαια να μην γίνει αναφορά και στον επιχειρηματικό κόσμο, όπου η ιδιωτική πρωτοβουλία και δραστηριότητα μέσω της επένδυσης και της καινοτομίας αποτελεί οδηγό παραγωγικότητας, οικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και παραγωγή θέσεων εργασίας. Καλούνται λοιπόν οι εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα να συμπράξουν προς την κατεύθυνση της επίτευξης των στόχων χωρίς να παραγκωνίζεται το θέμα της παράνομης εργασίας και ειδικά των παιδιών.

Το διεθνές εμπόριο αντιμετωπίζεται ως μηχανή ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και μείωσης της φτώχειας. Υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, θα συνεχίζει να προάγεται αυτό. Σημειώνεται η παροχή βοήθειας για ανάπτυξη ικανοτήτων που σχετίζονται με το εμπόριο σε χώρες της Αφρικής, σε περικόκλειστα και μικρά νησιωτικά κράτη. Βέβαια γίνεται αναφορά και στη διατήρηση μακροχρόνιας βιωσιμότητας των χρεών των κρατών και καλούνται τόσο οι πιστωτές όσο και οι οφειλέτες να συνεργαστούν έτσι ώστε να αποφευχθούν μη βιώσιμες λύσεις.

Τέλος, προωθείται ο Μηχανισμός Διευκόλυνσης της Τεχνολογίας, σύμφωνα με την ατζέντα δράσης της Αντίς Αμπέμπα, ο οποίος θα στηρίζεται στη σύμπραξη πολλών εμπλεκομένων (stakeholders), όπου μία ομάδα εργασίας των Ηνωμένων Εθνών (Inter Agency Task Team – IATT) θα προωθεί τη συνεργασία, τη συνοχή και το συντονισμό για την επιστήμη, την τεχνολογία και την καινοτομία, ενθαρρύνοντας τη συνέργια και την αποτελεσματικότητα. Επίσης μία διαδικτυακή πλατφόρμα θα δίνει πληροφορίες για τις υπάρχουσες επιστήμες, τεχνολογίες και καινοτομίες και κάθε χρόνο θα διεξάγεται ένα πολυσυμμετοχικό φόρουμ με θέμα την επιστήμη, την τεχνολογία και την καινοτομία, το οποίο θα συγκαλείται από τον πρόεδρο του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των ΗΕ πριν κάθε HLPF, το οποίο θα πληροφορείται για τα αποτελέσματα αυτού.

Αν και υπήρξαν ‘‘φωνές’’ (Sachs, 2012 και Loewe, 2014) που έλεγαν πως και οι νέοι, τότε, στόχοι που θα διαδέχονταν τους στόχους της χιλιετίας θα έπρεπε να είναι περιορισμένοι σε αριθμό, τελικά αποδείχθη πως κάτι τέτοιο δεν ήταν εφικτό, καθώς πλέον τα αναπτυξιακά θέματα που έπρεπε να εκφραστούν μέσα από τους νέους στόχους ήταν πολύ περισσότερα. Αυτό οδηγεί και στη διαπίστωση πως και απαιτούμενα στοιχεία (Data) που είναι αναγκαία για την παρακολούθησή τους είναι περισσότερα από αυτά που χρειάζονταν για τους MDGs.

Μοιραία έχει έρθει μία νέα εποχή όπου για την παρακολούθηση της εφαρμογής των SDGs και τη λήψη αποφάσεων χρειάζεται να υπάρχουν πολλά, αξιόπιστα, ανοικτά στοιχεία τα οποία θα μπορούν να εξυπηρετήσουν το σκοπό για τον οποίο δημιουργούνται οι δείκτες και να γίνονται αυτοί λειτουργικοί. Για την παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων έχουν δημιουργηθεί δείκτες από μία ευρεία ομάδα ειδικών (IAEG-SDGs) που συνεδριάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα προκειμένου να κάνει μετατροπές και να προσαρμόσει αυτούς στις νέες κάθε φορά απαιτήσεις.

Ένα άλλο επίσης σημαντικό θέμα για την υλοποίηση των νέων στόχων είναι αυτό της χρηματοδότησης, διότι οι νέοι στόχοι αφορούν τόσο σε αναπτυσσόμενες όσο και σε αναπτυγμένες χώρες. Τα απαιτούμενα κονδύλια για την χρηματοδότηση της επίτευξης των στόχων είναι πολύ μεγαλύτερα. Για την χρηματοδότηση της επίτευξης των νέων στόχων, το 2015, στην Αντίς Αμπέμπα στην Αιθιοπία, επικεφαλής κυβερνήσεων, υπουργοί, εκπρόσωποι οργανισμών του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών και μη κυβερνητικοί εκπρόσωποι κατέληξαν στην ομόθυμη Ατζέντα Δράσης με πολιτικές για την χρηματοδότηση.

Αν θέλαμε να συνοψίσουμε τις προκλήσεις και τα προβλήματα θα ήταν ορθό να ειπωθεί πως οι στόχοι και οι επί μέρους αυτών υποστόχοι είναι πολλοί στον αριθμό, τα απαιτούμενα στοιχεία για την παρακολούθησή τους βάζουν σε δοκιμασία όλους τους κρατικούς φορείς, η αναγκαία χρηματοδότηση είναι μεγάλη και το διάστημα μέχρι το 2030 μοιάζει πολύ μικρό.

2.2.1. Χρηματοδότηση για την επίτευξη των στόχων SDGs.

Το 2015, εγκρίθηκε η Ατζέντα Δράσης της Αντίς Αμπέμπα (*The Addis Ababa Action Agenda –AAAA*³⁹), που αφορά στη χρηματοδότηση και υποστήριξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η Ατζέντα⁴⁰ αυτή προβλέπει ένα σύνολο δράσεων, με πάνω από 100 συγκεκριμένα μέτρα τα οποία βασίζονται σε όλες τις πηγές χρηματοδότησης, τεχνολογίας, καινοτομίας, εμπορίου, ελέγχου χρέους αλλά και δεδομένων προκειμένου να υλοποιηθεί η Ατζέντα 2030 για την βιώσιμη ανάπτυξη⁴¹.

Η αναγκαία χρηματοδότηση για την επίτευξη των SDGs είναι της τάξεως των τρισεκατομμυρίων δολαρίων ετησίως. Για να αντιμετωπιστεί αυτή η απαίτηση το ΑΑΑΑ λαμβάνει υπόψη και κινητοποιεί όλες τις πηγές χρηματοδότησης: δημόσιες και ιδιωτικές, εγχώριες και διεθνείς. Αναγνωρίζεται η σημασία των πολιτικών και η ευθύνη των χωρών για την οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη, σε μια διεθνή κοινότητα όμως που δημιουργεί ένα ευνοϊκό περιβάλλον. Προτείνει πολιτικές στους τομείς όπως:

- οι δημόσιοι πόροι κάθε κράτους,
- οι εγχώριες και διεθνείς ιδιωτικές επιχειρήσεις,
- η διεθνή αναπτυξιακή συνεργασία,
- το διεθνές εμπόριο ιδωμένο ως όχημα ανάπτυξης,
- η βιωσιμότητα του χρέους,
- η αντιμετώπιση συστημικών προβλημάτων,
- η επιστήμη, η τεχνολογία, η καινοτομία και η ανάπτυξη των ικανοτήτων.

Επίσης, δημιουργήθηκε κι ένας μηχανισμός παρακολούθησης και αναθεώρησης των αποτελεσμάτων και αυτό δεν είναι άλλο από το ετήσιο φόρουμ του

³⁹ The Addis Ababa Action Agenda : https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf

⁴⁰ Πηγή: *Financing sustainable development and developing sustainable finance, A DESA Briefing Note On The Addis Ababa Action Agenda*, το οποίο βρίσκεται εδώ: <http://www.un.org/esa/ffd/ffd3/wp-content/uploads/sites/2/2015/07/DESA-Briefing-Note-Addis-Action-Agenda.pdf>

⁴¹ Πηγή πληροφοριών για FfD εδώ: <http://www.un.org/esa/ffd/ffdforum/#>

ECOSOC σχετικό με την χρηματοδότηση της ανάπτυξης (FfD Forum - Financing for Development), όπου τα κράτη καταλήγουν σε κοινά αποδεκτά συμπεράσματα και προτάσεις προκειμένου αυτά να τροφοδοτήσουν το Πολιτικό Φόρουμ για την Αειφόρο Ανάπτυξη (HLPF).

Ουσιαστική συμβολή στο Φόρουμ για το FfD προσφέρεται από τη Διυπηρεσιακή Ομάδα Δράσης για τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης (The Inter-Agency Task Force on Financing for Development – IATF)⁴² με τη μορφή της ετήσιας έκθεσης σχετικά με την πρόοδο στην εφαρμογή των αποτελεσμάτων του FfD και των μέσων υλοποίησης.

Το Σεπτέμβριο του 2018⁴³ πραγματοποιήθηκε συνάντηση υψηλού επιπέδου υπό τον Γενικό Γραμματέα για τη χρηματοδότηση της Ατζέντας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2030. Τα κύρια σημεία της συζήτησης ήταν πως 1) η επίτευξη των ΣΒΑ απαιτεί αύξηση της χρηματοδότησης και των επενδύσεων, 2) οι εγχώριοι πόροι είναι η πιο βιώσιμη πηγή επενδύσεων για την εθνική ανάπτυξη, 3) τα αειφόρα επιχειρηματικά μοντέλα και η ιδιωτική χρηματοδότηση αποτελούν σημαντικούς μοχλούς αλλαγής και 4) η εξασφάλιση της επιτυχίας της χρηματοδότησης απαιτεί καινοτόμα μέσα και νέες τεχνολογίες⁴⁴.

⁴² Περισσότερες πληροφορίες για την IATF εδώ: <https://developmentfinance.un.org/about-iatf>

⁴³ Πηγή: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/financing-2030/>

⁴⁴ The Secretary – General’s Strategy for Financing the 2030 Agenda for Sustainable Development: https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/09/SG-Financing-Strategy_Sep2018.pdf

2.2.2. Παρακολούθηση και επανεξέταση.

Δείκτες (Indicators). Στο κείμενο της Ατζέντας 2030 (United Nations Statistical Commission, 2017) βρίσκουμε ξεχωριστή αναφορά στο θέμα της παρακολούθησης και επανεξέτασης της υλοποίησης των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης στις παραγράφους⁴⁵ 47 και 48 «Follow up and review».

Γίνεται αναφορά στη δημιουργία δεικτών για τους σκοπούς της παρακολούθησης και μέτρησης της επίτευξης των στόχων, δηλαδή της ποσοτικής παρακολούθησης, όπου βέβαια δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην ποιότητα, στην προσβασιμότητα, εγκυρότητα και αξιοπιστία των συλλεγόμενων στοιχείων που είναι απαραίτητα για την παραγωγή αυτών των δεικτών και στη λήψη αποφάσεων. Αναφέρεται επίσης πως θα δοθεί βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες για την παραγωγή αυτών των στατιστικών στοιχείων.

Στην παράγραφο 57⁴⁶, «Sustainable Development Goals and targets», αναγνωρίζεται το γεγονός μη ύπαρξης επαρκών στοιχείων για κάποιους από τους στόχους και καλούνται τα κράτη να καταβάλουν προσπάθειες για τη δημιουργία τους όπου δεν υπάρχουν. Αναγνωρίζεται η ανάγκη υποστήριξης για την συλλογή των στοιχείων.

Επιπροσθέτως, ο στόχος 17⁴⁷ «Ενισχύουμε τα μέσα εφαρμογής και ανανεώνουμε την Παγκόσμια Συνεργασία για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη» και ειδικότερα

⁴⁵ «Transforming our world: Agenda 2030 for Sustainable Development»,
“Follow up and review”

47. Our Governments have the primary responsibility for follow up and review, at the national, regional and global levels, in relation to the progress made in implementing the Goals and targets over the coming 15 years. To support accountability to our citizens, we will provide for systematic follow up and review at the various levels, as set out in this Agenda and the Addis Ababa Action Agenda. The high level political forum under the auspices of the General Assembly and the Economic and Social Council will have the central role in overseeing follow up and review at the global level.

48. Indicators are being developed to assist this work. Quality, accessible, timely and reliable disaggregated data will be needed to help with the measurement of progress and to ensure that no one is left behind. Such data is key to decision making. Data and information from existing reporting mechanisms should be used where possible. We agree to intensify our efforts to strengthen statistical capacities in developing countries, particularly African countries, least developed countries, landlocked developing countries, small island developing States and middle income countries. We are committed to developing broader measures of progress to complement gross domestic product.

⁴⁶ «Transforming our world: Agenda 2030 for Sustainable Development»,
“Sustainable Development Goals and targets”

§57. We recognize that baseline data for several of the targets remains unavailable, and we call for increased support for strengthening data collection and capacity building in Member States, to develop national and global baselines where they do not yet exist. We commit to addressing this gap in data collection so as to better inform the measurement of progress, in particular for those targets below which do not have clear numerical targets.

⁴⁷ Στόχος 17. Ενισχύουμε τα μέσα εφαρμογής και ανανεώνουμε την Παγκόσμια Συνεργασία για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

οι υποστόχοι 17.18 και 17.19, όπως αναλύθηκε πιο πάνω, εστιάζουν στη βοήθεια που πρέπει να παρασχεθεί στις αναπτυσσόμενες χώρες για να αυξήσουν την ικανότητά τους να παρέχουν ικανοποιητικά και αξιόπιστα στοιχεία.

Λίγο καιρό πριν την υιοθέτηση της Ατζέντας 2030 τον Σεπτέμβριο του 2015, πραγματοποιήθηκε η 46^η ετήσια συνεδρίαση της Στατιστικής Επιτροπής των ΗΕ⁴⁸, το Μάρτιο του 2015. Μεταξύ άλλων, λαμβάνοντας υπόψη τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών που πραγματοποιήθηκε στο Rio de Janeiro στη Βραζιλία το 2012 και τη Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας που πραγματοποιήθηκε το 2000 στη Νέα Υόρκη, όπως και τις επακόλουθες ενέργειες μετά το ορόσημο του έτους 2015 για την αναπτυξιακή ατζέντα, αναγνωρίζεται και υπογραμμίζεται η σημασία που έχει η συλλογή δεδομένων έτσι ώστε αυτά να υποστηρίζουν τις ενέργειες παρακολούθησης και τη λήψη αποφάσεων⁴⁹ (United Nations, 2015).

Επίσης, το Νοέμβριο του 2014, είχε δημοσιευτεί και η έκθεση «A World that Counts» (United Nations, 2014), η οποία είχε προετοιμαστεί για λογαριασμό του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών από την Ανεξάρτητη Συμβουλευτική Ομάδα Εμπειρογνομώνων (Independent Expert Advisory Group – IEAG).

Υπό αυτές τις επιρροές, αποφασίστηκε η δημιουργία της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για την Εταιρική Σχέση, το Συντονισμό και τη Δημιουργία Ικανοτήτων για Στατιστικές για την Ατζέντα 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (High – level Group

Συστημικά προβλήματα

Στοιχεία, έλεγχος και αξιοπιστία

17.18 Έως το 2020, ενίσχυση της υποστήριξης της οικοδόμησης ικανότητας των αναπτυσσόμενων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών και των μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών, προκειμένου να αυξηθεί σημαντικά η διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας, έγκαιρων και αξιόπιστων δεδομένων, διαχωρισμένων κατά εισόδημα, φύλο, ηλικία, φυλή, εθνικότητα, μεταναστευτικό στάτους, αναπηρία, γεωγραφική τοποθεσία και άλλα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τα εκάστοτε εθνικά πλαίσια.

17.19 Έως το 2030, αξιοποίηση των υφιστάμενων πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη μετρήσεων της προόδου της βιώσιμης ανάπτυξης συμπληρωματικών του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, και υποστήριξη της οικοδόμησης στατιστικής ικανότητας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

⁴⁸ Η Στατιστική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών (United Nations Statistical Commission) ιδρύθηκε το 1947 και είναι το ανώτατο επίπεδο λήψης αποφάσεων για το παγκόσμιο στατιστικό σύστημα και εδρεύει στην Νέα Υόρκη. Ασχολείται με την διαμόρφωση στατιστικών προτύπων, την διαμόρφωση εννοιών και μεθόδων όπως και με την εφαρμογή τους σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Επιβλέπει την στατιστική υπηρεσία του ΟΗΕ (United Nations Statistics Division – UNSD) και είναι μία από τις λειτουργικές επιτροπές του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των ΗΕ (ECOSOC). Η Επιτροπή αυτή αποτελείται από 24 εκπροσώπους χωρών (5 από Αφρικανικές χώρες, 4 από τις Ασιατικές, 4 από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, 4 από την Λατινική Αμερική και την Καραϊβική και 7 από την Δυτική Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο). Από το 2000 και μετά συνέρχεται κάθε χρόνο και στο τέλος κάθε συνεδρίας υποβάλει έκθεση στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο. Οι συνεδρίες παρακολουθούνται από περιφερειακές επιτροπές, άλλους οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, υπηρεσίες που ειδικεύονται και ασχολούνται με τα στατιστικά δεδομένα, ΜΚΟ και άλλους διεθνείς οργανισμούς. Πηγή: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/> (ημερομηνία ανάκτησης 1/11/2018).

⁴⁹ Statistical Commission, Report on the 46th session (3-6 march 2015): <https://unstats.un.org/unsd/statcom/46th-session/documents/statcom-2015-46th-report-E.pdf>

for Partnership, Coordination and Capacity – Building for statistics for the 2030 Agenda for Sustainable Development – HLG-PCCB) και της Διϋπηρεσιακής Ομάδας Εμπειρογνομόνων σχετικά με τους δείκτες SDGs (Inter-agency and Expert Group on SDG Indicators – IAEG-SDGs).

Η HLG-PCCB⁵⁰ έχει σκοπό να εγκαθιδρύσει μία παγκόσμια συνεργασία για τη συγκέντρωση στοιχείων που αφορούν στη βιώσιμη ανάπτυξη και έχει αναλάβει ηγετικό ρόλο στη διαδικασία υλοποίησης των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, όσον αφορά στη στατιστική παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων. Μέσω του United Nations World Data Forum on Sustainable Development Data (UN World Data Forum - UNWDF) επιχειρείται η ενίσχυση της συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω διαφόρων επιστημονικών ομάδων και ενδιαφερόμενους από την κοινωνία των πολιτών.

Το πρώτο UNWDF πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 2017 στο Cape Town στη Νότια Αφρική και προϊόν αυτού του φόρουμ ήταν ένα παγκόσμιο σχέδιο δράσης του για τα στοιχεία της βιώσιμης ανάπτυξης (Cape Town Global Action Plan for Sustainable Development Data - CTGAP), όπου περιγράφεται το πλαίσιο και η στρατηγική για την βελτίωση της ικανότητας των χωρών για την παροχή ποιοτικών στοιχείων, ανταποκρινόμενα στο χρόνο, ανοικτά και αναλυτικά. Για το λόγο αυτό υιοθετήθηκε το Cape Town Global Action Plan (CTCAP), από την 48^η Σύνοδο της Στατιστικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών το Μάρτιο του 2017.

Στο επίκεντρο του CTGAP είναι οι αλλαγές που πρέπει να γίνουν στα εθνικά στατιστικά συστήματα των χωρών, καθώς έχουν την ευθύνη να προσκομίσουν τα στοιχεία που απαιτούνται για την αποτύπωση της προόδου στην επίτευξη των στόχων της Agenda 2030. Απαιτείται η αξιοποίηση τόσο του ιδιωτικού τομέα όσο και της κοινωνίας των πολιτών για την συγκέντρωση στατιστικών δεδομένων υπό την εποπτεία των εθνικών στατιστικών αρχών των χωρών.

Το δεύτερο UNWDF πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2018, στο Ντουμπάι των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων και λίγο καιρό πριν, η HLG-PCCB ανέλαβε να εξετάσει την εφαρμογή του CTGAP κατ'εντολή της Στατιστικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών. Το κείμενο που παρεδόθη, εστιάζει στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης στατιστικών ικανοτήτων των εθνικών στατιστικών

⁵⁰ Πηγή: <https://unstats.un.org/sdgs/hlg/> και επίσης terms of reference of HLG-PCCB <https://unstats.un.org/sdgs/files/AnnexIII.pdf>

συστημάτων για τη στήριξη της παρακολούθησης και της επανεξέτασης της Ατζέντας για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του 2030.

Πολλά εθνικά στατιστικά συστήματα αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, λείπουν ακριβείς και έγκαιρες πληροφορίες για τη ζωή των ανθρώπων, πολλές ομάδες και άτομα παραμένουν «αόρατα» και πολλές αναπτυξιακές προκλήσεις εξακολουθούν να εκτελούνται και να αξιολογούνται ελάχιστα. Χρειάζεται να χρησιμοποιηθούν νέοι τρόποι χρηματοδότησης, πιο καινοτόμοι, πιο αποτελεσματικοί και να υπάρξει συντονισμένη προσπάθεια από το δημόσιο τομέα, από τον ιδιωτικό τομέα και από την κοινωνία των πολιτών, μέσω της σύναψης εταιρικών σχέσεων και να δοθεί βάρος στην ποιότητα και στη διαθεσιμότητα των στοιχείων

Η HLG-PCCB συνεχίζει λέγοντας πως ο απώτερος στόχος είναι να καθιερωθεί ένας διαφανής μηχανισμός χρηματοδότησης ανοιχτός σε όλους τους ενδιαφερόμενους, ένας μηχανισμός που να μπορεί να ανταποκριθεί στην ανάγκη για ταχύτητα και αποτελεσματικότητα στη λήψη των δεδομένων με τις εθνικές υπηρεσίες να έχουν τον πρώτο λόγο. Στόχος θα είναι να κινητοποιηθούν τόσο οι εγχώριες όσο και οι διεθνείς πηγές χρηματοδότησης αλλά και να χρησιμοποιηθούν νέα εργαλεία και τρόποι χρηματοδότησης.

Προκειμένου να σχηματιστεί η IAEG-SDGs⁵¹, η Στατιστική Επιτροπή των ΗΕ ζήτησε να χρησιμοποιηθούν οι ήδη υπάρχοντες περιφερειακοί μηχανισμοί με σκοπό την ίση αντιπροσώπευση⁵². Έχουν δημιουργηθεί τρεις ομάδες εργασίας, μία για γεωχωρικές πληροφορίες, μία ομάδα εργασίας για την διασύνδεση των στατιστικών στοιχείων για τους SDGs, η οποία επιτρέπει ολοκληρωμένες αναλύσεις στην παρακολούθηση και μία ομάδα εργασίας για τα Στατιστικά Στοιχεία και την Ανταλλαγή Μεταδεδομένων (Statistical Data and Metadata Exchange - SDMX). Η κάθε ομάδα έχει καθορισμένο δικό της τρόπο λειτουργίας⁵³.

⁵¹Terms of reference of IAEG-SDGs

https://unstats.un.org/sdgs/files/IAEG-SDGs%20Terms%20of%20Reference_2017.pdf

⁵² Τα Κράτη Μέλη των ΗΕ που είναι μέλη της IAEG-SDG, όπως αυτά αναφέρθηκαν τον Μάιο του 2017

<https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/members/>

⁵³ Terms of Reference – Working Group on Geo-spatial information

<https://unstats.un.org/sdgs/files/Working-Group-ToR--GeoSpatial.pdf>

Terms of Reference – Working Group on Inter-linkages of SDG Statistics to allow for Integrated Analyses in the Monitoring

<https://unstats.un.org/sdgs/files/Working-Group-ToR--Interlinkages.pdf>

Terms of Reference – Working Group on SDMX

<https://unstats.un.org/sdgs/files/Working-Group-ToR--SDMX.pdf>

Όσον αφορά στην IAEG-SDGs, αυτή ήταν επιφορτισμένη με την δημιουργία και εφαρμογή⁵⁴ ενός γενικού πλαισίου δεικτών για την εκτίμηση της εφαρμογής των στόχων της Ατζέντας 2030. Πράγματι αυτό παράχθηκε και συμφωνήθηκε στην 47^η Σύνοδο της Στατιστικής Επιτροπής των ΗΕ το Μάρτιο του 2016. Ακολούθως, μετά από βελτιώσεις, το Μάρτιο του 2017 κατά την 48^η Σύνοδό της η Επιτροπή συμφώνησε σε ένα νέο πλαίσιο το οποίο εν τέλει, τον Ιούλιο του 2017, υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση των ΗΕ, ενώ το Μάρτιο του 2018 η Στατιστική Επιτροπή στην 49^η Σύνοδό της έκανε αποδεκτές και τις νεότερες βελτιώσεις που είχαν έως τότε προκύψει. Οι αλλαγές και βελτιώσεις είναι συνεχείς και από την αρχή της λειτουργίας της, αυτή η ομάδα εργασίας, έχει καταλήξει σε πέντε ενημερώσεις, έως τώρα, μετά την αρχική δημιουργία του πλαισίου για τους δείκτες (United Nations, 2018). Η όγδοη συνάντηση της πραγματοποιείται ήδη (5-8 Νοεμβρίου 2018) στη Στοκχόλμη.

Ο αριθμός των δεικτών όπως παρουσιάζονται στο πλαίσιο αυτό είναι 244. Καθώς όμως εννέα από αυτούς επαναλαμβάνονται σε περισσότερους στόχους, ο αριθμός τους ουσιαστικά είναι 232⁵⁵. Επί πλέον, προκειμένου να εξυπηρετηθεί καλύτερα η εφαρμογή των δεικτών αυτοί έχουν ταξινομηθεί σε τρία επίπεδα⁵⁶ (United Nations, 2018).

Στο πρώτο επίπεδο (Tier 1 ή I) κατατάσσονται οι δείκτες που είναι εννοιολογικά σαφείς, έχουν διεθνώς καθιερωμένη μεθοδολογία και πρότυπα και τα

⁵⁴ Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/>

⁵⁵ Οι πληροφορίες προήλθαν από εδώ: <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

Ο αριθμός των δεικτών που επαναλαμβάνονται είναι εννέα (9) και αυτοί είναι οι:

8.4.1/12.2.1 Material footprint, material footprint per capita, and material footprint per GDP

8.4.2/12.2.2 Domestic material consumption, domestic material consumption per capita, and domestic material consumption per GDP

10.3.1/16.b.1 Proportion of population reporting having personally felt discriminated against or harassed in the previous 12 months on the basis of a ground of discrimination prohibited under international human rights law

10.6.1/16.8.1 Proportion of members and voting rights of developing countries in international organizations

15.7.1/15.c.1 Proportion of traded wildlife that was poached or illicitly trafficked

15.a.1/15.b.1 Official development assistance and public expenditure on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems

1.5.1/11.5.1/13.1.1 Number of deaths, missing persons and directly affected persons attributed to disasters per 100,000 population

1.5.3/11.b.1/13.1.2 Number of countries that adopt and implement national disaster risk reduction strategies in line with the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030

1.5.4/11.b.2/13.1.3 Proportion of local governments that adopt and implement local disaster risk reduction strategies in line with national disaster risk reduction strategies

⁵⁶ Πηγή: <https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/tier-classification/>

στοιχεία παράγονται τακτικά από χώρες για τουλάχιστον το 50% των χωρών και του πληθυσμού σε κάθε περιοχή όπου ο δείκτης είναι σημαντικός.

Στο δεύτερο επίπεδο (Tier 2 ή II) κατατάσσονται οι δείκτες που είναι εννοιολογικά σαφείς, έχουν διεθνώς καθιερωμένη μεθοδολογία και πρότυπα, αλλά τα στοιχεία δεν παράγονται τακτικά από τις χώρες.

Στο τρίτο επίπεδο (Tier 3 ή III) κατατάσσονται οι δείκτες για τους οποίους δεν υπάρχουν ακόμη διεθνώς καθιερωμένες μεθοδολογίες ή πρότυπα, αλλά αυτά αναπτύσσονται ή πρόκειται να αναπτυχθούν. Αυτοί οι δείκτες απαιτούν την ανάπτυξη σχεδίων εργασίας όπου να περιγράφεται τη μεθοδολογική εξέλιξη των δεικτών αυτών και τα οποία υποβάλλονται προς έγκριση από την IAEG-SDGs⁵⁷.

Η νεότερη διαθέσιμη (15 Οκτωβρίου 2018) κατάταξη των δεικτών όπως αυτή διαμορφώθηκε από την IAEG-SDGs, δίνει 93 δείκτες TierI, 77δείκτες TierII και 57 δείκτες TierIII. (United Nations, 2018).

Η IAEG-SDGs υποβάλλει έκθεση στη Στατιστική Επιτροπή των ΗΕ, η οποία με την σειρά της καλείται να την εγκρίνει στη Σύνοδό της⁵⁸.

Παράλληλα με αυτή την διαδικασία, καθώς οι δείκτες δεν αξιολογούνται ως προς την χρησιμότητά τους το ίδιο από όλες τις χώρες εξαιτίας διαφορετικών απαιτήσεων και προτεραιοτήτων, αυτές δύναται να δημιουργήσουν τους δικούς τους δείκτες που είναι επιστημονικά τεκμηριωμένοι. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι για παράδειγμα, η Eurostat έχει αναπτύξει ένα πλαίσιο δικών της 100 δεικτών για την παρακολούθηση της εφαρμογής των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στην Ένωση. Οι εν λόγω 100 δείκτες, οι οποίοι συνδέονται με συγκεκριμένους ΣΒΑ, είναι προσαρμοσμένοι στις ιδιαιτερότητες και τις προκλήσεις της Ένωσης. Κάθε χρόνο, η Eurostat εκδίδει μια έκθεση όπου περιγράφεται λεπτομερώς η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στην Ένωση σε σχέση με την εφαρμογή των ΣΒΑ⁵⁹.

⁵⁷ Τα σχετικά σχέδια για τους δείκτες Tier III βρίσκονται στο <https://unstats.un.org/sdgs/tierIII-indicators/>

⁵⁸ Η τελευταία έκθεση της IAEG-SDGs βρίσκεται εδώ <https://unstats.un.org/unsd/statcom/49th-session/documents/2018-2-SDG-IAEG-E.pdf>

⁵⁹ Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi>

HLPF – Εθελοντικές Εθνικές Αξιολογήσεις (VNRs)⁶⁰. Την κύρια ευθύνη παρακολούθησης της επίτευξης των στόχων, σε επίπεδο εθνικό, περιφερειακό την έχουν τα κράτη, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται και στην Ατζέντα Δράσης της Αντίς Αμπέμπα και ο κεντρικός ρόλος της επίβλεψης, σε παγκόσμιο επίπεδο, ανήκει στο υψηλού επιπέδου πολιτικό Φόρουμ (HLPF), το οποίο τελεί υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ και του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (ECOSOC).

Μετά από είκοσι χρόνια (Rio 1992 «Earth Summit» - Rio+20, 2012) η Επιτροπή Βιώσιμης Ανάπτυξης (Commission on Sustainable Development – CSD) δίνει την θέση της στο Υψηλού Επιπέδου Πολιτικό Φόρουμ (High Level Political Forum – HLPF), προκειμένου να συνεχιστεί το έργο της προώθησης της Βιώσιμης Ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην έκθεσή του ο Γενικός Γραμματέας (United Nations, 2013)⁶¹, αναφερόμενος στην εμπειρία που είχε αποκτηθεί «Lesson learned from the Commission on Sustainable Development» και αφού αναγνωρίζει το έργο της Επιτροπής Βιώσιμης Ανάπτυξης από την δημιουργία της μέχρι εκείνη τη στιγμή, κάνει λόγο στα μειονεκτήματά της, όπως για παράδειγμα στην αδυναμία της να ενσωματώσει και τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική, στα αποτελέσματα των εργασιών της. Αυτό συνέβαινε διότι απαρτίζονταν από τους υπουργούς περιβάλλοντος των χωρών. Επίσης η παρακολούθηση και η επανεξέταση είχαν αδυναμίες.

Τον Ιούλιο του 2013, ιδρύθηκε το HLPF από την Γενική Συνέλευση των ΗΕ (UNGA) με την απόφαση 67/290⁶², αφού είχε ήδη προβλεφθεί στη διάσκεψη του Rio+20 – Earth Summit, που πραγματοποιήθηκε το 2012. Συγκαλείται, υπό την αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου (Economic and Social Council - ECOSOC) κάθε χρόνο σε υπουργικό επίπεδο και κάθε τέσσερα χρόνια, υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ, σε επίπεδο αρχηγών κρατών.

Μέσω του φόρουμ αυτού πραγματοποιείται μια ποιοτική παρακολούθηση και σκοπός του, σύμφωνα με τα ψηφίσματα 66/288 και 67/290 της Γενικής Συνέλευσης, εν συντομία, είναι να παρέχει πολιτική καθοδήγηση και να κάνει προτάσεις για την

⁶⁰ Πηγή σχετικών πληροφοριών: <https://sustainabledevelopment.un.org/hlpf>

⁶¹ United Nations. (2013). Lesson learned from the Commission on Sustainable Development. Report of the Secretary General (A/67/757). Ανακτήθαισα από: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/757&Lang=E

⁶² A/RES/67/290, 23 August 2013, «Format and organizational aspects of the high – level political forum on sustainable development» (http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/67/290&Lang=E)

βιώσιμη ανάπτυξη, να παρακολουθεί την πρόοδο εφαρμογής των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, να ενθαρρύνει την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης, να εστιάζει στην επίτευξη των στόχων με παράλληλη παρακολούθηση των εξελίξεων.

Συνεδριάζει κάθε χρόνο και τα κράτη παρουσιάζουν την πρόοδο τους όσον αφορά στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, μέσω των εθελοντικών εθνικών εκθέσεων (Voluntary National Reviews), εστιάζοντας στην παρουσίαση συγκεκριμένων στόχων, που έχει προαποφασιστεί ποιοι θα είναι, βάσει της θεματικής του έτους.

Το 2018 η θεματική ήταν ‘‘μετάβαση σε βιώσιμες και ανθεκτικές κοινωνίες’’, (Transformation towards sustainable and resilient societies), VNR παρουσίασαν 15 χώρες της Ευρώπης, 9 της Αφρικής, 13 της Ασίας, 1 Β. Αμερική, 8 της Ν. Αμερικής. Οι στόχοι που εξετάστηκαν ήταν ο στόχος 6, ο στόχος 7, ο στόχος 11, ο στόχος 12, ο στόχος 15 και ο στόχος 17.

Σύμφωνα με την παράγραφο 83⁶³ της Ατζέντα 2030, το HLPF ενημερώνεται για την πρόοδο από την έκθεση του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ η οποία βασίζεται στο σύστημα των δεικτών και στα στατιστικά στοιχεία. Εκτός όμως από την ετήσια αυτή έκθεση, προβλέπεται και η σύνταξη της Έκθεσης για την Παγκόσμια Βιώσιμη Ανάπτυξη (Global Sustainable Development Report – GSDR) που έχει σκοπό την παροχή επιστημονικών στοιχείων και τεκμηρίωσης για την λήψη αποφάσεων, για την επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Στη δήλωση των υπουργών E/HLS/2016/1⁶⁴ διαχωρίζεται η μία έκθεση από την άλλη, αν και οι δύο υποστηρίζουν το HLPF. Με τη μεν πρώτη πληροφορείται για την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, ενώ η δεύτερη είναι αναλυτική και παρέχει επιστημονική τεκμηρίωση. Η GSDR παράγεται κάθε τέσσερα χρόνια για να συμπίπτει με το HLPF που

⁶³ «Transforming our world: Agenda 2030 for Sustainable Development»

§83. Follow-up and review at the high-level political forum will be informed by an annual progress report on the Sustainable Development Goals to be prepared by the Secretary-General in cooperation with the United Nations system, based on the global indicator framework and data produced by national statistical systems and information collected at the regional level. The high-level political forum will also be informed by the Global Sustainable Development Report, which shall strengthen the science-policy interface and could provide a strong evidence-based instrument to support policymakers in promoting poverty eradication and sustainable development. We invite the President of the Economic and Social Council to conduct a process of consultations on the scope, methodology and frequency of the global report as well as its relation to the progress report, the outcome of which should be reflected in the ministerial declaration of the session of the high-level political forum in 2016.

⁶⁴ Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να βρεθούν εδώ:

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/11654Annex_Min_declaration_HLPF2016.pdf

πραγματοποιείται υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης και γίνεται σε επίπεδο αρχηγών κρατών. Αυτή συντάσσεται από ομάδα διακεκριμένων επιστημόνων και ειδικών η οποία δημιουργείται μετά από εξέταση υποψηφίων και με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να υπάρχει μια ισόρροπη εκπροσώπηση των περιφερειών αλλά και των δύο φύλων. Το 2019, είναι η χρονιά που θα συνταχθεί η GSDR.

Η Division for Sustainable Development Goals (DSDG) η οποία ανήκει στο Department of Economic and Social Affairs (UNDESA) λειτουργεί ως Γραμματεία για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, παρέχοντας υποστήριξη τόσο για την ετήσια έκθεση του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ, όσο και για την Έκθεση για την Παγκόσμια Βιώσιμη Ανάπτυξη (Global Sustainable Development Report – GSDR).

2.3. SDG 15 – Ζωή στη Στεριά (Life on Land)

Μέρος του οράματος της Ατζέντα 2030 είναι η ανθρωπότητα να ζει σε αρμονία με τη φύση, όπου η άγρια ζωή και άλλα είδη προστατεύονται. Αυτό εξειδικεύεται με το στόχο 15 όπου φέρει τον τίτλο «Προστατεύουμε, αποκαθιστούμε και προωθούμε την βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων, διαχειριζόμαστε με αειφορικό τρόπο τα δάση, καταπολεμούμε την ερημοποίηση, αναστρέφουμε την υποβάθμιση του εδάφους και σταματούμε την απώλεια της βιοποικιλότητας»⁶⁵.

Με την εξειδίκευση του σε εννέα υποστόχους καλύπτει μία σειρά από σοβαρά ζητήματα που έχουν απασχολήσει τη διεθνή κοινότητα και αφορούν στα δάση, τους υγροβιότοπους, τα βουνά, την απερίμωση, τη βιοποικιλότητα και τα χωροτακτικά είδη, τους γενετικούς πόρους, τη λαθροθηρία και το παράνομο εμπόριο ειδών πανίδας και χλωρίδας. Πιο συγκεκριμένα αυτοί έχουν ως εξής:

Ο Στόχος 15 αν και έχει ένα εμφανώς περιβαλλοντικό περιεχόμενο και χαρακτήρα, ωστόσο, έχει και οικονομικές όσο και κοινωνικές διαστάσεις και αποτελεί παράγοντα για την επίτευξη και άλλων στόχων της Ατζέντας 2030.

Εξαιτίας του περιεχομένου του, είναι άμεσα αντιληπτό πως αφορά άμεσα στην ευημερία των αυτοχθόνων πληθυσμών οι οποίοι υπολογίζονται περίπου σε 70 εκατομμύρια⁶⁶ ενώ γενικότερα περίπου 1,6 δις. εκατ. είναι οι άνθρωποι που εξαρτώνται από τα δάση για το βιοπορισμό τους, όπως για παράδειγμα οι κτηνοτρόφοι αλλά και άλλων επαγγελμάτων, οι οποίοι κινδυνεύουν με περιθωριοποίηση. Άλλωστε οι προσπάθειες για την εξάλειψη της φτώχειας δεν μπορούν να μη λάβουν υπόψη τη διατήρηση των φυσικών πόρων από τους οποίους εξαρτώνται εκατομμύρια άνθρωποι. Επίσης ο στόχος αυτός και τα όσα πρεσβεύει αφορούν και στη βιώσιμη και ασφαλή παροχή του νερού ή την άμβλυνση της κλιματικής αλλαγής. Η κοινωνική διάσταση, δε, του στόχου αυτού αναδεικνύεται μέσα από εκείνες τις περιπτώσεις που η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, η υπερεκμετάλλευση και εξάντληση των φυσικών πόρων τροφοδοτούν συγκρούσεις και αστάθεια.

Χαρακτηριστικό των στόχων της Ατζέντα 2030 είναι η οριζόντια διασύνδεσή τους και αλληλεξάρτησή τους. Στην έκθεση του FAO, SOFO 2018 (The State of the

⁶⁵ Πηγή: <http://www.ggk.gov.gr/wp-content/uploads/2016/12/ΣΤΟΧΟΙ-ΒΙΩΣΙΜΗΣ-ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ-EL-2.pdf>

⁶⁶ Πηγή https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/15_Why-it-Matters_Goal15_Life-on-Land_3p.pdf

world's Forests – 2018) καταδεικνύεται αυτή η αλληλεξάρτηση, όσον αφορά στα δάση, και κυρίως με ποιο τρόπο τα δάση επηρεάζουν μια σειρά από τους υπόλοιπους στόχους της Ατζέντα 2030. Άλλωστε σύμφωνα με το μήνυμα του Γενικού Δ/ντή του ίδιου οργανισμού, το κλειδί για την πρόοδο είναι να γίνουν αντιληπτά όλα τα νήματα εξάρτησης που συνδέουν τους στόχους και τους υποστόχους μεταξύ τους. Σύμφωνα με αυτή την έκθεση, καταδεικνύεται ότι τα δάση στα οποία εφαρμόζεται αειφορική διαχείριση επηρεάζουν την ποιότητα ζωής και την ασφάλεια τροφής (SDGs 1 και 2), την πρόσβαση στην ενέργεια (SDG 7), τη βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση (SDG 12), το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής (SDG 13). Επίσης, τα δάση συνεισφέρουν και σε άλλους τομείς όπως η αγροδοασοπονία, η ενδυνάμωση των γυναικών, η βιώσιμη διαχείριση των νερών, η συγκράτηση των εδαφών και η προστασία της βιοποικιλότητας.

Η επίτευξη του SDG 15⁶⁷ προάγεται μέσα από διεθνή συμβατικά και διακηρυκτικά κείμενα του ΟΗΕ αλλά και fora που προϋπήρχαν της Agenda 2030 ή δημιουργήθηκαν λίγο μετά, όπως για παράδειγμα:

- Το φόρουμ των Ηνωμένων Εθνών για τα Δάση (UNFF),
- η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιολογική Ποικιλότητα (CBD),
- το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια,
- το Πρωτόκολλο της Nagoya για την πρόσβαση στους Γενετικούς Πόρους και τη δίκαιη και ισότιμη συμμετοχή στα οφέλη που προκύπτουν από τη χρησιμοποίησή τους,
- οι στόχοι Aichi για τη Βιοποικιλότητα,
- η Σύμβαση των ΗΕ για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης (UNCCD),
- η Σύμβαση για τα Αποδημητικά Είδη (CMS),
- η Σύμβαση για την Παγκόσμια Κληρονομιά (WHC),
- η Διεθνής Συνθήκη για τους Φυτικούς Γενετικούς Πόρους για τα Τρόφιμα και τη Γεωργία (ITPGR).
- Η Διακήρυξη της Νέας Υόρκης για τα Δάση
- Διεθνείς συμφωνίες και συνεργασίες που σχετίζονται με την Κλιματική Αλλαγή, τα οικοσυστήματα του γλυκού νερού, τα βουνά, τη γεωργία και τους ωκεανούς.
- Το παγκόσμιο δίκτυο χρηματοδότησης για τα Δάση (GFFFN)

⁶⁷ Πηγή: UN-DESA Division for Sustainable Development Goals, Sustainable Development Goal 15: Progress and Prospects, Concept Note, 14-15 May 2018, όπως και από UN-DESA Division for Sustainable Development Goals, Sustainable Development Goal 15: Progress and Prospects, Opening remarks by ASG Elliot Harris, 14-15 May 2018, αλλά και εμπλουτίστηκε από περαιτέρω έρευνα.

- Το Στρατηγικό Πλάνο των Ηνωμένων Εθνών για τα δάση 2017-2030 και το τετραετές πρόγραμμα του Φόρουμ των ΗΕ για τα Δάση για την περίοδο 2017-2020.
- Το UN Forest Instrument (UNFI)⁶⁸ το οποίο διατυπώνει μια σειρά από πολιτικές και μέτρα που μπορούν να εφαρμοστούν σε διεθνές και εθνικό επίπεδο για την ενίσχυση των δασών.
- Η Σύμβαση για το διεθνές εμπόριο των απειλούμενων ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας (CITES).
- Η Σύμβαση της Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος στην Ευρώπη.

Ο στόχος 15 με τους επιμέρους στόχους αλλά και τους δείκτες όπως έχουν διαμορφωθεί έως σήμερα φαίνονται στους πίνακες των Παραρτημάτων III και IV. Εδώ θα πρέπει να θυμηθούμε την κατάταξη Tier I, II και III, όπου στο πρώτο επίπεδο Tier I σημαίνει πως ο δείκτης είναι εννοιολογικά σαφής, έχει διεθνώς καθιερωμένη μεθοδολογία και πρότυπα και τα στοιχεία παράγονται τακτικά από χώρες για τουλάχιστον το 50% των χωρών και του πληθυσμού σε κάθε περιοχή όπου ο δείκτης είναι σημαντικός. Στο δεύτερο επίπεδο Tier II, ο δείκτης είναι επίσης εννοιολογικά σαφής, έχει επίσης διεθνώς καθιερωμένη μεθοδολογία και πρότυπα, αλλά τα στοιχεία δεν παράγονται τακτικά από τις χώρες. Στο τρίτο επίπεδο Tier III, ο δείκτης δεν έχει ακόμη διεθνώς καθιερωμένη μεθοδολογία ή πρότυπα, αλλά αυτά αναπτύσσονται ή πρόκειται να αναπτυχθούν.

Η κατάταξη των δεικτών έχει δυναμικό χαρακτήρα, μπορεί να αλλάξει και ένας δείκτης είτε να αναβαθμιστεί είτε να υποβιβαστεί, ανάλογα με την πρόοδο που έχει επιτευχθεί. Όπως μπορούμε να δούμε στον πίνακα του Παραρτήματος IV, για τον στόχο 15, πέντε δείκτες έχουν αναβαθμιστεί, και ένας δείκτης που επαναλαμβάνεται και αφορά στο ποσοστό της παράνομα θηρεύσιμης άγριας ζωής που κινείται στο εμπόριο, έχει υποβαθμιστεί. Τρεις δείκτες παραμένουν στο επίπεδο Tier III και για τους οποίους υφίστανται work plans⁶⁹.

Η προστασία των δασών αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο του Στόχου 15. Τα δάση καλύπτουν το 30 τοις εκατό περίπου της επιφάνειας της γης, φιλοξενούν το 80 τοις εκατό περίπου όλων των ζώων, φυτών και εντόμων που ζουν στη στεριά και το 22 τοις εκατό των ζωικών ειδών κινδυνεύουν με εξαφάνιση. Η διατήρηση της

⁶⁸ Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να βρεθούν εδώ: https://www.un.org/esa/forests/wp-content/uploads/2018/08/UN_Forest_Instrument.pdf

⁶⁹ Work plans for indicators Tier III: <https://unstats.un.org/sdgs/tierIII-indicators/>

βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων αποτελεί βασικό στοιχείο της κλιματικής προσαρμογής⁷⁰.

Σύμφωνα με την Έκθεση του ΟΗΕ για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης για το έτος 2017⁷¹ και συγκεκριμένα για το στόχο 15, η πρόοδος επίτευξης των υποστόχων δεν είναι ίδια συγκρίνοντας τους μεταξύ τους αλλά επίσης υπάρχουν διαφορές και ανάμεσα στις διάφορες περιφέρειες. Σύμφωνα, δε, με την αντίστοιχη Έκθεση για το 2018⁷² (Sustainable Development Report, 2018), φαίνεται πως η εφαρμογή του Στόχου 15 δείχνει ενθαρρυντικά σημάδια καθώς ο ρυθμός απώλειας των δασών έχει επιβραδυνθεί κατά 25% σε σύγκριση με την περίοδο 2000-2005 καθώς σε όλο και περισσότερες δασικές περιοχές εφαρμόζονται μέθοδοι αειφόρου διαχείρισης, και πολιτικές προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων που αποτρέπουν την υποβάθμισή τους. Παρ'όλ'αυτά συνεχίζουμε να έχουμε μείωση της δασοκάλυψης εξαιτίας της πίεσης που ασκείται για εξεύρεση εκτάσεων για καλλιέργειες, ενέργεια και κατοικία. Η συρρίκνωση των δασών δεν είναι του ίδιου βαθμού σε όλες τις περιφέρειες. Οι πιο αρνητικές αλλαγές έχουν συμβεί στην υποσαχάρια Αφρική, τη ΝΑ Ασία και τη Λατινική Αμερική, λόγω μετατροπής τους σε γεωργικές εκτάσεις. Η πλήρης εφαρμογή σχεδίων αειφόρου διαχείρισης των δασών είναι απαραίτητη για να σταματήσει η αποψίλωση τους, καθώς οι δασικές περιοχές συνεχίζουν να συρρικνώνονται.

Επίσης σημειώνεται πρόοδος όσον αφορά στο γεγονός ότι καθώς όλο και περισσότερες σημαντικές περιοχές για την παγκόσμια βιοποικιλότητα μπαίνουν σε καθεστώς προστασίας, αλλά συνεχίζουμε να έχουμε απώλεια αυτής. Η επέκταση των χωροτακτικών ειδών, η λαθροθηρία και η παράνομη διακίνηση άγριας ζωής όπως και οι πτωτικές τάσεις στην ΟΔΑ⁷³ για την υποστήριξη της βιοποικιλότητας αποτελούν αποθαρρυντικά στοιχεία. Το ποσοστό των προστατευόμενων δασικών περιοχών και δασών για τα οποία υφίσταται σχέδιο διαχείρισης αυξάνεται, όπως επίσης και η τάση

⁷⁰ Πηγή https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/15_Why-it-Matters_Goal15_Life-on-Land_3p.pdf

⁷¹ The Sustainable Development Goals Report 2017: <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2017/theSustainableDevelopmentGoalsReport2017.pdf>

⁷² The Sustainable Development Goals Report 2018: <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/TheSustainableDevelopmentGoalsReport2018-EN.pdf>

⁷³ ΟΔΑ (Official Development Assistance) είναι η επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια που καθορίζεται από την Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας του ΟΟΣΑ (DAC) ως κυβερνητική βοήθεια που προωθεί και στοχεύει στην οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία των αναπτυσσόμενων χωρών.

Πηγή για περαιτέρω πληροφόρηση:

<http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistance/definitionandcoverage.htm>

για την πιστοποίηση, από ανεξάρτητους φορείς, των δασών ως αειφορικά διαχειριζόμενα.

Όσον αφορά στην υποβάθμιση του εδάφους, αυτή συνεχίζει να υφίσταται λόγω της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χρήσεων γης. Αυτή τη στιγμή η υποβάθμιση του εδάφους απειλεί τη ζωή πάνω από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπων. Από το 1999 έως το 2013 περίπου το ένα πέμπτο της Γης που καλύπτονταν από βλάστηση, έδειξε να έχει πτωτική τάση η παραγωγικότητά του κυρίως λόγω της κακής χρήσης και διαχείρισης εδάφους και νερού. Η αειφορική διαχείριση της γης είναι το κλειδί για την αντιστροφή των ανησυχητικών τάσεων και για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης για πάνω από 1 δις κατοίκων υποβαθμισμένων περιοχών.

Ο αριθμός των χωρών που έχουν θεσπίσει εθνική νομοθεσία για την πρόληψη και διαχείριση της εξάπλωσης των χωροτακτικών ειδών αυτών αυξήθηκε κατά 19% από το 2010. Πάνω από το 88% των 81 χωρών που ερωτήθηκαν έχουν εθνικές υπηρεσίες αρμόδιες για τη διαχείριση των ειδών αυτών. Όμως το ένα τρίτο αυτών των χωρών δεν διαθέτει τα απαραίτητα κονδύλια για το έργο αυτό και μάλιστα δεν έχουν πρόσβαση σε κονδύλια ή και σε κάποιο παγκόσμιο μηχανισμό αναζήτησης πόρων. Αυτό γίνεται ανησυχητικό αν ληφθεί υπόψη πως ο αριθμός των "εισβολέων" αυξάνεται λόγω της αύξησης του εμπορίου και των μεταφορών.

Σε μια περιληπτική αναφορά του⁷⁴ στην εφαρμογή του στόχου, το UNEP, καθώς είναι ένας από τους συναρμόδιους οργανισμούς για την εφαρμογή του στόχου αυτού αλλά και για την παρακολούθηση κάποιων από τους δείκτες του (15.1.2, 15.4.1, 15.6.1, 15.9.1, 15.α.1, 15.β.1), αναφέρεται στην ανάγκη προσανατολισμού σε μια βιώσιμη χρήση του εδάφους καθώς ο πληθυσμός της γης αναμένεται να φτάσει τα 9 δισεκατομμύρια ως το 2050, οπότε θα υπάρξουν αυξημένες ανάγκες για τροφή και πρώτες ύλες που προέρχονται από την χρήση και καλλιέργεια των εδαφών. Υπογραμμίζεται εδώ το πρόβλημα της υποβάθμισης των εδαφών αλλά και της μείωσης της βιοποικιλότητας και πως αυτά επηρεάζουν την οικονομία, την υγεία και την ευμάρεια γενικότερα των φτωχών και ευαίσθητων κοινωνιών. Σύμφωνα με το UNEP, είναι απόλυτης προτεραιότητας η καταπολέμηση της απερήμωσης και της υποβάθμισης των εδαφών, να προωθηθούν βιώσιμες πολιτικές για τη χρήση των εδαφών και να βελτιωθεί η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή κάνοντας χρήση,

⁷⁴ Για περισσότερες πληροφορίες το πρωτότυπο κείμενο βρίσκεται εδώ: https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/25765/SDG15_Brief.pdf?sequence=1&isAllo wed=y

τόσο για την δασοπονία όσο και για την γεωργία, επιστημονικών εκτιμήσεων για την εδαφοϊκανότητα και την εξάντληση του εδάφους.

Η προστασία των εδαφών συνδέεται άρρηκτα με την προστασία της βιοποικιλότητας και αυτό αναδεικνύεται μέσα από ψηφίσματα του UN Environment Assembly που προάγουν την συνέργεια για την ενσωμάτωση της βιοποικιλότητας μεταξύ των διαφόρων οργανισμών των ΗΕ. Επίσης μέσω του UN Development Programme-UN Environment Poverty Environment Initiative⁷⁵ δίνεται βοήθεια σε χώρες που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικά προβλήματα σε συνδυασμό με το πρόβλημα της φτώχειας. Το UNEP είναι από τους οργανισμούς που έχει ενεργό δράση και στην εφαρμογή της Σύμβασης για την Βιοποικιλότητα, για το πρωτόκολλο της Nagoya και τους στόχους Aichi⁷⁶. Επίσης υποστηρίζει ενεργά την ανάπτυξη Εθνικών Στρατηγικών και Σχεδίων Δράσης για την Βιοποικιλότητα (National Biodiversity Strategy and Action Plans – NBSAPs).

Η συμβολή του UNEP στην επίτευξη του στόχου 15 συνεχίζεται με το πρόγραμμα για την μείωση των εκπομπών από την αποδάσωση και τη δασική υποβάθμιση (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation – UN-REDD), στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, όπως επίσης και η συνεργασία του με το Γραφείο των ΗΕ για τα ναρκωτικά και το έγκλημα (UN Office on Drugs and Crime – UNODC) για την εφαρμογή της Σύμβασης για το Διεθνές Εμπόριο των Απειλούμενων Ειδών Χλωρίδας και Πανίδας (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – CITES).

Ο FAO⁷⁷ είναι ο αρμόδιος φορέας για την συλλογή των στοιχείων για τους δείκτες 15.1.1, 15.2.1 και 15.4.2, προκειμένου να παρακολουθείται η εφαρμογή του στόχου 15 και καθώς έχει μακρά παράδοση στην παρακολούθηση των δασών μέσω διαδικασιών όπως η Αξιολόγηση των Δασικών Πόρων (Forest Resources Assessment – FRA). Στο FRA εισάγονται στοιχεία από τις χώρες για τους δείκτες 15.1.1 και 15.2.1 ενώ για το δείκτη 15.4.2 η Γραμματεία Συνεργασίας για τους Ορεινούς Όγκους (Mountain Partnership Secretariat – MPS) παράγει τα δεδομένα αυτά μέσω

⁷⁵ Περισσότερες πληροφορίες για το UN Development Programme-UN Environment Poverty Environment Initiative, αλλά και για τις χώρες που λαμβάνουν την σχετική βοήθεια μπορούν να αναζητηθούν εδώ: <http://www.unpei.org/>

⁷⁶ Πληροφορίες για τους Aichi Biodiversity Targets μπορούν να αναζητηθούν εδώ: <https://www.cbd.int/sp/targets/>

⁷⁷ Οι πληροφορίες που αναφέρονται για τον δείκτη αυτόν προέρχονται από το «Keeping an eye on SDG 15» και μπορούν να ανακτηθούν εδώ: <http://www.fao.org/3/a-i7334e.pdf>

τηλεανίχνευσης και επικυρώνονται από τα κράτη. Για την συλλογή στοιχείων που αφορούν στους άλλους δείκτες, ο FAO συνεργάζεται επίσης απευθείας με τα κράτη, τα οποία καλούνται μέσω εργαλείων πληροφορικής, δικτύωσης και εκπαίδευσης, να ανταποκριθούν όσο γίνεται καλύτερα στις απαιτήσεις. Η πλατφόρμα FRA 2020 θα είναι μια εξελιγμένη εκδοχή του FRA 2015 όπου τα κράτη θα είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν για την παροχή γεωχωρικών και στατιστικών στοιχείων υψηλής ποιότητας και ακρίβειας. Επίσης μέσω του Open Foris μπορούν να συλλεχθούν στοιχεία αλλά και να παραχθούν εκτιμήσεις και εκθέσεις. Επιπροσθέτως μέσω της πλατφόρμας SEPAL μπορεί να γίνει η επεξεργασία και ερμηνεία των δεδομένων που προέρχονται από δορυφόρο υπερβαίνοντας τεχνικές δυσκολίες όπως κακές διαδικτυακές συνδέσεις. Τέλος μέσω των εκπαιδεύσεων με διάφορα workshops και e-learning τμήματα παρέχεται η απαραίτητη εκπαίδευση.

Άλλοι οργανισμοί που εμπλέκονται στη συλλογή των στοιχείων για το στόχο 15 είναι η International Union for Conservation of Nature (IUCN), η Σύμβαση για την καταπολέμηση της ερημοποίησης UNCCD, η Σύμβαση για την Κλιματική Αλλαγή UNFCCC, το γραφείο των ΗΕ για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα UNODC.

3. SDG 15 και η περίπτωση της Μεσογείου

3.1. Η Περιοχή Αναφοράς

3.1.1. Γενικά.

Η περιοχή της Μεσογείου είναι από τις σημαντικότερες περιοχές του πλανήτη. Με τον όρο ‘Μεσόγειος’ συνήθως αναφερόμαστε στη Μεσόγειο Θάλασσα, μία από τις μεγαλύτερες ημίκλειστες θάλασσες⁷⁸, η οποία συγκεντρώνει το ενδιαφέρον από όλο τον κόσμο. Αποτελεί έναν τουριστικό προορισμό παγκοσμίου εμβέλειας, παρουσιάζει ιδιαίτερο πολιτιστικό ενδιαφέρον και είναι το σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών, εμπορικό και ταξιδιωτικό πέρασμα, αλλά και ιδιαίτερου πολιτικού ενδιαφέροντος η περιοχή, καθώς βρίσκεται ανάμεσα σε τρεις ηπείρους, την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα είναι σημαντικά καθώς η παράκτια δόμηση είναι έντονη, οι ναυτιλιακές μεταφορές αναπτύσσονται, με το 35% του διεθνούς εμπορίου να περνά από αυτή, ο πληθυσμός αυξάνεται, όπως και ο τουρισμός, με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα αστικά απόβλητα, τα απορρίμματα, τα βιομηχανικά λύματα όπως και τα κατάλοιπα ναυσιπλοΐας. Όλα αυτά σε συνδυασμό με το γεγονός της αργής ανανέωσης των υδάτων (υπολογίζεται ότι κάθε 90 χρόνια ανανεώνεται το νερό της) η κατάσταση της Μεσογείου είναι ήδη επιβαρυνμένη. Θα αναφέρουμε μόνο ενδεικτικά κάποια από τα πιο γνωστά είδη θαλάσσιας ζωής της Μεσογείου, που απειλούνται όπως η φώκια της Μεσογείου *Monachus monachus*, η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* και το θαλάσσιο φυτό η ποσειδωνία *Posidonia oceanica*.

Αλλά και τα χερσαία οικοσυστήματα της περιοχής της Μεσογείου αντιμετωπίζουν προκλήσεις και κινδύνους. Η κλιματική αλλαγή, η άνοδος της θερμοκρασίας, η μείωση των βροχοπτώσεων, η εμφάνιση μεγάλων δασικών πυρκαγιών, εδάφη που κινδυνεύουν από την ερημοποίηση, είδη που απειλούνται με εξαφάνιση, υποβάθμιση των υδατικών πόρων, είναι κάποιες από τις σοβαρές προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι λαοί και οι κυβερνήσεις των χωρών αυτής της περιοχής.

⁷⁸ Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS), άρθρο 144.

3.1.2. Κοινωνικοοικονομικά, πολιτιστικά, περιβαλλοντικά στοιχεία.

Στην παρούσα εργασία επικεντρωνόμαστε στις 21 χώρες που βρέχονται από την Μεσόγειο Θάλασσα, αν και στην ευρύτερη βιοκλιματική ζώνη περιλαμβάνονται και άλλες χώρες. Οι 21 χώρες (Αλβανία, Αλγερία, Αίγυπτος, Γαλλία, Βοσνία & Ερζεγοβίνη, Ελλάδα, Κροατία, Ισραήλ, Κύπρος, Ιταλία, Λίβανος, Λιβύη, Μάλτα, Μαρόκο, Μαυροβούνιο, Μονακό, Σλοβενία, Ισπανία, Συρία, Τυνησία και Τουρκία) είναι ο “κοινός τόπος” της Σύμβασης της Βαρκελώνης, της *Silva Mediterranea* και της Ένωσης για τη Μεσόγειο (Union for Mediterranean), που όπως θα αναφερθεί σε επόμενο κεφάλαιο αποτελούν τις βασικές μορφές συνεργασίας στο χώρο της Μεσογείου με χαρακτήρα περιβαλλοντικό.

Η περιοχή της Μεσογείου φιλοξενεί 286 σημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2016, που μπορεί να μεταφραστεί στο 27% του συνόλου των σημείων παγκόσμιας κληρονομιάς (FAO, Plan Bleu, 2018 & UNESCO, 2017). Αποτελεί πόλο έλξης μεγάλου αριθμού τουριστών κάθε χρόνο και μάλιστα αυτός ο αριθμός αυξάνεται. Ο τομέας του τουρισμού ενισχύει σημαντικά τις οικονομίες των κρατών, αλλά αυτό συνοδεύεται από τις αρνητικές επιπτώσεις που επιφέρει στο περιβάλλον, στη βιοποικιλότητα, στα οικοσυστήματα.

Ο πληθυσμός των μεσογειακών χωρών έχει αυξητικές τάσεις, περισσότερο βέβαια στις χώρες της νοτίου και της ανατολικής Μεσογείου και μάλιστα με την αστικοποίηση να είναι εμφανώς πιο έντονη⁷⁹. Υπάρχει οικονομική ετερογένεια ανάμεσα στις χώρες. Αν και τα ποσοστά ανάπτυξης είναι μεγαλύτερα στις χώρες της Βορείου Αφρικής και της Μέσης Ανατολής σε σχέση με τις Ευρωπαϊκές χώρες, η φτώχεια συνεχίζει να υφίσταται και να επηρεάζει χώρες της Βορείου Αφρικής και της Μέσης Ανατολής με μεγάλα ποσοστά ανεργίας σε νέους και γυναίκες. Η έλλειψη σχεδιασμού βιώσιμης ανάπτυξης σε εθνικό και τοπικό επίπεδο έχει ως αποτέλεσμα εντάσεις σε περιβαλλοντικό αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο (FAO, Plan Bleu, 2018 αναφορά σε Saab, 2015). Παρ’όλ’αυτά θα πρέπει να αναφερθεί πως στην περιοχή έχει επιτευχθεί ένας Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης⁸⁰ της τάξης του 0,787 για το

⁷⁹ Περισσότερες πληροφορίες εδώ: FAO and Plan Bleu. (2018). *State of Mediterranean Forests 2018*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, and Marseille: Plan Bleu.

⁸⁰ Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI) είναι μια συνοπτική μέτρηση του μέσου όρου επίτευξης σε βασικές παραμέτρους της ανθρώπινης ανάπτυξης, δηλαδή μακροχρόνια και υγιής ζωή, η γνώση και το αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο.

έτος 2015, λίγο μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μέσο σε παγκόσμιο επίπεδο που ήταν 0,7 (FAO, Plan Bleu, 2018 αναφορά σε UNDP, 2016)

Πίνακας 1. Κωδικός Χώρας – Πρωτεύουσα – Έκταση – Πληθυσμός - Συμμετοχή τους σε σχήματα συνεργασίας και οργανισμούς

α/α	Χώρα	KX	Πρωτ/σα	Έκταση (τ.χλμ.)	Πληθ. σε χιλ.	EE	MAP	UfM	SM
1	Αλβανία	AL	Τίρανα	28.748	2.930		•	•	•
2	Αλγερία	DZ	Αλγέρι	2.381.740	41.318		•	•	•
3	Αίγυπτος	EG	Κάιρο	1.001.450	97.553		•	•	•
4	Γαλλία	FR	Παρίσι	547.030	64.980	•	•	•	•
5	Βοσνία & Ερζεγοβίνη	BA	Σεράγεβο	51.129	3.507		•	•	
6	Ελλάδα	GR	Αθήνα	131.940	11.160	•	•	•	•
7	Κροατία	HR	Ζάγκρεμπ	56.542	4.189	•	•	•	
8	Ισραήλ	IL	Τελ Αβίβ	20.770	8.322		•	•	•
9	Κύπρος	CY	Λευκωσία	9.250 ⁸¹	1.180	•	•	•	•
10	Ιταλία	IT	Ρώμη	301.230	59.360	•	•	•	•
11	Λίβανος	LB	Βυρηττός	10.400	6.082		•	•	•
12	Λιβύη	LY	Τρίπολη	1.759.540	6.375		•	○	•
13	Μάλτα	MT	Βαλέττα	316	431	•	•	•	•
14	Μαρόκο	MA	Ραμπάτ	446.550	35.740		•	•	•
15	Μαυροβούνιο	ME	Ποντγκόριτσα	13.812	629		•	•	
16	Μονακό	MC	Μονακό	1,95	39		•	•	
17	Σλοβενία	SI	Λιουμπλιάνα	20.253	2.080	•	•	•	•
18	Ισπανία	ES	Μαδρίτη	504.782	46.354	•	•	•	•
19	Συρία	SY	Δαμασκός	184.180	18.270		•	○	•
20	Τυνησία	TN	Τύνιδα	163.610	11.532		•	•	•
21	Τουρκία	TR	Άγκυρα	780.580	80.745		•	•	•

Σημείωση: Τα στοιχεία έκτασης και πληθυσμού είναι από (Τσάλτας, 2011) και όπου EE: Ευρωπαϊκή Ένωση, UfM: Union For the Mediterranean (Ένωση για τη Μεσόγειο), SM: Silva Mediterranea. Επίσης η Συρία και η Λιβύη έχουν αναστείλει την ενεργό συμμετοχή τους στην Ένωση για τη Μεσόγειο.

⁸¹ Η έκταση της Κύπρου περιλαμβάνει και το υπό τουρκική κατοχή τμήμα του νησιού.

Η περιοχή της Μεσογείου χαρακτηρίζεται από την πλούσια βιοποικιλότητα των οικοσυστημάτων, χερσαίων και υδάτινων και αποτελεί το δεύτερο στον κόσμο μεγαλύτερο hotspot βιοποικιλότητας (Myers et al., όπως έγινε αναφορά από FAO, Plan Bleu, 2018), με πολλά ενδημικά είδη που αρκετά από αυτά αποτελούν βασικά είδη (flagship species⁸²) (Heywood, έγινε αναφορά από FAO, Plan Bleu, 2018). Τέτοια είδη είναι ο κέδρος του Λιβάνου, το δέντρο αργκάν στο Μαρόκο, ο φοίνικας του Θεοφράστου στο Βάι της Κρήτης. Οι προστατευόμενες περιοχές αποτελούν μόνο το 4,3% της περιοχής⁸³ (UNEP-WCMC και IUCN, 2017) και αυτό δεν συνάδει με τη σημαντικότητά της. Σύμφωνα με τα στοιχεία του FAO, το 2015 εκτιμάται πως οι δασικές περιοχές καλύπτουν 88 εκατ. Ha, αντιπροσωπεύοντας το 2,20% της παγκόσμιας δασικής έκτασης⁸⁴.

Οι παράγοντες που δημιουργούν σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις είναι η κλιματική αλλαγή, η γεωργική ανάπτυξη, η πληθυσμιακή αύξηση, η υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, ο τουρισμός, οι μεταφορές, η αστικοποίηση, η βιομηχανία. Η κλιματική αλλαγή έχει επηρεάσει την Μεσόγειο σε μεγαλύτερο βαθμό από όσο έχει επηρεάσει άλλες περιοχές παγκοσμίως, με έντονη επίδραση στον κύκλο νερού, όπου παρατηρούνται μείωση των βροχοπτώσεων, αύξηση της εξάτμισης, επιτάχυνση της ερημοποίησης, απώλεια γόνιμου εδάφους.⁸⁵

Η γεωργική ανάπτυξη και η εντατικοποίηση των καλλιεργειών στις χώρες της βορείου Μεσογείου επιφέρει υπερεκμετάλλευση των εδαφών και μείωση της αποδοτικότητάς τους. Η πληθυσμιακή αύξηση σε συνδυασμό με την υποβάθμιση των γεωργικών εδαφών και την εξάρτηση της περιοχής από την εισαγωγή σιτηρών δημιουργεί συνθήκες ευάλωτες για την τροφική επάρκεια. Η αστικοποίηση όλο και γίνεται εντονότερη καθώς όλο και περισσότεροι καταφεύγουν στα αστικά κέντρα για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, κυρίως στις χώρες της βόρειας Αφρικής και Μέσης Ανατολής, με τα περισσότερα από αυτά να βρίσκονται στην παράλια ζώνη και να

⁸² Flagship specie είναι είδος τόσο δημοφιλές που χρησιμεύει ως σύμβολο και λειτουργεί ως έναυσμα για την προστασία και συντήρηση. (Heywood, 1995)

⁸³ Αν και η περιοχή στην οποία αναφέρεται η συγκεκριμένη διπλωματική είναι μέρος της περιοχής στην οποία αναφέρεται το συγκεκριμένο ποσοστό από UNEP-WCMC και IUCN, 2017, ο προβληματισμός για την αποτελεσματικότητα της προστασίας παραμένει ο ίδιος.

⁸⁴ Τα στοιχεία είναι από την έκθεση FAO and Plan Bleu. (2018) και τα νούμερα αφορούν σε 27 χώρες, όπως επίσης και βασίζονται στον ορισμό του FAO περί τι είναι δάσος « Land spanning more than 0,5 hectares with trees higher than 5 metres and a canopy cover of more than 10 percent, or trees able to reach these thresholds *in situ*. It does not include land that is predominantly under agricultural or urban land use».

⁸⁵ Περισσότερα στη σελίδα 16 και γράφημα 1.18 της έκθεσης FAO and Plan Bleu. (2018). State of Mediterranean Forests 2018. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, and Marseille: Plan Bleu.

έχουν έλλειμμα βιώσιμης διαχείρισης, εντείνονται οι πιέσεις στο περιβάλλον και διευκολύνεται η υποβάθμιση του. Οι περισσότερες χώρες της περιοχής⁸⁶ αναφοράς εμφανίζουν οικολογικό έλλειμμα⁸⁷ (ecological deficit) και όχι μόνο αυτές με αδύναμες οικονομίες (FAO, Plan Bleu, 2018)

Τα τελευταία χρόνια η Μεσόγειος έχει τραβήξει το ενδιαφέρον με γεγονότα πολύ σημαντικά για την περιοχή αλλά και με επιπτώσεις ίσως παγκόσμιες. Από την μία πλευρά οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετωπίζουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, από την άλλη πλευρά της Μεσογείου, οι χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής ήρθαν αντιμέτωπες με εξεγέρσεις στον αραβικό κόσμο, πόλεμο στη Συρία και ένα μεγάλο κύμα προσφύγων να μετακινείται προς την Ευρώπη και σε χώρες του δυτικού κόσμου. Αυτά τα γεγονότα σε συνδυασμό με τις ιδιαιτερότητες της περιβαλλοντικής της περιοχής καταδεικνύουν πως είναι απαραίτητο να συνεχιστούν και να ενδυναμωθούν, όπου χρειάζεται, τύποι συνεργασίας. Σε αυτό το θέμα αφιερώνεται το επόμενο κεφάλαιο.

3.2. Συνεργασίες στο χώρο της Μεσογείου που σχετίζονται με το περιβάλλον

Μία πολυεπίπεδη μορφή συνεργασίας στην περιοχή της Μεσογείου που αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος και διέπεται από εκτεταμένο διεθνές συμβατικό νομικό καθεστώς (Σύστημα της Σύμβασης της Βαρκελώνης) είναι το Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης (Mediterranean Action Plan – MAP)⁸⁸ που δημιουργήθηκε από το UNEP το 1975 στο πλαίσιο του Προγράμματος για τις Περιφερειακές Θάλασσες⁸⁹, το οποίο είχε σκοπό την αντιμετώπιση της υποβάθμισης των ωκεανών και των θαλασσών, μέσω της συνεργασίας των παράκτιων κρατών και την από κοινού συμμετοχή σε σχέδια δράσης για την προστασία τους. Αναθεωρήθηκε τεχνικά και θεμελιωδώς το 1995. Για την υποστήριξη του MAP, το 1976, υιοθετήθηκε η Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των

⁸⁶ Περισσότερες πληροφορίες εδώ, στη σελίδα 9: FAO and Plan Bleu. (2018).

⁸⁷ Οικολογικό έλλειμμα (ecological deficit) είναι η αρνητική διαφορά μεταξύ του οικολογικού αποτυπώματος (ecological footprint) που υποδηλώνει την έκταση της βιολογικά παραγωγικής γης που απαιτείται για την παραγωγή αυτού που καταναλώνεται μαζί με αυτού που χρειάζεται για την απορρόφηση άνθρακα και της βιοϊκανότητας (biocapacity) που υποδηλώνει την ικανότητα του οικοσυστήματος να παράγει το βιολογικό υλικό που χρησιμοποιείται από την οικονομία και να απορροφά το διοξείδιο του άνθρακα που παράγεται ανθρωπογενώς.

⁸⁸ Πηγή: <http://web.unep.org/unepmap>

⁸⁹ Πηγή: <https://www.unenvironment.org/explore-topics/oceans-seas/what-we-do/working-regional-seas/why-does-working-regional-seas-matter>

Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου Θαλάσσης (Σύμβαση της Βαρκελώνης) (Ραυτόπουλος, 2015), η οποία τροποποιήθηκε εκτεταμένα επίσης το 1995, όπου δημιουργήθηκε και η Μεσογειακή Επιτροπή Βιώσιμης Ανάπτυξης (Mediterranean Commission in Sustainable Development – MCSD) με ρόλο συμβουλευτικό προς τα συμβαλλόμενα κράτη. Το 2005⁹⁰ εκπονήθηκε η Μεσογειακή Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Mediterranean Strategy for Sustainable Development - MSSD), η οποία αναθεωρήθηκε το 2016⁹¹ κι έχει σκοπό την από-ρύπανση της Μεσογείου Θαλάσσης. Διαμορφώθηκαν 6 στόχοι με χρονικό ορίζοντα το έτος 2025. Ο δεύτερος στόχος της, σχετίζεται με την επίτευξη του παγκόσμιου στόχου ανάπτυξης SDG 15. Ο στόχος έχει ως εξής: «*Προώθηση της διαχείρισης των πόρων, της παραγωγής τροφίμων και της επισιτιστικής ασφάλειας μέσω βιώσιμων μορφών αγροτικής ανάπτυξης*», ο οποίος ειδικότερα αφορά σε υπηρεσίες φυσικών πόρων & οικοσυστημάτων, απώλεια βιοποικιλότητας και τοπικές ποικιλίες καλλιεργειών & ιθαγενών φυλών από υπερεκμετάλλευση ή παράνομη χρήση νερού και άλλων φυσικών πόρων, απώλεια φυσικού περιβάλλοντος, υποβάθμιση & κατακερματισμός, & έλλειψη κατάλληλης αποτίμησης, αλλοδαπά και χωροκατακτητικά είδη, γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί, κλιματική αλλαγή, ρύπανση εδάφους, νερού και αέρα, η υποβάθμιση και ο κατακερματισμός των χερσαίων οικοσυστημάτων, ιδίως των δασών, προστατευόμενες περιοχές που απειλούνται από ανεπαρκή χωρική κάλυψη, σχεδιασμό, διαχείριση και χρηματοδότηση, ανεπαρκής συνειδητοποίηση των υπηρεσιών οικοσυστήματος και των οικονομικών ωφελειών τους από την κοινωνία, τις βιομηχανίες και τους φορείς χάραξης πολιτικής, και έλλειψη κατάλληλης αποτίμησης, διασυννοριακά ζητήματα στη διαχείριση των φυσικών πόρων και της κτηνοτροφίας.

Μία δεύτερη μορφή συνεργασίας με αναφορά στο περιβάλλον και η οποία διέπεται επίσης από νομικό καθεστώς είναι η Ευρωμεσογειακή Συνεργασία για το Περιβάλλον (Euro-Mediterranean Partnership – EUROMED) αποτελεί το δεύτερο σημαντικό θεσμικό πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη και το περιβάλλον στην περιοχή της Μεσογείου που συγκροτήθηκε στη σύνοδο των Υπουργών Εξωτερικών το 1995 στη Βαρκελώνη και μετεξέλιξή της αποτελεί η «Ένωση για τη Μεσόγειο»

⁹⁰ UNEP(DEC)/MED WG. 277/4, Tenth Meeting of the Mediterranean Commission on Sustainable Development (MCSD) 20-22 June 2005, Athens, Greece, MEDITERRANEAN STRATEGY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT A Framework for Environmental Sustainability and Shared Prosperity

⁹¹ Πηγή: UNE(DEPI)/MED IG.22/28 , Decision IG.22/2, Mediterranean Strategy for Sustainable Development 2016-2025

(EυγM) (Union for the Mediterranean - UfM⁹²) που ιδρύθηκε στις το 2008 στο Παρίσι, κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Προεδρίας της ΕΕ. Είναι μια πολιτική ένωση με τέσσερις άξονες που περιλαμβάνουν την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, θέματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης, μεταφορών και υδατικών πόρων, διαπολιτισμικό διάλογο και θέματα ασφάλειας, με έμφαση σε θέματα μετανάστευσης. Στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας για το Περιβάλλον προωθείται η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων, δίνεται έμφαση στην προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης και προωθείται η πράσινη και η μπλε οικονομία. Στο πλαίσιο της θεματικής ενότητας για την ενέργεια και το κλίμα προωθείται ένα μεσογειακό πρόγραμμα ενεργειακής και κλιματικής δράσης που θα συνδέεται με την παγκόσμια ατζέντα και τα διεθνή φόρουμ.

Ωστόσο, και μία τρίτη μορφή συνεργασίας, αυτή της Committee on Mediterranean Forestry Questions - Silva Mediterranea, η οποία ιδρύθηκε το 1911 και από το 1948 αποτελεί θεσμοθετημένο όργανο του FAO και αποτελείται από 28 μέλη ένα από τα οποία είναι και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Silva Mediterranea, όπως αναφέρεται εν συντομία, δραστηριοποιείται στον τομέα των δασών συνεργαζόμενη με τα κράτη μέλη αλλά και με ερευνητικά ινστιτούτα. Μέσα από ένα σύνολο ομάδων εργασίας που αποτελούνται από εκπροσώπους των κρατών γίνεται ανταλλαγή πληροφοριών, γνώσης, τεχνολογίας. Τα θέματα με τα οποία ασχολείται έχουν κατηγοριοποιηθεί σε έξι θεματικές: δασικές πυρκαγιές, προϊόντα δασικά εκτός ξυλείας, για τη φελλοφόρο δρυ, για την διαχείριση των δασών και την βιώσιμη ανάπτυξη, για τους δασικούς γενετικούς πόρους, αστική και περιαστική δασοπονία, ερημοποίηση και αποκατάσταση ξερών εδαφών της Μεσογείου.

Ανάμεσα σε αυτές τις τρεις μορφές συνεργασίας υπάρχει διασύνδεση. Μεταξύ του Συστήματος της Σύμβασης της Βαρκελώνης (Σύμβαση-Πλαίσιο της Βαρκελώνης και τα επτά εκτελεστικά της Πρωτόκολλα), με το Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης, (Mediterranean Action Plan – MAP) και την επιτροπή Silva Mediterranea, διασύνδεση αποτελεί η Συνεργασία για τα Δάση της Μεσογείου (The Collaborative Partnership on Mediterranean Forests- CPMF), στο πλαίσιο του οποίου δραστηριοποιείται το Plan Blue. Το Plan Blue αποτελεί ένα περιφερειακό κέντρο του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης και λειτουργεί ως Μεσογειακό Παρατηρητήριο για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη. Μέλος αυτής της συνεργασίας είναι και η

⁹² Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://ufmsecretariat.org/>

επιτροπή Silva Mediterranea. Ενώ ανάμεσα στη Γραμματεία της Σύμβασης της Βαρκελώνης και στη Γραμματεία της Ένωσης για τη Μεσόγειο υφίσταται Σύμφωνο Συνεργασίας (Memorandum of Understanding – MoU) το οποίο υπεγράφη το Δεκέμβριο του 2013..

3.3. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης - Μεσόγειος

Οι στόχοι της Ατζέντα 2030 καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα αναπτυξιακών θεμάτων και αφορούν σε πολλά από τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι χώρες της Μεσογείου. Η Μεσογειακή Στρατηγική (MSSD), η αναθεωρημένη της εκδοχή 2016-2025, καθώς βρίσκεται σε εναρμόνιση με τους SDGs είναι ένα χάρτης πορείας για τις χώρες προς τον επιθυμητό στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης.

Βέβαια, θέματα μείζονα όπως το μεταναστευτικό, η οικονομική κρίση για τις χώρες της νοτίου Ευρώπης, οι αναταραχές, πολεμικές συρράξεις και η τρομοκρατία για τις χώρες της βορείου Αφρικής και της Μέσης Ανατολής λειτουργούν ως τροχοπέδη.

Από την παρακολούθηση της εφαρμογής της Μεσογειακής Στρατηγικής⁹³, που δημοσιεύτηκε το Μάρτιο του 2017 λαμβάνουμε κάποιες χρήσιμες πληροφορίες για την κατάσταση των χωρών της Μεσογείου σε όρους και δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης. Εξετάζοντας το δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης (HDI) σε συνδυασμό με το οικολογικό αποτύπωμα (EF) λαμβάνουμε μια γενική πρώτη εικόνα για την πρόοδο προς την βιώσιμη ανάπτυξη καθώς αγγίζουν τους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης: τον κοινωνικό, τον οικονομικό και τον περιβαλλοντικό. Για το 2012 καμία χώρα δεν βρισκόταν σε θέση βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή με έναν HDI μεγαλύτερο του 0,8 και ένα EF μικρότερο του 1,8. Επίσης όλες οι Μεσογειακές χώρες παρουσίαζαν έλλειμμα οικολογικό δηλαδή κατανάλωναν πόρους πιο γρήγορα από ότι αυτοί μπορούσαν να ανανεωθούν. Επίσης υπολείπονται σε σταθερή χρηματοδότηση για την προστασία των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας. Η ανάγκη για νερό αυξάνεται, λόγω της αύξησης του πληθυσμού, ενώ οι διαθέσιμες ποσότητες είναι περιορισμένες. Ωστόσο η πρόσβαση στο νερό ήταν δυνατή για πάνω από το 80% του πληθυσμού στις περισσότερες χώρες.

⁹³ Περισσότερες πληροφορίες εδώ: Monitoring the implementation of the Mediterranean Strategy for Sustainable Development 2016-2025.
https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/suivi_SMDD_EN_13avril2017_web.pdf

Για να επιτευχθεί επιτυχώς η εφαρμογή των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (SDGs) σε μια περιοχή όπως η Μεσόγειος, θα πρέπει να αντιληφθούν όλες οι χώρες το μέγεθος της κοινής τους ευθύνης και την σημασία τόσο των κάθετων όσο και των οριζόντιων μηχανισμών για την εφαρμογή της ατζέντας σε εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Ο τοπικός σχεδιασμός, η συμμετοχή και η διακυβέρνηση παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο (Requier-Desjardins & Kalamvrezos Navarro, 2016).

3.4. SDG 15 – Η περίπτωση της Μεσογείου

Ο στόχος 15 για τη Μεσόγειο επιτυγχάνεται μέσω της συμμόρφωσης των χωρών με τις διεθνείς συμβάσεις όπως η Σύμβαση για την Κλιματική Αλλαγή, την Βιοποικιλότητα, για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης αλλά και με την Σύμβαση της Βαρκελώνης με εκείνα τα εκτελεστικά της πρωτόκολλα, τόσο σχετικά με τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα της Μεσογείου (Protocol Concerning Specially Protected Areas and Biological Diversity – SPA/BD Protocol) όσο και με το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών της Μεσογείου (Protocol on Integrated Coastal Zone Management in the Mediterranean – ICZM Protocol) (Ραυτόπουλος, 2015), αλλά επίσης και με το Σχέδιο Δράσης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και την Βιώσιμη Ανάπτυξη των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου (MAP phase II), το οποίο υιοθετήθηκε το 1995 και το οποίο, εκτός των άλλων, αναφέρεται σε θέματα όπως τα δάση, η φυτική κάλυψη, η διατήρηση των φυσικών τοπίων και περιοχών (§1.3.4 Forest and plant coverage και §2 Conservation of Nature Landscape and Sites).

Από τα προαναφερόμενα δύο πρωτόκολλα, το μεν πρώτο, SPA/BD Protocol, σύμφωνα με το άρθρο 2 ως περιοχή στην οποία εφαρμόζεται, αναφέρεται και στις χερσαίες παράκτιες περιοχές, ενώ το δεύτερο, ICZM Protocol, σύμφωνα με το άρθρο 3 αναφέρεται στο χερσαίο όριο των παράκτιων ζωνών και στο άρθρο 10 «Ειδικά Παράκτια Οικοσυστήματα» περιλαμβάνει τους υγροτόπους και εκβολές ποταμών, τα παράκτια δάση και άλση και τις θίνες, ενώ με τα άρθρα 11 και 12 αναφέρεται στα παράκτια τοπία και τα νησιά.

Στην περιοχή έχουν ενεργοποιηθεί, επίσης, πρωτοβουλίες που έχουν ως σκοπό τη συμμόρφωση αυτή και την επίλυση θεμάτων μέσω της συνεργασίας και της ανταλλαγής γνώσης. Ως τέτοιες μπορούν να αναφερθούν η επιτροπή Silva – Mediterranea, η Συνεργατική Εταιρική Σχέση για τα Δάση της Μεσογείου

(Collaborative Partnership on Mediterranean Forests (CPMF), η διεξαγωγή ανά διετία της Μεσογειακής Εβδομάδας Δασοπονίας (Mediterranean Forest Week), η Ενισχυμένη Δράση για τα Δάση στην Med-Sahel περιφέρεια υπό του πλαισίου της Κλιματικής Αλλαγής, η πρωτοβουλία της Άγκυρας στο πλαίσιο της Σύμβασης για την Καταπολέμηση της Ερημοποίησης (FAO and Plan Bleu 2018).

Επί πλέον, οι χώρες που είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφαρμόζουν την περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ, η οποία είναι εναρμονισμένη με τις απαιτήσεις των διεθνών συμβάσεων και η οποία εκφράζεται μέσα από τις ιδρυτικές Συνθήκες, τους Κανονισμούς, τις Οδηγίες, τις Αποφάσεις της και ισχύει για όλα τα κράτη μέλη της. Όταν πρόκειται για Κανονισμό η περιβαλλοντική νομοθεσία έχει άμεση εφαρμογή, ενώ όταν πρόκειται για Οδηγία ή Απόφαση, ενσωματώνονται στις εθνικές νομοθεσίες με κανονιστικές πράξεις.

Για την διαχείριση των δασών κύρια πηγή χρηματοδότησης αποτελούν οι κρατικοί προϋπολογισμοί. Ωστόσο μια σειρά από άλλους τρόπους χρηματοδότησης έχουν εξελιχθεί όπως: μέσω του ENI (European Neighborhood Instrument) κυρίως για τις χώρες μη κράτη μέλη της ΕΕ, μέσω του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης (ERDF) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, μέσω του προγράμματος EU LIFE για τις περιοχές Natura 2000. Χρηματοδότηση για δραστηριότητες που σχετίζονται με το δάσος προέρχονται από τα Εθνικά Ταμεία που έχουν δημιουργηθεί για το σκοπό αυτό (π.χ. Πράσινο Ταμείο), για την υποστήριξη και προστασία των οικοσυστημάτων μέσω των πληρωμών για τις υπηρεσίες οικοσυστήματος (Payments for ecosystem services – PES), μέσω διεθνών μηχανισμών χρηματοδότησης για τη δέσμευση του άνθρακα με σκοπό την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, μέσω της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, όπως και μέσω του ταμείου Land Degradation Neutrality για την καταπολέμηση της ερημοποίησης (FAO and Plan Bleu 2018).

3.4.1. Εκθέσεις (VNR) των χωρών – HLPF 2018.

*Αλβανία*⁹⁴. Περιληπτικά: Δεκαετές μορατόριουμ για την εκμετάλλευση των δασών, πολιτική γης, στρατηγικό σχέδιο για τις Θαλάσσιες και Παράκτιες Προστατευόμενες Περιοχές. Διαφαίνεται πως είναι στα σχέδια της η εκπόνηση σχεδίου δράσης για την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης χωρίς όμως κάποιο συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα.

Η Αλβανία είναι μία από τις χώρες της Μεσογειακής λεκάνης, χώρα της Βαλκανικής χερσονήσου, για την οποία έχουν ξεκινήσει οι συνομιλίες για την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Απαίτηση είναι να προβεί σε αλλαγές και μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση και τον εκδημοκρατισμό των θεσμών, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας. Υπό αυτή την συγκυρία, η προσπάθεια επίτευξης των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης της Ατζέντα 2030 αποτελεί για την χώρα αυτή διπλό στοίχημα.

Η Εθνική Στρατηγική για την Ανάπτυξη και την Ενσωμάτωση 2015-2020, βρίσκεται σε πλήρη σύμπλευση με τους στόχους της Ατζέντας 2030, όπου ο στόχος 15 βρίσκεται σε ευθυγράμμιση με τον Άξονα 4 της Εθνικής Στρατηγικής και ο οποίος αναφέρεται στην «εξασφάλιση της ανάπτυξης μέσω της σύνδεσης, της αειφόρου χρήσης των πόρων και της εδαφικής ανάπτυξης».

Από τα σημαντικά που έχουν γίνει και αφορούν αυτό το στόχο είναι η έγκριση από το Κοινοβούλιο του δεκαετούς μορατόριουμ για την δασική ξυλεία και την εκμετάλλευση των δασών, με σκοπό να μειωθεί η υπερεκμετάλλευση τους, οι μεταρρυθμίσεις στην πολιτική γης και διαχείρισης των εδαφών, οι επενδύσεις στην περιφέρεια που αφορούν και την δασοπονία και το στρατηγικό σχέδιο για τις Θαλάσσιες και Παράκτιες Προστατευόμενες Περιοχές που συμβάλει στην προστασία της βιοποικιλότητας.

Βέβαια όσον αφορά στη χρηματοδότηση του στόχου 15 μπορούμε να δούμε από τα στοιχεία που δίνει η χώρα πως δεν είναι από τις πρώτες στοχεύσεις της, αλλά θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη πως αυτή την στιγμή η Αλβανία βρίσκεται σε μια περίοδο αναμόρφωσης και αναδιοργάνωσης, οπότε ίσως δικαιολογημένα να ρίχνει το

⁹⁴ Republic of Albania Council of Ministers. (2018). Voluntary National Review on Sustainable Development Goals. Tirana: Albanian Government.

βάρος σε άλλους τομείς. Ωστόσο, οι ρυθμίσεις νομοθετικού περιεχομένου στις οποίες έχει προβεί και αφορούν το στόχο αυτό είναι πολύ σημαντικές.

*Αίγυπτος*⁹⁵. Περιληπτικά: Πλούσια Βιοποικιλότητα, προγράμματα προστασίας φυσικών περιοχών και ενδυνάμωσης των τοπικών κοινωνιών, μέτρα προστασίας των μεταναστευτικών πουλιών. Από το 2016 έχει εγκριθεί η εθνική στρατηγική για την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης «Egypt Vision 2030».

Μία σημαντική χώρα της Μεσογείου, στη Βόρεια Αφρική, με πλούσια ιστορία και μακραίωνα πολιτισμό, στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, η οποία αυτό τον καιρό προσπαθεί να ανακάμψει οικονομικά υποστηριζόμενη από τους διεθνείς οικονομικούς θεσμούς. Έχει πετύχει σημαντικές αλλαγές όσον αφορά στα οικονομικά της, δίνει βάρος στα προγράμματα κοινωνικής προστασίας και στις υποδομές. Ένα από τα σημαντικά έργα υποδομής είναι η κατασκευή του εθνικού οδικού δικτύου το οποίο θα φτάσει και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές, αλλά και τα σχέδια και οι επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της χώρας είναι η έλλειψη νερού που και αυτός επίσης είναι ένας τομέας στον οποίο στρέφει το ενδιαφέρον της η κυβέρνηση της Αιγύπτου. Αναγνωρίζει τις τοπικές κοινωνίες και τους νέους ως μοχλό ανάπτυξης.

Η Αίγυπτος έχει εκπονήσει το πλαίσιο της εθνικής της στρατηγικής «Sustainable Development Strategy: Egypt Vision 2030» (SDS), το οποίο αποτελεί και το πλαίσιο πολιτικών και στρατηγικών για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Η χώρα της Αιγύπτου χαρακτηρίζεται από την πλούσια βιοποικιλότητά της τόσο των χερσαίων όσο και των υδάτινων οικοσυστημάτων της. Έχει επικυρώσει περιφερειακές και διεθνείς συνθήκες όπως τη Διεθνή Συνθήκη Βιοποικιλότητας του 1992, με το 13,9% της χώρας να καλύπτεται από προστατευόμενες περιοχές. Η υπηρεσία περιβάλλοντος της Αιγύπτου (Egyptian Environmental Affairs Agency – EEAA) έχει εφαρμόσει το πρόγραμμα αυτοχρηματοδότησης των προστατευόμενων περιοχών (Egypt's Protected Areas Self-Financing Project – EPASP), το οποίο στοχεύει στη μείωση των κινδύνων για την βιοποικιλότητα και στην ανάπτυξη

⁹⁵ Arab Republic of Egypt Ministry of Planning, Monitoring and Administrative Reform. (2018). *Egypt's Voluntary national Review 2018*. Cairo: Egyptian Government.

βιώσιμου σχεδιασμού προστασίας για τα είδη χερσαίων και υδάτινων οικοσυστημάτων.

Επίσης, η Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Βιοποικιλότητα, που υιοθετήθηκε τον Ιανουάριο του 2016, έχει διττή ωφέλεια, στοχεύοντας από την μια στην αειφορική χρήση των φυσικών πόρων και από την άλλη στην ενεργή συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στη διαχείριση των πόρων. Η ίδρυση της Διαχείρισης των Φυσικών Πόρων σε Τοπική Βάση (Community – Based Natural Resources Management (CBNRM) επιτρέπει στις τοπικές κοινωνίες που βρίσκονται κοντά σε φυσικούς πόρους τόσο να τους επιτηρούν όσο και να ωφελούνται από την διαχείρισή τους και χρήση τους.

Η Αίγυπτος αποτελεί πέρασμα για πουλιά μεταναστευτικά και έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο θανάτωσής τους από ανεμογεννήτριες. Το περιφερειακό πρόγραμμα για την διατήρηση των μεταναστευτικών πουλιών (Mainstreaming Conservation of Migratory Soaring Birds – MSB) στην περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας βοήθησε στην προστασία των μεταναστευτικών πουλιών μέσω της εφαρμογής οδηγιών και πρωτοκόλλων για τη χρήση ανεμογεννητριών στην περιοχή. Η Αίγυπτος παράλληλα παραμένει πιστή στον ενεργειακό της προσανατολισμό μέσω της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Σαν χώρα μέσου εισοδήματος (middle – income) με περίπου 100 εκατομμύρια κατοίκους χρειάζεται μεγάλους οικονομικούς πόρους για την πλήρη εφαρμογή των στόχων της Ατζέντα 2030. Για το λόγο αυτό προσανατολίζεται σε μη παραδοσιακούς τρόπους χρηματοδότησης για την χρηματοδότηση της πράσινης οικονομίας.

*Ελλάδα*⁹⁶. Περιληπτικά: Πλούσια Βιοποικιλότητα, δίκτυο Natura 2000, δασικοί χάρτες, νομικό πλαίσιο για τους γενετικούς πόρους, εφαρμογή διεθνών και περιφερειακών συμφωνιών. Ένα εθνικό σχέδιο εφαρμογής των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης σχεδιάζεται για το 2019.

Οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης της Ατζέντας 2030 βρίσκουν εφαρμογή μέσα από τις οχτώ Εθνικές Προτεραιότητες για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, που υιοθετήθηκαν σε ανώτερο επίπεδο και βρίσκονται σε άρρηκτη διασύνδεση με την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική. Ο δε στόχος 15 εκφράζεται μέσα από την προτεραιότητα «Ενίσχυση της προστασίας και της αειφόρου διαχείρισης του φυσικού κεφαλαίου ως βάση για την κοινωνική ευημερία και τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα».

Η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης έχει αναλάβει το διϋπουργικό συντονισμό για την επίτευξη των στόχων, υποστηρίζεται η εμπλοκή όλων των εμπλεκόμενων μερών και ενισχύεται η διαφάνεια, η εταιρική σχέση και η λογοδοσία.

Το φυσικό περιβάλλον για τη χώρα, όπως επισημαίνεται στην έκθεση, αποτελεί βασικό στοιχείο για την ανάπτυξη. Χαρακτηριστική είναι η εξαιρετικά πλούσια βιοποικιλότητα της χώρας, λόγω των κλιματολογικών και γεωμορφολογικών συνθηκών. Ο αριθμός των ενδημικών ειδών είναι μεγάλος και χαρακτηρίζει μεγάλες περιοχές. Η διατήρηση και διαχείριση των δασών αποτελούν καταλύτη για την επίτευξη της συνολικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Ήταν από τις πρώτες χώρες που υιοθέτησαν νόμο πλαίσιο (νόμος 1650/1986) για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ το άρθρο 24 του Ελληνικού Συντάγματος ενσωματώνει τις αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος.

Υψηλής προτεραιότητας για την Ελλάδα είναι η οριστικοποίηση της πλήρους ψηφιοποίησης του εδάφους όσον αφορά στη χρήση γης, στο καθεστώς προστασίας, και στις επιτρεπτές δραστηριότητες. Απώτερος σκοπός είναι πραγματική οριοθέτηση του δάσους και η οριστικοποίηση του Εθνικού Κτηματολογίου. Έχουν ήδη ολοκληρωθεί οι Δασικοί Χάρτες για το 37% της επικράτειας της χώρας ενώ έχουν κυρωθεί για το 32% της εθνικής επικράτειας. Ένα άλλο 17% πρόκειται να ολοκληρωθεί, ενώ το υπόλοιπο 46% βρίσκεται σε εξέλιξη με στόχο την κάλυψη ολόκληρου του εδάφους της χώρας το συντομότερο δυνατό. Η οριοθέτηση του

⁹⁶ Hellenic Republic General Secretariat of the Government Office of Coordination, Institutional, International & European Affairs. 2018. *Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Athens: Greek Government.

δάσους και η οριστικοποίηση του Εθνικού Κτηματολογίου αποτελεί ένα έργο μεγάλης σημασίας για την χώρα καθώς έτσι διευκολύνεται ο προγραμματισμός και η έγκριση νέων επενδύσεων, εξασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία και τη διαχείριση των δασικών περιοχών με πιο βιώσιμο και αποτελεσματικό τρόπο.

Η απερίμωση αποτελεί σημαντική πρόκληση κυρίως για τις νησιωτικές περιοχές. Η επικαιροποίηση του εθνικού σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της απερίμωσης αποτελεί εθνική προτεραιότητα, αλλά και η ενίσχυση των εταιρικών σχέσεων και ο κοινός προγραμματισμός με άλλες συμβάσεις όπως η Σύμβαση για την Βιοποικιλότητα, η Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, αλλά και η προώθηση «χωρικών» ολοκληρωμένων προσεγγίσεων όπως αυτή του Πρωτοκόλλου Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιων Ζωνών, αποτελούν βασικές επιλογές προς την κατεύθυνση της πρόληψης και αποφυγής της απερίμωσης.

Η Ελλάδα φιλοξενεί το 35% της ευρωπαϊκής βιοποικιλότητας, όπου το 27,59% αφορά σε χερσαία είδη και το 19,60% αφορά σε θαλάσσια είδη, 446 περιοχές περιλαμβάνονται στο ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000. Έχει νομοθεσία για την διατήρηση της βιοποικιλότητας (Ν.3937/2011) και Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, που συνοδεύει το πενταετές πρόγραμμα δράσης που εγκρίθηκε το 2014 σύμφωνα με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την βιοποικιλότητα (CBD). Η Εθνική Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα και το πενταετές πρόγραμμα δράσης βασίζονται σε τρεις πυλώνες, στην ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας, στην προώθηση της βιοποικιλότητας ως εθνικό φυσικό κεφάλαιο και στην ένταση της συμβολής της Ελλάδας στην πρόληψη για την αποφυγή της απώλειας της παγκόσμιας βιοποικιλότητας.

Για όλες οι περιοχές Natura 2000 υπάρχουν διαχειριστικά όργανα. Έχει ξεκινήσει η εκπόνηση του Ειδικού Περιβαλλοντικού Σχεδίου για ολόκληρο το δίκτυο Natura 2000. Για την επαρκή προστασία ολόκληρου του δικτύου Natura 2000, προβλέπεται να ολοκληρωθούν Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες, Προεδρικά Διατάγματα και Σχέδια Διαχείρισης συνολικού προϋπολογισμού 17,5 ευρώ και θα καθοριστούν οι όροι διατήρησης και διαχείρισης τους μέχρι το 2022.

Επίσης έχει ανατεθεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα LIFE της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με συνολικό προϋπολογισμό 17 εκατ. Ευρώ που θα διατεθεί για την περίοδο 2018 – 2025, με κύριο στόχο την υλοποίηση 10 σχεδίων δράσης για τα ενδιαφέροντα και τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος. Επίσης, στόχο αποτελεί και η πιλοτική εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης των τόπων Natura 2000 και

χαρτογράφηση και αξιολόγηση των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους σε εθνικό επίπεδο. Η επιτυχής υλοποίηση του έργου θα έχει ως αποτέλεσμα σημαντική βελτίωση της διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών στη χώρα.

Τα ενδημικά είδη των Σημείων Κοινοτικής Σημασίας του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών παρακολουθούνται συνεχώς ενώ παράλληλα δημιουργείται μία βάση δεδομένων μέσω ενός συστήματος συλλογής δεδομένων για τα δάση, τα είδη, τη χλωρίδα, τους οικοτόπους.

Άλλα εργαλεία και μέσα για την εφαρμογή του στόχου 15 είναι η διεξαγωγή περιβαλλοντικών επιθεωρήσεων από την Περιβαλλοντική Επιθεώρηση σε συνεργασία με τις αρμόδιες περιφερειακές αρχές στο πλαίσιο ενός Εθνικού Σχεδίου με σκοπό να αντιμετωπιστούν περιβαλλοντικές παραβάσεις, ο σχεδιασμός για την δημιουργία της Εθνικής Τράπεζας Δασικού Γενετικού Υλικού, όπου το πλούσιο φυτογενετικό υλικό διατηρείται στις τράπεζες γονιδίων σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό Γεωργίας “Δήμητρα” και το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο στα Χανιά, η δημιουργία δικτύου μονοπατιών πεζοπορίας στις ορεινές περιοχές προκειμένου να προωθηθούν αειφόρες τουριστικές πρακτικές σε αυτές τις περιοχές.

Επίσης, η Ελλάδα βρίσκεται στη διαδικασία εφαρμογής του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια για τη δίκαιη κατανομή των ωφελειών που προκύπτουν από τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων. Δίνει ιδιαίτερη προσοχή σε εισαγόμενα και εγχώρια προϊόντα που περιέχουν γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς. Εφαρμόζει τη Σύμβαση CITES μέσω διατάξεων που έχουν θεσπιστεί και της συνεργασίας με την INTERPOL για την αντιμετώπιση της εγκληματικότητας κατά της άγριας ζωής. Τέλος υφίσταται πλαίσιο διατάξεων για την πρόληψη παράνομης θήρας και υλοτομίας.

Ισπανία⁹⁷. Περιληπτικά: Δάση, ορεινές περιοχές, βιοποικιλότητα και νέο νομοθετικό πλαίσιο και στρατηγική, στροφή στην κυκλική οικονομία. Έχει αποφασιστεί να δημιουργηθεί ένα σχέδιο δράσης για την εφαρμογή των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.

Έχουν ενισχυθεί οι προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στο το περιβάλλοντος. Σε διεθνές επίπεδο, η Ισπανία είναι ενεργό μέλος σε πρωτοβουλίες, συμβάσεις, συμφωνίες και στρατηγικές που σχετίζονται με τη βιοποικιλότητα, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας και της διατήρησης των χερσαίων ειδών και οικοσυστημάτων, της δίκαιης κατανομής των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από τη χρήση γενετικών πόρων, της διαμόρφωσης μηχανισμών που αποτρέπουν την εξαφάνισή τους και της διαχείρισης των προβλημάτων που έχουν διεθνή αντίκτυπο.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την τεράστια φυσική κληρονομιά της Ισπανίας, την ποικιλία του περιβάλλοντός της και τη γεωγραφική της θέση, είναι προφανές ότι η σωστή διαχείριση της δασικής της έκτασης και η διαφύλαξη της βιοποικιλότητάς είναι μία μεγάλη πρόκληση. Επιπλέον, τα δύο είδη οικοσυστήματος, στα οποία τίθεται ιδιαίτερη προσοχή στην Ατζέντα του 2030, τα δάση και οι ορεινές περιοχές, είναι μεγάλης σημασίας για την Ισπανία, καθώς καταλαμβάνουν ένα μεγάλο τμήμα των εκτάσεών της. Τα δάση και κατά συνέπεια τα υψίπεδα, είναι θεμελιώδη στοιχεία για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, την περιβαλλοντική προστασία και τη διατήρηση του οικοσυστήματος.

Σύμφωνα με επίσημες πηγές για το Δεκέμβριο του 2017, η Ισπανία είχε 1.783 προστατευόμενες φυσικές περιοχές, 15 εθνικά πάρκα, 182 πάρκα, 238 προστατευόμενους φυσικούς βιότοπους, 249 μνημεία, 57 προστατευόμενα αγροτικά τοπία και περισσότερα από 800 άλλα προστατευόμενα μέρη. Έχει επίσης 75 υγροβιότοπους στη συνθήκη Ramsar ως διεθνούς σημασίας.

Επίσης έχει δοθεί ιδιαίτερη σημασία και στη διαφύλαξη της πανίδας, μέσω του νομοθετικού της πλαισίου. Πιο συγκεκριμένα, ο Νόμος 42/2007, παρέχει ένα γενικότερο πλαίσιο για τις ενέργειες που αφορούν την προστασία και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα είδη που κινδυνεύουν με εξαφάνιση. Νέα στρατηγική για τη διατήρησή τους και την αντιμετώπιση απειλών που οδηγούν στη διατάραξη της βιοποικιλότητας. Εν συντομία, ο νόμος αυτός θέτει τις κατευθυντήριες για τις βασικές πολιτικές που ακολουθεί η Ισπανία σχετικά με τη

⁹⁷ Government of Spain. 2018. *Spain's Report for the 2018 Voluntary National Review*
Madrid: Kingdom of Spain

διατήρηση της βιοποικιλότητας, την αειφορική χρήση των γενετικών πηγών. Την ίδια στιγμή, επιπλέον μηχανισμοί χρειάζονται για να υποστηρίξουν τη χρηματοδότηση πολιτικών διατήρησης και διαχείρισης της βιοποικιλότητας. Έχοντας πλήρη επίγνωση της μη βιωσιμότητας του σύγχρονου οικονομικού μοντέλου, η Ισπανία θεωρεί απαραίτητη τη στροφή σε ένα οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης που θα βασίζεται στη Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία.

Η επιτυχία της πολιτικής της Ισπανίας αντικατοπτρίζεται στο γεγονός ότι το σημαντικό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, η αύξηση του πληθυσμού και η δημιουργία υποδομών που έχουν επιτευχθεί τις τελευταίες δεκαετίες δεν ήταν σε βάρος θεμελιωδών οικολογικών και τοπικών αξιών.

Λίβανος⁹⁸. Περιληπτικά: Πλούσια Βιοποικιλότητα, νέο νομοθετικό πλαίσιο για το περιβάλλον, αυξάνεται το ποσοστό των αναδάσώσεων, νέο πλαίσιο υπό συζήτηση για την προστασία των δασών από τις πυρκαγιές. Αν και είναι στις προθέσεις της η εκπόνηση ενός σχεδίου δράσης για την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, δεν καθορίζεται κάποιος χρονικός ορίζοντας.

Ο Λίβανος είναι μια χώρα άνω του μέσου εισοδήματος με δημοκρατικό πολιτικό σύστημα. Το πρώτο VNR για τη χώρα αυτή συνέπεσε χρονικά με μία περίοδο πολιτικής ισορροπίας και την εκπεφρασμένη ανάγκη για σταθερότητα και ως εκ τούτου την πλήρη ταύτιση με τη θέση της διεθνούς κοινότητας. Η χώρα κατόρθωσε να υλοποιήσει επτά από τους MDG στόχους, στους τομείς της υγείας και της ισότητας των δύο φύλων ως προς την εκπαίδευση. Οι εναπομείναντες στόχοι, με τους κυριότερους από αυτούς να είναι η μείωση της φτώχειας και η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, χαρακτηρίζονται από ανάμεικτα αποτελέσματα, καθώς είτε δεν ήταν υλοποιήσιμοι, είτε ήταν ανέφικτο να υλοποιηθούν εγκαίρως.

Σήμερα ο Λίβανος αντιμετωπίζει ακόμη αυτές τις δυσκολίες, με την κρίση που προέκυψε στη Συρία να δυσχεραίνει περισσότερο την κατάσταση, καθώς η αλληλεγγύη που προσφέρει η χώρα, έχει επιδεινώσει την ήδη βεβαρυμμένη οικονομική της θέση. Η παροχή στήριξης από τη διεθνή κοινότητα είναι βαρύνουσας σημασίας, καθώς η χώρα αντιμετωπίζει σημαντικό δημοσιονομικό έλλειμμα. Η εφαρμογή των SDGs προϋποθέτει σημαντικές επενδύσεις τις οποίες ο Λίβανος θα

⁹⁸ Lebanese Republic. 2018. *Voluntary National Review (VNR) on Sustainable Development Goals (SDGs)*. Beirut: Lebanese Government.

είναι σε θέση να χρηματοδοτήσει μόνο μέσω της λήψης υψηλής δανειοδότησης με ευνοϊκούς όρους.

Βαρύνουσας σημασίας και πρώτος στόχος για τη χώρα είναι η εξασφάλιση της ευζωίας των πολιτών, καθώς το ήδη υψηλό ποσοστό φτώχειας έχει επιδεινωθεί. Δίνεται βαρύτητα στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης.

Καταβάλλονται προσπάθειες για την καλύτερευση των περιβαλλοντικών συνθηκών, με την διαχείριση της γης, του νερού, της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και των απορριμμάτων. Η χώρα σταδιακά κινείται προς τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στρέφεται στην εξερεύνηση υπεράκτιων πόρων πετρελαίου. Σημαντική η Βιοποικιλότητα της χώρας αυτής, καθώς σε αυτήν υπάρχει το 0.8% των ειδών που υπάρχουν σε όλον τον κόσμο και 12% ενδημικών χερσαίων και υδρόβιων φυτών, σε μία έκταση που αποτελεί το 0,007% της επιφάνειας της γης. Για να προστατέψει αυτόν το φυσικό πλούτο ο Λίβανος έχει δημιουργήσει μία πληθώρα από εθνικούς δρυμούς και προστατευόμενων δασικών εκτάσεων. Στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα και το Σχέδιο Δράσης στοχεύει στην αύξηση των φυσικών χερσαίων και υδρόβιων οικοσυστημάτων στις υπό προστασία περιοχές κατά 20%. Αυτή η στρατηγική λαμβάνει υπ'όψιν εγχώριες ανάγκες και παγκόσμιες στοχοθετήσεις όπως η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα. Θεσπίστηκαν νέοι νόμοι υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος, της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής, όπως και ένα εθνικό πλάνο προστασίας της Βιοποικιλότητας.

Μέσω στοχευμένων ενεργειών από πλευράς της Κυβέρνησης και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, έχουν τεθεί σε ισχύ και διάφορα προγράμματα και για την προστασία των δασών. Το ετήσιο ποσοστό αναδάσωσης ανέρχεται σε 0.8%, ξεπερνώντας το αντίστοιχο των αποψιλώσεων στα 0,4%. Παρ'όλα αυτά, η αναδάσωση απαιτεί μεγάλες χρηματικές δαπάνες, συνεπώς η πρόληψη και η προστασία είναι εξίσου σημαντικές πρακτικές. Υπό αυτό το πρίσμα, ένα νομοθετικό πλαίσιο που αφορά στις πυρκαγιές των δασών βρίσκεται υπό συζήτηση. Μέσω των ανωτέρω ενεργειών, η χώρα προσπαθεί να ανατρέψει την περιβαλλοντική καταστροφή που λαμβάνει χώρα τα τελευταία χρόνια.

Μάλτα⁹⁹. Περιληπτικά: Νησιωτικό κράτος, περιορισμένοι πόροι, εναλλακτικές μορφές ενέργειας, περιβαλλοντική εκπαίδευση και έρευνα. Είναι στα άμεσα σχέδιά της η εκπόνηση σχεδίου δράσης για την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης με χρονικό ορίζοντα το 2050.

Η Μάλτα, είναι ένα μικρό νησιωτικό κράτος , στο κέντρο της Μεσογείου, Νότια της Σικελίας, με μεσογειακό ημίξηρο κλίμα. Το πολίτευμα της είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία. Η Μάλτα είναι το μικρότερο κράτος της Ε.Ε, μέλος της οποίας έγινε το 2004. Επιπλέον, την τελευταία πενταετία η οικονομία της χώρας είναι μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες. Ως νησιωτικό κράτος, η Μάλτα βρίσκεται αντιμέτωπη με ιδιαίτερες προκλήσεις και περιορισμούς, ειδικά σε σύγκριση με τον Ευρωπαϊκό ηπειρωτικό κορμό. Οι φυσικοί πόροι της Μάλτας περιορίζονται σε ασβεστόλιθο, αλάτι και αρόσιμη γη.

Η Μάλτα πλήττεται από έλλειψη φυσικών υδάτινων πόρων και μη έχοντας φυσικά ποτάμια ή λίμνες βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αφαλάτωση. Τα βαθιά παράκτια ύδατα και οι χωρικοί περιορισμοί της ξηράς αποτελούν σημαίνοντες περιορισμούς για τις εναλλακτικές μορφές ενέργειας, όπως τα αιολικά πάρκα. Για την πλειονότητα των ενεργειακών της αναγκών, η Μάλτα βασίζεται σε εισαγόμενο πετρέλαιο από ορυκτές πηγές, κάτι που έχει αντίκτυπο τόσο στην οικονομία, όσο και στο αποτύπωμα άνθρακα. Επιπλέον, η υψηλή αστική πυκνότητα της Μάλτας επηρεάζει σημαντικά τον τομέα των μεταφορών.

Καταβάλλονται προσπάθειες να κινηθεί σε περισσότερο βιώσιμες αναπτυξιακές πρακτικές. Στο Γκόζο, το δεύτερο μεγαλύτερο νησί της Δημοκρατίας της Μάλτας, έχουν γίνει επενδύσεις στην αναδάσωση και στη δημιουργία ενός πάρκου. Στα έργα επίσης συμπεριλαμβάνονταν η δημιουργία μιας τεχνητής δεξαμενής, η εμφύτευση περίπου 3.900 δέντρων και θάμνων, ο έλεγχος της διάβρωσης του εδάφους, η εγκατάσταση ενός συστήματος άρδευσης και η δημιουργία δρόμων περιπάτου. Σε μία προσπάθεια να ανασταλεί η απώλεια της βιοποικιλότητας, γίνεται προσπάθεια για την επιδιόρθωση των τοίχων από ξερολιθιά. Ο «Εξερευνητής της βιοποικιλότητας» στο Γκόζο είναι μια ακόμη καινοτομία, η οποία στοχεύει στην ευαισθητοποίηση και στην αύξηση της περιβαλλοντικής συνείδησης αναφορικά με τη βιοποικιλότητα της Μάλτας. Το πρώτο κομμάτι του

⁹⁹ Republic of Malta. 2018. Voluntary National Review on Sustainable Development Goals. Valletta: Maltese Government.

έργου αυτού περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την εγκατάσταση ακρυλικών πλακών για τα δέντρα τα οποία βρίσκονται σε διάφορες περιοχές του Γκόζο, οι οποίες καταγράφουν στην αγγλική και στη μαλτέζικη γλώσσα βοτανολογικές πληροφορίες για κάθε ένα από αυτά. Η δεύτερη φάση της εν λόγω πρωτοβουλίας είναι η ψηφιοποίηση των βοτανολογικών πληροφοριών με τη δημιουργία μιας εφαρμογής για κινητές συσκευές Android και IOS. Στην εφαρμογή θα συμπεριλαμβάνονται περισσότερο λεπτομερείς πληροφορίες για τα είδη των δέντρων και φωτογραφίες. Η επέκταση του προγράμματος και σε άλλες περιοχές πέραν του Γκόζο υπάρχει επίσης ως προοπτική. Κατά τη διάρκεια του 2016, η Κυβέρνηση έκανε σημαντικές προετοιμασίες και για τη σύσταση ενός εργαστηρίου μυκητολογίας, η οποία ολοκληρώθηκε το 2017. Βασικό αντικείμενο του εργαστηρίου είναι η διεξαγωγή ερευνών και πειραμάτων για ασθένειες των φυτών, των λαχανικών και των φρούτων. Να σημειωθεί πως λόγω τοπογραφίας κάποιοι από τους στόχους δεν είναι δυνατόν να υλοποιηθούν στη Μάλτα, όπως για παράδειγμα αυτοί που σχετίζονται με τις δασώδεις κι ορεινές περιοχές.

3.4.2. Παρουσίαση αποτελεσμάτων μέσω των δεικτών (Indicators - SDGs).

Στην έκθεση για την πρόοδο των χωρών στην εφαρμογή των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (Bertlesman Stiftung and Sustainable Development Solutions Network 2018)¹⁰⁰, αναφέρονται κάποια στοιχεία ενδιαφέροντα για τις χώρες της περιοχής αναφοράς. Από αυτά απομονώθηκαν τα πιο ενδιαφέροντα και περιεκτικά τα οποία και παρατίθενται ακολούθως.

Στην εν λόγω έκθεση υπολογίστηκε ένα ‘‘σκορ’’ για την κάθε χώρα που δείχνει πόσο καλά τα έχει πάει εν γένει σε όλους στους στόχους της Ατζέντα 2030. Όπως αναφέρεται καμία χώρα στον κόσμο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εφαρμόζει πλήρως τους στόχους. Πρώτη στην κατάταξη αυτή φαίνεται η Σουηδία καταγράφοντας ένα αποτέλεσμα 85. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η κατάταξη των χωρών σύμφωνα με την προόδό τους για όλους τους SDGs, για τον SDG15 και η συνολική τάση προόδου που διαφαίνεται για κάθε μία από αυτές. Υπολογισμοί δεν δίνονται για όλες τις χώρες καθώς για κάποιες θεωρήθηκαν ανεπαρκή στα στοιχεία. Επίσης από σχετική έρευνα που έχει διεξαχθεί για τις χώρες G20 και είναι στην εξεταζόμενη ομάδα της παρούσας εργασίας, η Ιταλία έχει Σχέδιο Δράσης για την

¹⁰⁰ Περισσότερα μπορούν να αναζητηθούν εδώ: <http://sdgindex.org/reports/2018/>

εφαρμογή των SDGs, η Τουρκία έχει αλλά αφορά μόνο περιβαλλοντικούς στόχους, η Γαλλία δεν έχει αλλά σχεδιάζει να εκπονήσει. Αυτό σε συνδυασμό με τις εκθέσεις VNR που παρουσίασαν κάποιες από τις χώρες της περιοχής μελέτης, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως αυτή την στιγμή μόνο η Αίγυπτος και η Ιταλία έχουν ήδη σχέδιο δράσης. Τέλος, για την εκτίμηση της προόδου για τον στόχο 15 πρέπει να αναφέρουμε πως έχουν χρησιμοποιηθεί στοιχεία για την περίοδο 2011-2017 και αφορούν στον μέσο όρο των ετών αυτών για την έκταση των χερσαίων εδαφών που είναι σημαντικά για την βιοπικιοιλότητα και είναι υπό καθεστώς προστασίας, την αντίστοιχη έκταση των υγροβιοτόπων, και ο Red List Index.

Εκτός από τα παραπάνω στοιχεία, για τους σκοπούς της παρούσας διπλωματικής, κάνοντας χρήση των διαθέσιμων δεδομένων για τους δείκτες (indicators) από την πλατφόρμα πληροφόρησης των ΗΕ, παρείχθησαν γραφήματα (1 έως 13) όσον αφορά στην επίτευξη του στόχου 15. Θα πρέπει εδώ να αναφερθεί πως οι δείκτες για τους οποίους υπήρχαν στοιχεία είναι αυτοί που κατηγοριοποιούνται ως Tier I¹⁰¹, όπως φαίνεται και στον σχετικό πίνακα του Παραρτήματος IV. Για κάποιες χώρες δεν υπήρχαν αρκετά στοιχεία όπως για παράδειγμα η Λιβύη ή η Συρία, καθώς αυτές οι χώρες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα που αφορούν στην ειρήνη και στην ασφάλεια εντός των συνόρων τους. Παρ'όλ'αυτά οι χώρες αυτές συμπεριλήφθηκαν κάνοντας χρήση των στοιχείων όπου αυτά δίνονται. Μία επί πλέον χώρα για την οποία δεν υπήρχαν στοιχεία για όλους τους δείκτες είναι το Μονακό.

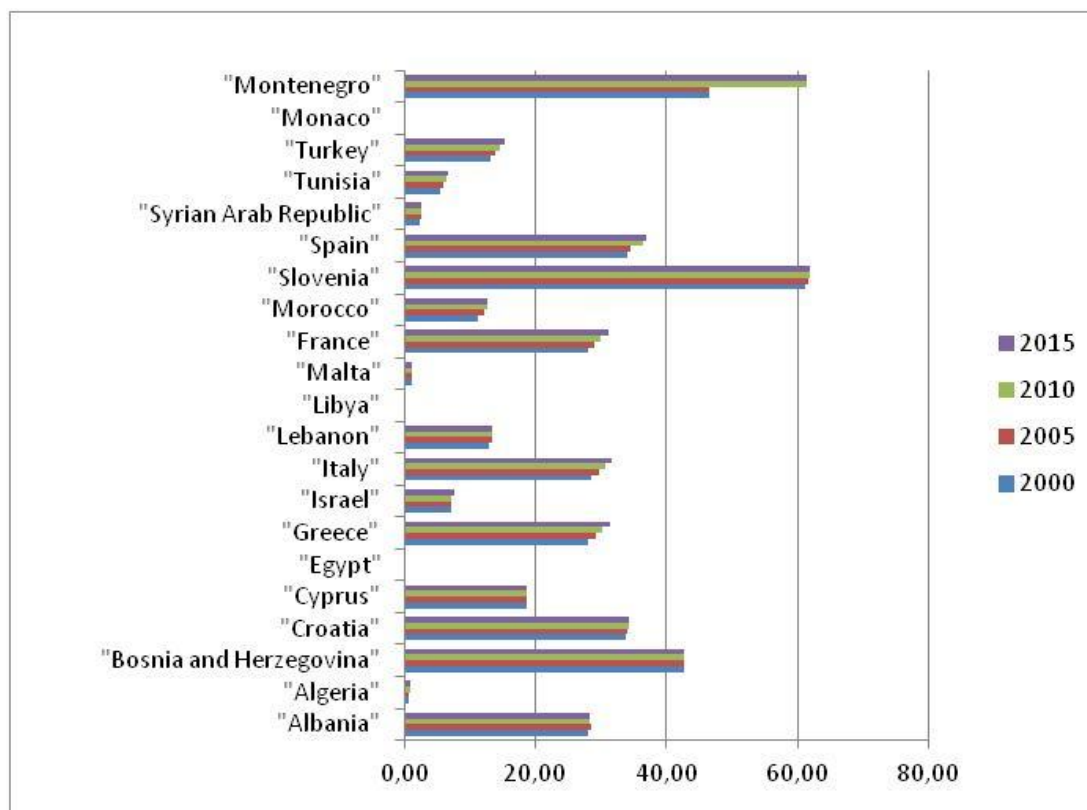
¹⁰¹ Τα εν λόγω στοιχεία βρίσκονται στη διάθεση του κοινού στην Data Series για όλους τους δείκτες <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/> και περιγραφή τους ή και λεπτομέρειες σχετικά με αυτούς μπορούν να βρεθούν εδώ: Metadata για όλους τους δείκτες: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/>

Πίνακας 2. Κατάταξη χωρών σύμφωνα με την πρόοδο τους στην επίτευξη των SDGs

Χώρα	Επίδοση για όλους τους SDGs [§]	Επίδοση για τον SDG 15*	Τάση προόδου για τον SDG 15*
Αλβανία	68,9	75,1	Μέτρια αύξηση
Αλγερία		62,2	Στασιμότητα
Αίγυπτος	63,5	67,3	Στασιμότητα
Γαλλία	81,2	70,9	Μέτρια αύξηση
Βοσνία & Ερζεγοβίνη	67,3	60,8	Στασιμότητα
Ελλάδα	70,6	73,0	Μέτρια αύξηση
Κροατία	76,5	79,2	Άνοδος
Ισραήλ	71,8	41,4	Στασιμότητα
Κύπρος	70,4	74,8	Δεν υπάρχει εκτίμηση
Ιταλία	74,2	80,5	Διατήρηση
Λίβανος	64,8	53,4	Στασιμότητα
Λιβύη	-	-	-
Μάλτα	74,2	60,7	Δεν υπάρχει εκτίμηση
Μαρόκο	66,3	72,8	Μέτρια αύξηση
Μαυροβούνιο	67,6	27,6	Μείωση
Μονακό	-	-	-
Σλοβενία	80	79,8	Διατήρηση
Ισπανία	75,4	56,6	Στασιμότητα
Συρία	55	40,8	Στασιμότητα
Τυνησία	66,2	65,6	Άνοδος
Τουρκία	66	49,3	Στασιμότητα

* Παρατηρήσεις εισήχθησαν μόνο για τις χώρες που είχαν επαρκή στοιχεία
Πηγή στοιχείων: Bertlesman Stiftung and Sustainable Development Solutions Network 2018.

Γράφημα 1¹⁰². Δείκτης 15.1.1. δασική περιοχή ως ποσοστό (%) της συνολικής έκτασης της χώρας

Ο δείκτης αυτός «15.1.1. Δασική περιοχή ως ποσοστό της συνολικής έκτασης της χώρας», ήταν ένας από τους δείκτες των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (MDGs) και ήταν ο 7.1 "Ποσοστό γης που καλύπτεται από δάσος". Σύμφωνα με τους ορισμούς του FAO, ως δάσος ορίζεται η έκταση που εκτείνεται σε περισσότερα από 0,5 εκτάρια με δέντρα άνω των 5 μέτρων και κάλυψη άνω των 10%. Δεν περιλαμβάνει γη που είναι κατά κύριο λόγο γεωργική ή αστικής χρήσης. Ο FAO διεξάγει έρευνα (Forest Resources Assessments – FRA) σε παγκόσμια κλίμακα σε πενταετή βάση και τα επόμενα αποτελέσματα θα δοθούν πιθανότατα το 2020. Δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά είναι σχετικά χαμηλής ακρίβειας αλλά και της αργής αλλαγής τους, δεν θεωρείται σκόπιμο αυτά να δίνονται σε ετήσια βάση. Τα στοιχεία αυτά δίνονται κατόπιν στην UNSTATS. Τα στοιχεία είναι συγκρίσιμα μεταξύ των χωρών καθώς ακολουθούνται συγκεκριμένα format και οδηγίες. Επίσης, προς το

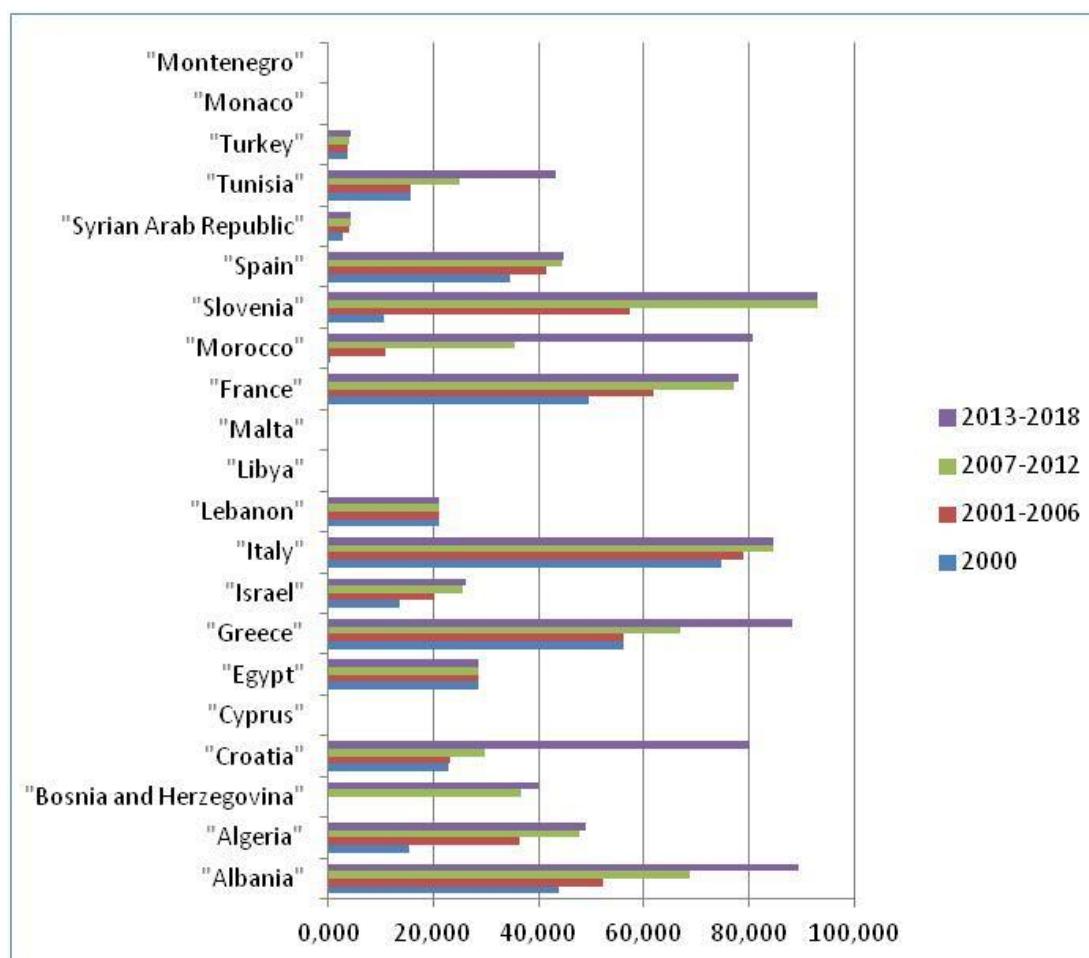
¹⁰² Για τα γραφήματα 1 έως 13 χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία που βρίσκονται στη διάθεση του κοινού στην Data Series για όλους τους δείκτες <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/> και περιγραφή τους ή και λεπτομέρειες σχετικά με αυτούς μπορούν να βρεθούν εδώ: Metadata για όλους τους δείκτες: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/>

παρόν δεν υπάρχει η δυνατότητα να δοθούν τα στοιχεία αυτά σε επίπεδο μικρότερο της χώρας.

Όπως φαίνεται στο ανωτέρω σχεδιάγραμμα, στις περισσότερες χώρες παρατηρείται μία σταθερή κατάσταση έως και μια αύξηση του ποσοστού των δασικών εκτάσεων, σε άλλες λιγότερο και σε άλλες περισσότερο. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί από το γεγονός της εγκατάλειψης των αγροτικών, ορεινών περιοχών, προς αναζήτηση νέων ευκαιριών εργασίας και διαβίωσης στα αστικά κέντρα, σε συνδυασμό ίσως και με την αύξηση του τουριστικού τομέα στις χώρες αυτές που έχουν μέτωπο και βρέχονται από την Μεσόγειο Θάλασσα.

Αν και είναι ενθαρρυντικό να διαγράφεται μια αύξηση του ποσοστού κάλυψης των δασικών εκτάσεων, ο δείκτης αυτός, από μόνος του, δεν είναι αρκετός για να μας πληροφορήσει και για την κατάσταση των δασών. Εγκατάλειψη των ορεινών περιοχών σημαίνει πως ελαχιστοποιούνται οι ανθρώπινες δραστηριότητες σε αυτές τις περιοχές, το δάσος επεκτείνεται εκεί που πριν υπήρχαν ανθρώπινες επεμβάσεις, αλλά δεν σημαίνει απαραίτητα και πως υφίσταται σωστή διαχείριση.

Γράφημα 2. Δείκτης 15.1.2.(α) Μέσος Όρος ποσοστού (%) υγροβιότοπων Key Biodiversity Areas (KBAs) που είναι υπό καθεστώς προστατευόμενων περιοχών

Ο δείκτης αυτός αφορά στο ποσοστό των περιοχών (Key Biodiversity Areas) που συμβάλλουν σημαντικά στην παγκόσμια διατήρηση της βιοποικιλότητας¹⁰³ και καλύπτονται εξ ολοκλήρου από καθορισμένες προστατευόμενες περιοχές.

Key Biodiversity Areas (KBA)¹⁰⁴ είναι περιοχές που συμβάλλουν σημαντικά στην παγκόσμια διατήρηση της βιοποικιλότητας και προσδιορίζονται με κριτήρια και κατώτερα όρια που περιγράφονται στο «A Global Standard for the Identification of Key Biodiversity Areas» που ενέκρινε η IUCN το 2016. Ο προσδιορισμός ενός τύπου ως KBA δεν σχετίζεται με κάποιο νομικό καθεστώς, αλλά είναι ένας επιστημονικός προσδιορισμός. Ο προσδιορισμός αυτός απλώς υποδηλώνει ότι η διαχείριση του θα

¹⁰³ Ως βιοποικιλότητα ορίζεται η ποικιλία της ζωής σε όλες τις μορφές της (φυτά, ζώα, μύκητες κλπ.) και σε όλα τα επίπεδα της οργάνωσής της (γονιδίων, οργανισμών, οικοσυστημάτων). Στο άρθρο 2 «Ορισμοί» της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία διαβάζουμε πως «ως βιολογική ποικιλότητα νοείται η ποικιλία των ζώντων οργανισμών κάθε προέλευσης, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των χερσαίων, θαλάσσιων και άλλων υδατικών οικοσυστημάτων και των οικολογικών συμπλεγμάτων των οποίων αποτελούν μέρος. Περιλαμβάνεται επίσης η ποικιλομορφία εντός των ειδών μεταξύ ειδών και οικοσυστημάτων».

¹⁰⁴ Πηγή: <http://www.keybiodiversityareas.org/kba-partners>

πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζει τη διατήρηση των στοιχείων της βιοποικιλότητας για τα οποία είναι σημαντικός. Ως προστατευόμενη περιοχή, ορίζεται από το άρθρο 2 της Σύμβασης για την Βιοποικιλότητα (CBD) ‘‘μια γεωγραφικά καθορισμένη περιοχή η οποία ορίζεται ή ρυθμίζεται και διαχειρίζεται για την επίτευξη των ειδικών στόχων διατήρησης’’. Αποτελεί ένα ‘‘εργαλείο’’ νομικής αναγνώρισης και διοικητικών ενεργειών. Δεν σημαίνει πως όλες οι ΚΒΑ θα είναι και προστατευόμενες περιοχές αλλά και ούτε ότι και όλες οι προστατευόμενες περιοχές θα είναι ΚΒΑ. Ωστόσο όταν αυτά συμπίπτουν είναι ένας δείκτης παρακολούθησης της προόδου για την επίτευξη της διατήρησης, στόχος Aichi 11¹⁰⁵, σύμφωνα με το Στρατηγικό Σχέδιο για την Βιοποικιλότητα της CBD.

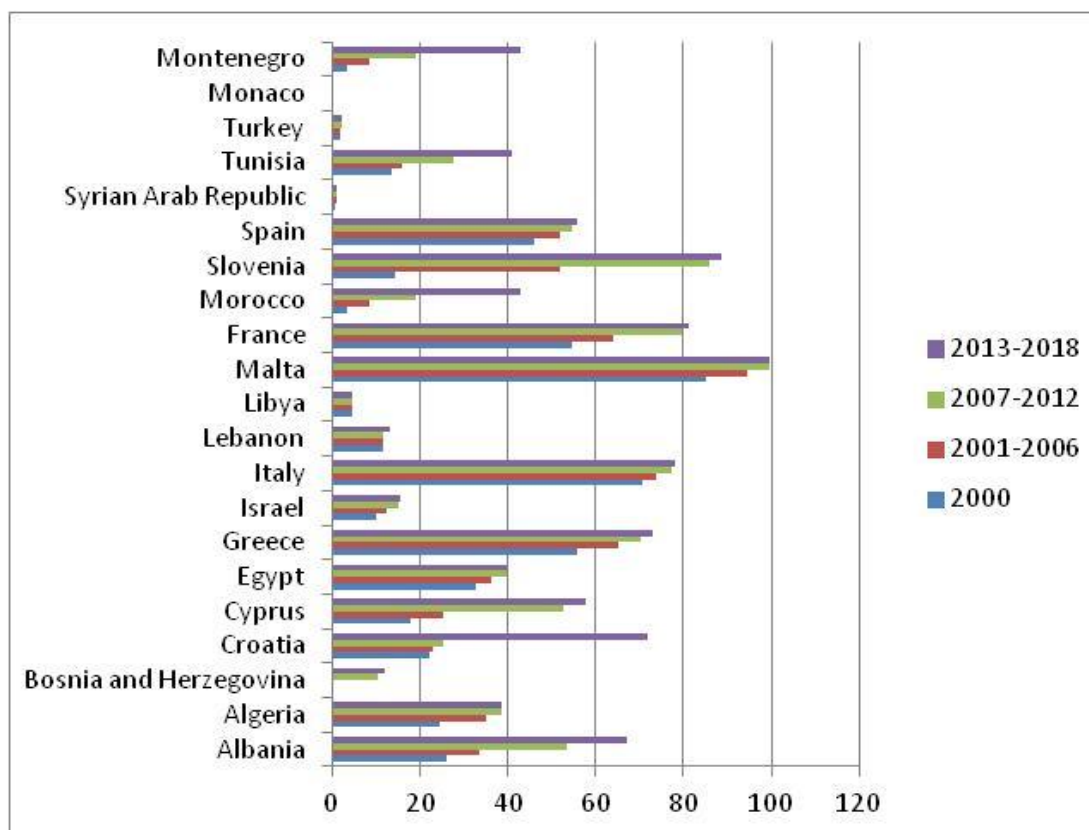
Τα δεδομένα για τις προστατευόμενες περιοχές δίνονται από τα υπουργεία περιβάλλοντος των χωρών ή τις αρμόδιες αρχές. Συγκεντρώνονται παγκοσμίως στην Παγκόσμια Βάση Δεδομένων για τις Προστατευόμενες Περιοχές (World Database on Protected Areas - WDPA) από το Παγκόσμιο Κέντρο Παρακολούθησης της Διατήρησης του UNEP (UNEP-WCMC).

Από τα διαθέσιμα στοιχεία για το δείκτη αυτό διακρίνουμε πως όλες οι χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, έχουν μια ικανοποιητική ανταπόκριση για το δείκτη αυτό και μάλιστα για το διάστημα 2013-2018, όπου και τέθηκε σε εφαρμογή η Ατζέντα 2030, υπήρξε περισσότερο ενδιαφέρον και δραστηριοποίηση τους.

¹⁰⁵ Στρατηγικός στόχος Γ: Βελτίωση της κατάστασης της βιοποικιλότητας μέσω της προστασίας των οικοσυστημάτων, των ειδών και της γενετικής ποικιλομορφίας
Στόχος 11

Μέχρι το 2020, τουλάχιστον το 17% των χερσαίων και εσωτερικών υδάτων και το 10% των παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών, και ιδίως οι περιοχές ιδιαίτερης σημασίας για τη βιοποικιλότητα και τις υπηρεσίες οικοσυστήματος, διατηρούνται μέσω αποτελεσματικά και δίκαια διαχειριζόμενων, οικολογικά αντιπροσωπευτικών και καλά συνδεδεμένων συστημάτων προστατευόμενων περιοχών και άλλων αποτελεσματικών μέτρων διατήρησης με βάση την περιοχή και ενσωματωμένα στα ευρύτερα τοπία και θαλάσσιες περιοχές. Περισσότερες πληροφορίες εδώ: <https://www.cbd.int/sp/targets/>

Γράφημα 3. Δείκτης 15.1.2(β) Μέσος όρος ποσοστού (%) χερσαίων εδαφών (Key Biodiversity Areas (KBAs) που είναι υπό καθεστώς προστατευόμενων περιοχών

Η ορολογία και η επεξήγηση είναι η ίδια με το ό,τι παρουσιάστηκε για τον προηγούμενο δείκτη, μόνο που εδώ αφορά στα χερσαία οικοσυστήματα. Για το δείκτη αυτό υπήρχαν στοιχεία για περισσότερες χώρες. Οι παρατηρήσεις είναι ίδιες όπως και για τον προηγούμενο δείκτη.

Για τα επόμενα τέσσερα γραφήματα και τους επί μέρους δείκτες, θα πρέπει να ειπωθεί πως ο στόχος 15 έχει ως κεντρική του ιδέα την αειφορική διαχείριση των δασών, η οποία έχει οριστεί επισήμως από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ως μια δυναμική και εξελισσόμενη έννοια που αποσκοπεί στη διατήρηση και ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής αξίας όλων των τύπων δασών, προς όφελος των παρόντων και των μελλοντικών γενεών, (Resolution A/RES/62/98)¹⁰⁶.

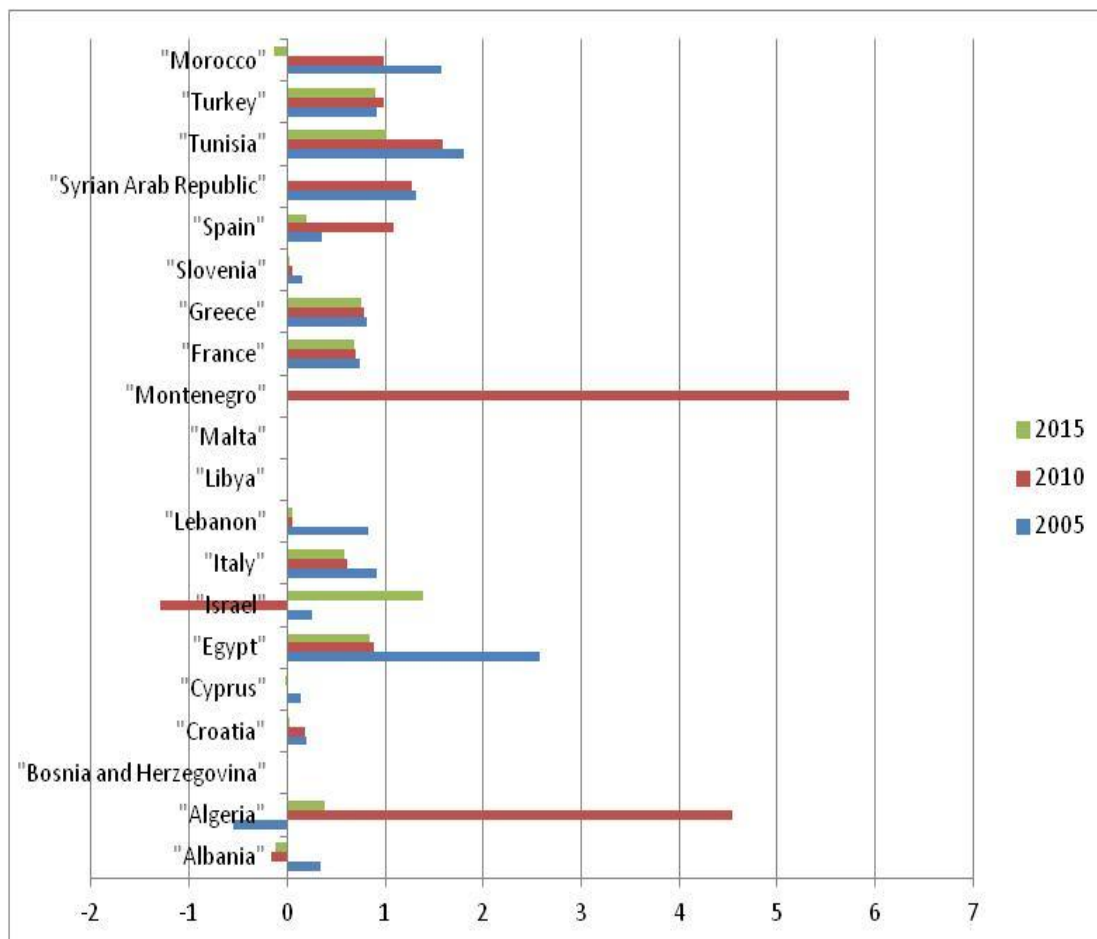
Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιούνται τέσσερις επί μέρους δείκτες και βάσει των διαθέσιμων στοιχείων δημιουργήθηκαν τα Γραφήματα 4 έως και 8. Τα στοιχεία δε είναι:

¹⁰⁶ United Nations. (2008). Non-legally binding instrument on all types of forests. Resolution adopted by the General Assembly 62/98 <http://www.fao.org/forestry/14717-03d86aa8c1a7426cf69bf9e2f5023bb12.pdf>

1. Η ετήσια μέση εκατοστιαία μεταβολή της δασικής έκτασης σε σχέση με τις πλέον πρόσφατες διαθέσιμες σε περίοδο 5 ετών.
2. Η ετήσια μέση εκατοστιαία μεταβολή του αποθέματος άνθρακα στην υπέργεια βιομάζα σε περίοδο 5 ετών
3. Μέρος της δασικής έκτασης της οποίας η πρωταρχική καθορισμένη λειτουργία είναι η συντήρηση της βιοποικιλότητας κατά την πιο πρόσφατη περίοδο
4. Μέρος της δασικής έκτασης για την οποία υφίσταται σχέδιο δασικής διαχείρισης, με πιστοποίηση από ανεξάρτητο φορέα.

Τα στοιχεία έχουν δοθεί από τις αρμόδιες αρχές κάθε κράτους μέσω του Forest Resources Assessment (FRA) του FAO.

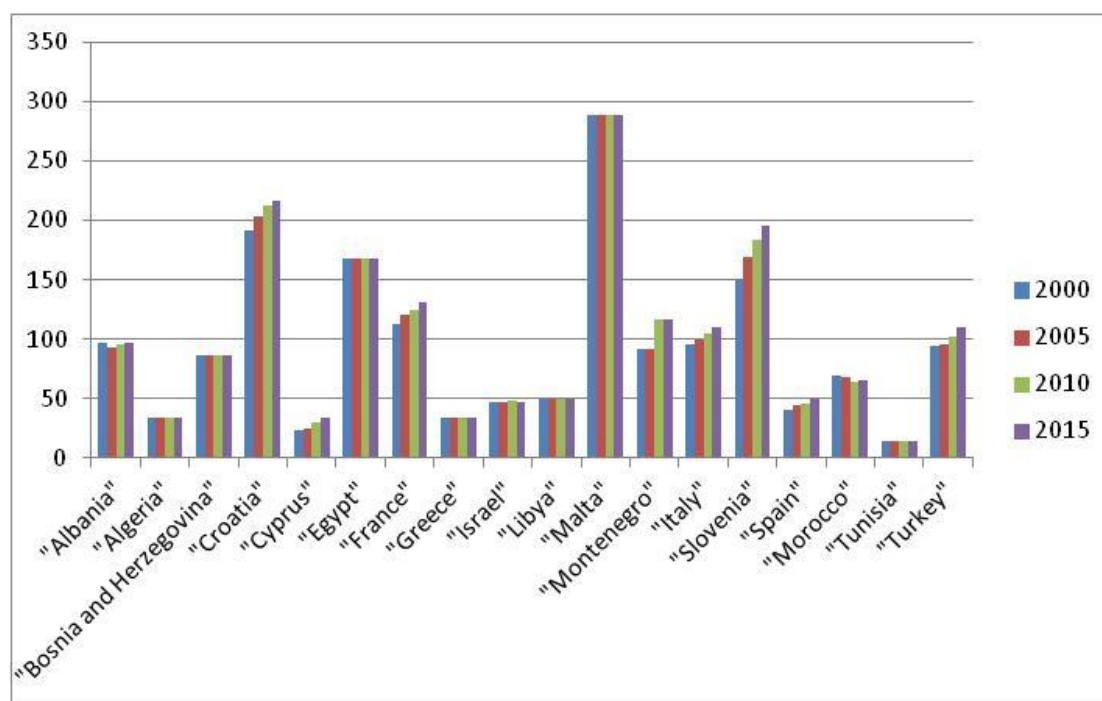
Γράφημα 4. Δείκτης 15.2.1. (1) Ποσοστό αλλαγής της Δασικής Έκτασης

Ο δείκτης αυτός αποτυπώνει το ποσοστό αλλαγής της δασικής περιοχής, βοηθώντας να έχουμε μια εικόνα για τον τρόπο διαχείρισης των δασικών εκτάσεων, καθώς αρνητικές αλλαγές και σημαντικές αποδασώσεις είναι ένδειξη μη αιφορικής διαχείρισης.

Για τα κράτη της Μεσογείου η κατάσταση αποτυπώνεται στο ανωτέρω σχεδιάγραμμα, όπου βέβαια υπάρχει διαφοροποίηση από χώρα σε χώρα και σε πολλές χώρες οι αλλαγές είναι έντονες, είτε θετικές είτε αρνητικές. Θα πρέπει εδώ η περίπτωση κάθε χώρας να εξεταστεί με μεγαλύτερη λεπτομέρεια για να εξηγηθούν οι όποιες έντονες αλλαγές και να ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες. Για παράδειγμα η έντονη αλλαγή για το Μαυροβούνιο σύμφωνα με τα στοιχεία που δόθηκαν για το έτος 2010 να οφείλονται στο γεγονός ότι απετέλεσε ανεξάρτητο κράτος το 2006 μετά από το διαχωρισμό του από την Σερβία, οπότε ίσως έδωσε για πρώτη φορά το 2010 στοιχεία ως ανεξάρτητο κράτος.

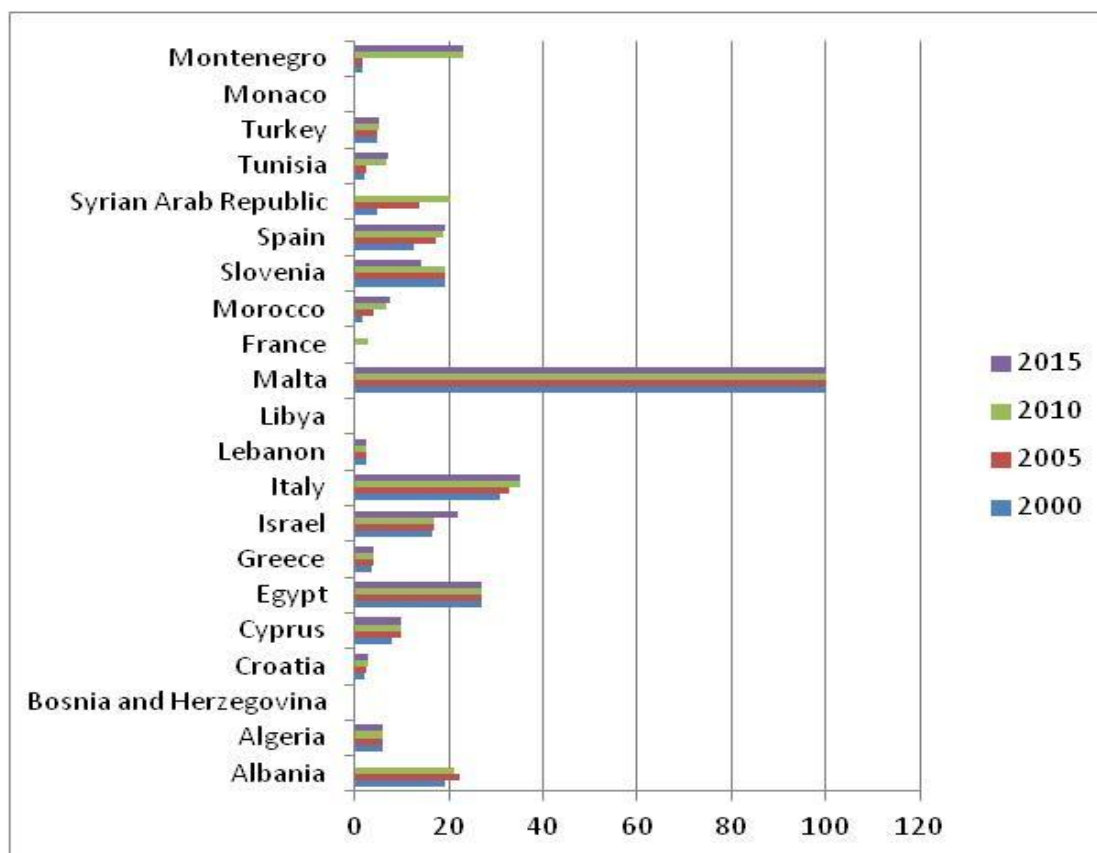
Γράφημα 5. Δείκτης 15.2.1 (2) Υπέργεια Βιομάζα στο δάσος ανά εκτάριο – τόνοι ανά εκτάριο

Αυτός ο επί μέρους δείκτης εκφράζει το ποσό της υπέργεια βιομάζας των δασικών περιοχών. Σε αειφορικά διαχειριζόμενα δάση οι αυξήσεις είναι περισσότερες από τις μειώσεις. Μείωση της βιομάζας ακόμα και αν η δασική περιοχή δεν μειώνεται δείχνει μη αειφόρο διαχείριση ακόμα και υποβάθμιση.

Παρατηρώντας το σχετικό σχεδιάγραμμα μπορούμε να πούμε πως από το 2000 έως το 2015 υπάρχει μια σταθεροποίηση έως και αύξηση της βιομάζας στις περισσότερες χώρες, με κάποιες μικρές διαφοροποιήσεις όπως η Αλβανία ή το Μαρόκο για παράδειγμα.

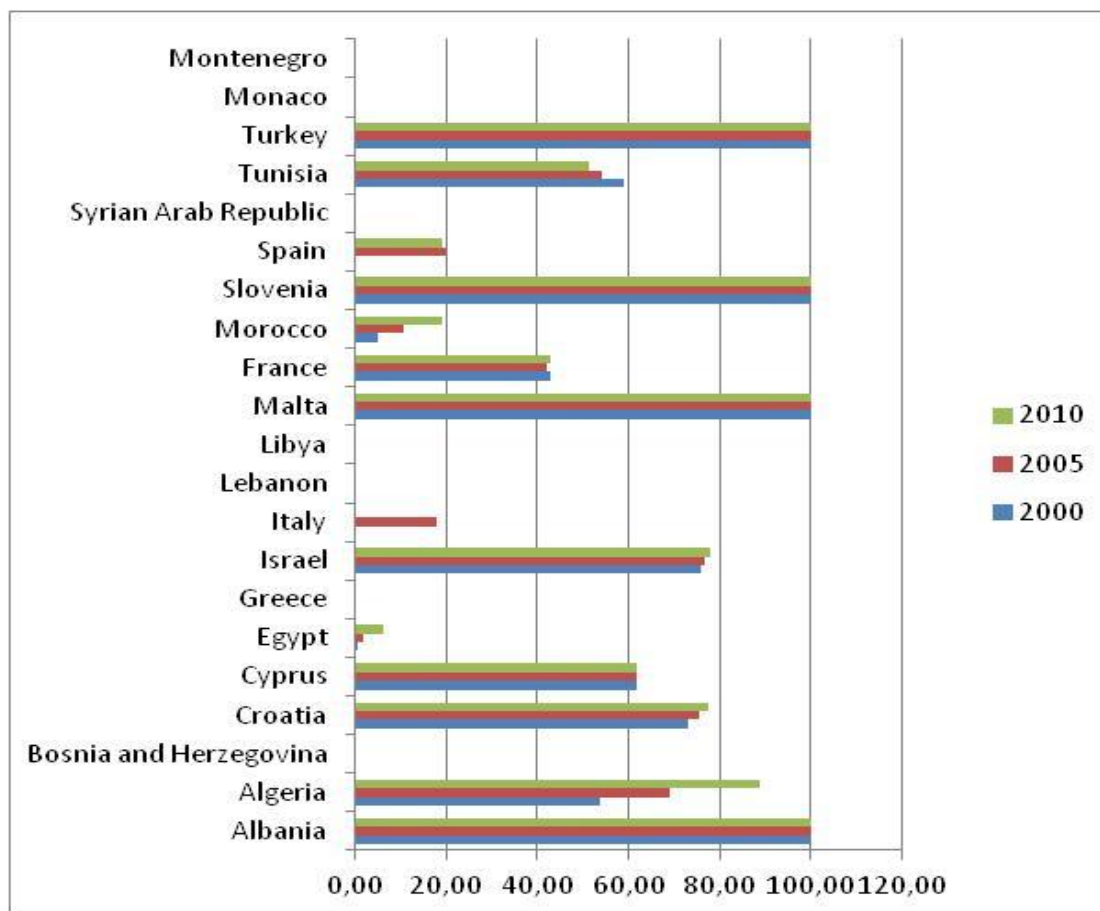
Γράφημα 6. Δείκτης 15.2.1 (3) Ποσοστό (%) δασικής περιοχής εντός προστατευόμενων περιοχών

Οι δασικές περιοχές που διαχειρίζονται με σκοπό την διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι δείκτης πολιτικής θέλησης και απόφασης να ενσωματωθεί η βιοποικιλότητα στη διαχείρισή τους. Ο στόχος Aichi 11 καλεί τα κράτη να θέσουν υπό διατήρηση το 17% των χερσαίων και υδάτινων περιοχών τους. Ωστόσο, βρίσκεται σε εξέλιξη η ανάπτυξη δεικτών για την δασική βιοποικιλότητα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε και το τι εκφράζει αυτός ο δείκτης φαίνεται πως οι περισσότερες χώρες “δυσκολεύονται” να κινηθούν σε μια κατεύθυνση πιο αυστηρού καθεστώτος προστασίας για τα δάση τους. Βέβαια με μεγάλη διαφορά ξεχωρίζει η Μάλτα με το να έχει εντάξει το 100% των δασικών της περιοχών σε τέτοιο καθεστώς προστασίας, αν και θα ήταν πιο ενδιαφέρον κάτι τέτοιο να σημειώνονταν για μια χώρα με περισσότερη δασοκάλυψη.

Γράφημα 7. Δείκτης 15.2.1 (4^α) Ποσοστό (%) δασών με μακροχρόνιο σχέδιο διαχείρισης

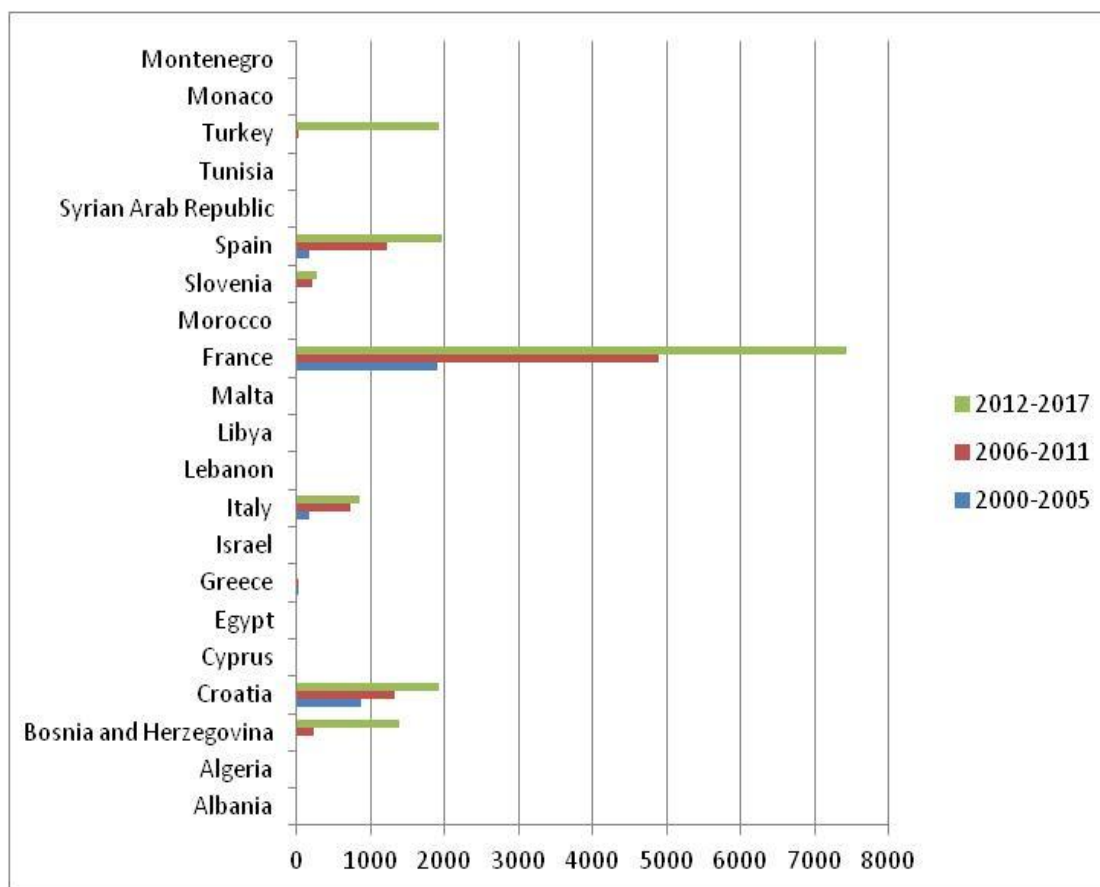

Η ύπαρξη μακροχρόνιου σχεδίου διαχείρισης των δασών αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για την αειφορική διαχείρισή τους. Δεν συμπίπτει πάντα και απαραίτητα με την πιστοποίηση από ανεξάρτητο οργανισμό, κάτι που απεικονίζεται στο παρακάτω γράφημα.

Από το γράφημα αυτό μπορούμε να δούμε πως κάποιες από τις χώρες έχουν τέτοιο σχέδιο. Όμως άλλες όπως η Ιταλία, η Ελλάδα, η Ισπανία ακόμα και η Γαλλία, όλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν έχουν τέτοιο σχέδιο που να καλύπτει μεγάλο ποσοστό των δασών τους. Μάλιστα κάποιες δεν έχουν καθόλου. Χώρες όπως η Τουρκία, η Αλβανία, η Σλοβενία, η Μάλτα είναι σε πολύ καλύτερη θέση.

Επίσης μπορούμε να διακρίνουμε σε συνδυασμό με το γράφημα 1 όπου φαίνεται το ποσοστό των δασικών περιοχών, πως κάποιες χώρες, όπως Μαυροβούνιο και Βοσνία – Ερζεγοβίνη, αν και έχουν μεγάλα ποσοστά κάλυψης δεν διαθέτουν μακροχρόνιο αειφορικό σχέδιο διαχείρισης δασών.

Γράφημα 8. Δείκτης 15.2.1(4β) Δάση με πιστοποίηση βάσει ανεξάρτητου πιστοποιημένου συστήματος πιστοποίησης (χιλιάδες εκτάρια)

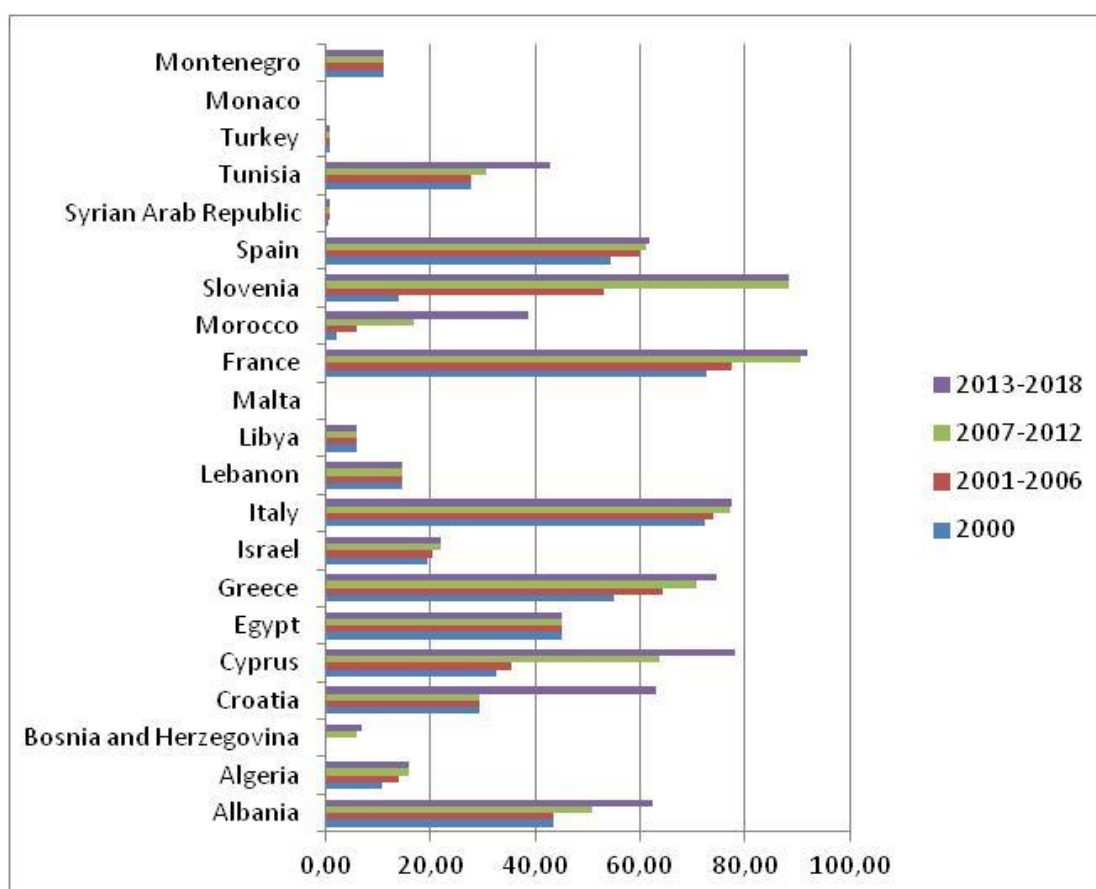
Η ύπαρξη διαχειριστικού σχεδίου “forest management plan” είναι απαραίτητο εργαλείο μακροχρόνιας αειφόρου διαχείρισης. Η πιστοποίηση¹⁰⁷ των περιοχών από ανεξάρτητο φορέα, ως αειφορικός διαχειριζόμενες στηρίζεται στην ύπαρξη ενός πιστοποιημένου διαχειριστικού σχεδίου από ανεξάρτητο φορέα. Βέβαια εδώ πρέπει να επισημανθεί πως αυτό αν και αποτελεί σοβαρή ένδειξη σωστής διαχείρισης, η έλλειψη του δεν υπονοεί το αντίθετο, καθώς υπάρχουν δασικές περιοχές που διαχειρίζονται σωστά χωρίς την σχετική πιστοποίηση.

Αυτό που μπορούμε να παρατηρήσουμε εδώ είναι πρώτον ότι φαίνεται να υπάρχει μια σχετική αλλαγή την περίοδο 2012 – 2017, καθώς έχουμε την Ατζέντα

¹⁰⁷ Η πιστοποίηση των δασών είναι μια εθελοντική διαδικασία με την οποία ένας ανεξάρτητος τρίτος οργανισμός αξιολογεί την ποιότητα της διαχείρισης και της παραγωγής των δασών έναντι ενός συνόλου απαιτήσεων, (προτύπων –standards) , που έχουν προκαθοριστεί από δημόσιο ή ιδιωτικό οργανισμό πιστοποίησης. Η πιστοποίηση των δασών και η σχετική επισήμανση είναι ένας τρόπος ενημέρωσης των καταναλωτών για τη βιωσιμότητα των δασών από τις οποίες προέρχεται το ξύλο και άλλα δασικά προϊόντα. Περισσότερες πληροφορίες στον ιστότοπο <https://www.pefc.org/certification-services/forest>

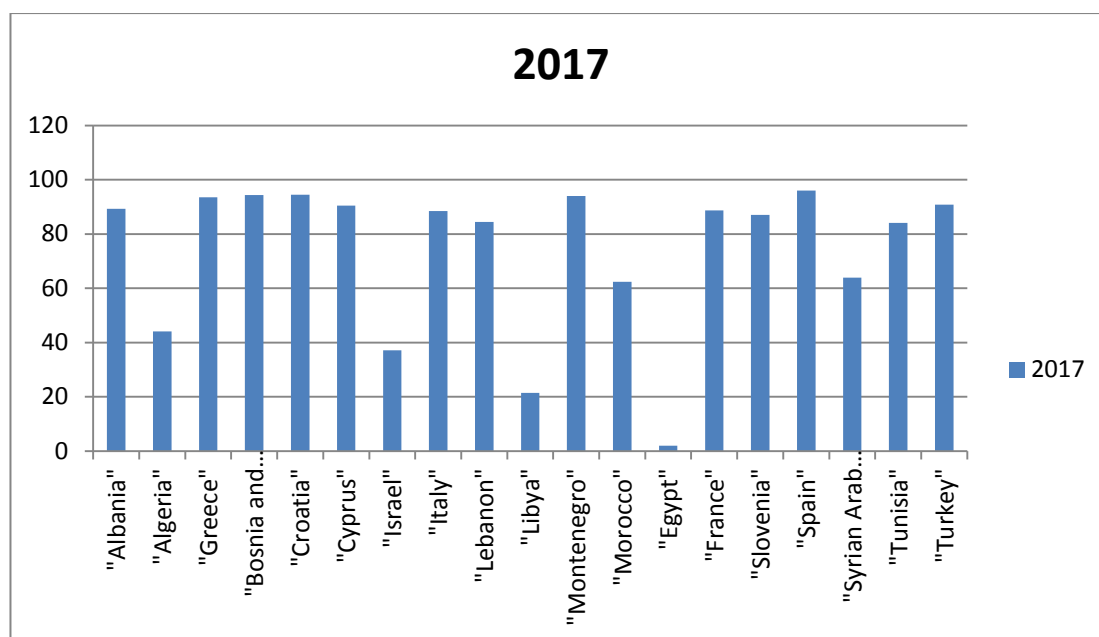
2030 οπότε οι χώρες δραστηριοποιούνται και δεύτερον πως οι περισσότερες χώρες που παρουσιάζουν αυτή την θετική αλλαγή είναι οι χώρες που έχουν και μεγαλύτερο ποσοστό δασοκάλυψης και είναι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός της Τουρκίας).

Γράφημα 9. Δείκτης 15.4.1 Μέσος Όρος ποσοστού (%) ορεινών Key Biodiversity Areas (KBAs) που καλύπτονται από προστατευόμενες περιοχές

Εδώ ισχύουν τα ίδια που αναφέρθηκαν και για την περίπτωση του δείκτη 15.1.2 (α) και θα επαναλάβουμε κι εδώ πως όλες οι χώρες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, έχουν μια ικανοποιητική ανταπόκριση για το δείκτη αυτό και μάλιστα για το διάστημα 2013-2018, όπου και τέθηκε σε εφαρμογή η Ατζέντα 2030, υπήρξε περισσότερο ενδιαφέρον και δραστηριοποίηση τους.

Γράφημα 10. Δείκτης 15.4.2 Δείκτης Mountain Green Cover

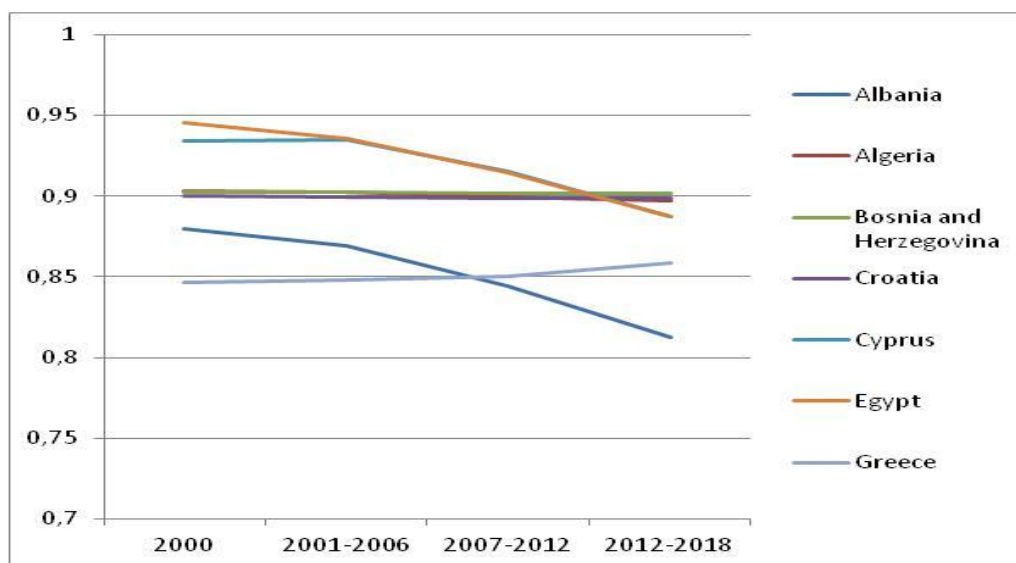

Ο δείκτης αυτός μετρά την αλλαγή στη βλάστηση στις ορεινές περιοχές, σε δύο διαδοχικά χρονικά σημεία (δηλαδή 2017 και 2020). Η παρακολούθηση του δείκτη με παρέχει πληροφορίες για τις αλλαγές στα δάση, τη γεωργία και το περιβάλλον. Οι αρνητικές τιμές που μπορεί να προκύψουν θα οφείλονται σε παράγοντες όπως η υπερβόσκηση, οι εκχερσώσεις, η αστικοποίηση, οι υλοτομίες, οι πυρκαγιές, ενώ οι θετικές τιμές θα μπορούσαν να συνδεθούν με τις αναδάσώσεις.

Τα στοιχεία αυτά θα συλλέγονται από τον FAO¹⁰⁸, με έτος εκκίνησης το 2017. Η Γραμματεία Συνεργασίας για τους Ορεινούς Όγκους (Mountain Partnership Secretariat – MPS) παράγει τα δεδομένα αυτά μέσω τηλεανίχνευσης και επικυρώνονται από τα κράτη. Τα δεδομένα θα συλλεχθούν και πάλι το 2020 για σύγκριση με αυτά του έτους 2017. Οπότε για τις χώρες της περιοχής αναφοράς μπορούμε να έχουμε τις τιμές μόνο για το 2017 και να κάνουμε συγκρίσεις ανάμεσα στις χώρες. Περαιτέρω πληροφορίες θα μπορούν να εκμαιευτούν έχοντας τις τιμές του 2020.

¹⁰⁸ Οι πληροφορίες που αναφέρονται για τον δείκτη αυτόν προέρχονται από το «Keeping an eye on SDG 15» και μπορούν να ανακτηθούν εδώ: <http://www.fao.org/3/a-i7334e.pdf>

Γράφημα 11. Δείκτης 15.5.1 Red List Index ¹⁰⁹

Ο Δείκτης Red List είναι ένας δείκτης πολλαπλών χρήσεων ο οποίος μετρά τη συνολική μεταβολή του κινδύνου εξαφάνισης μεταξύ ομάδων ειδών. Βασίζεται στον αριθμό των ειδών κάθε κατηγορίας κινδύνου εξαφάνισης και παίρνει τιμές από 0 έως 1. Η τιμή 0 δηλώνει ότι όλα τα είδη είναι στην κατηγορία “Extinct” και η τιμή 1 δηλώνει πως όλα τα είδη είναι στην κατηγορία “Least Concern”

Ο δείκτης Red List (RLI) αναπτύχθηκε για να δείξει τις τάσεις του συνολικού κινδύνου εξαφάνισης των ειδών και για να βοηθά τους αρμοδίους να διαμορφώνουν τις κατάλληλες πολιτικές για την μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας.

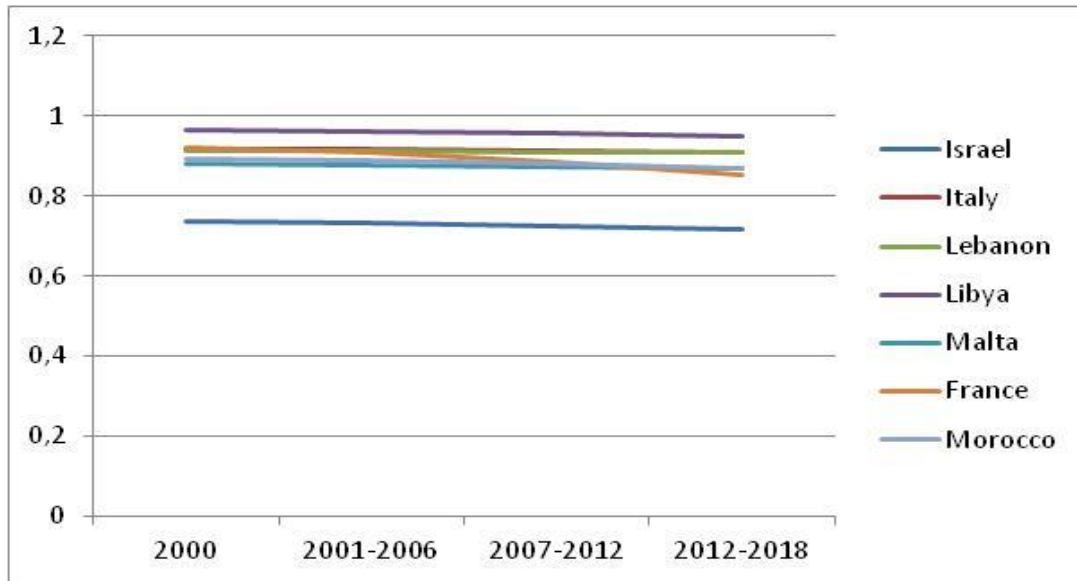
Οι αρμόδιες εθνικές υπηρεσίες σε συνεργασία με ΜΚΟ, ακαδημαϊκά ιδρύματα, κρατικές υπηρεσίες συλλέγουν τα δεδομένα και τα υποβάλλουν στην IUCN ή σε άλλες περιπτώσεις αυτά τα δεδομένα συγκεντρώνονται μέσω πρωτοβουλιών της εταιρικής σχέσης της IUCN για την κόκκινη λίστα.

Για το διάστημα από το 2000 έως το 2018, στις χώρες Αίγυπτος, Κύπρος και Αλβανία ο δείκτης μειώνεται, στην Ελλάδα η κατάσταση γίνεται καλύτερη, ενώ Βοσνία- Ερζεγοβίνη και Κροατία παραμένει σταθερός σε σχετικά καλό επίπεδο.

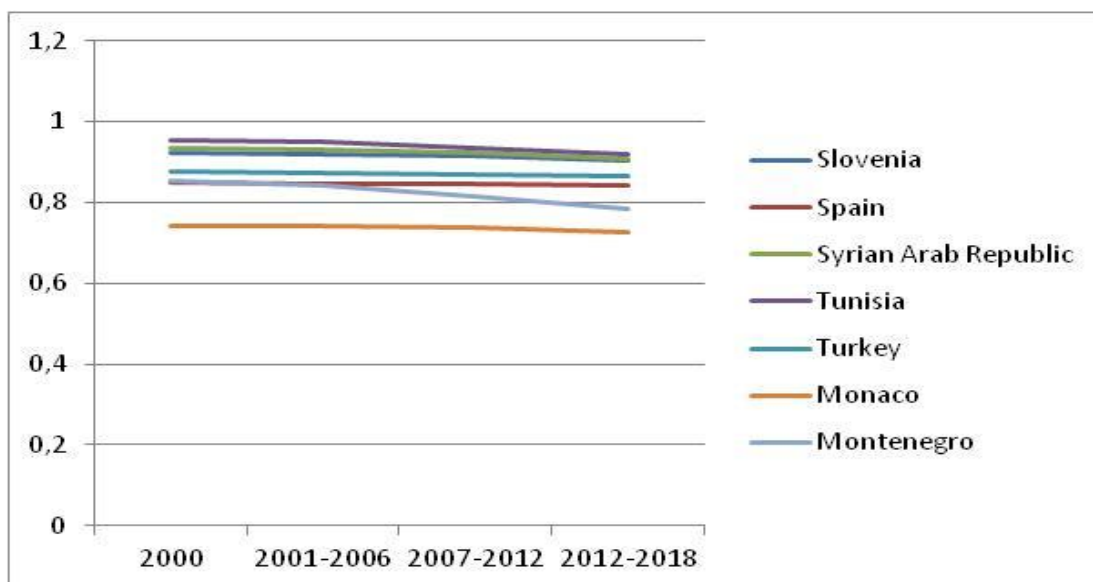
¹⁰⁹ Περισσότερες πληροφορίες στα Metadata για όλους τους δείκτες:

<https://unstats.un.org/sdgs/metadata/>

αλλά και εδώ: IUCN Red List of Threatened Species <https://www.iucnredlist.org/>

Στο δεύτερο υποσύνολο χωρών φαίνεται ότι για την περίοδο των ετών 2000 έως 2018 εκείνη η χώρα στην οποία φαίνεται να χειροτερεύει η κατάσταση είναι η Γαλλία, η χώρα που έχει το χειρότερο δείκτη από το υποσύνολο αυτών των επτά χωρών είναι το Ισραήλ, ενώ τον καλύτερο δείκτη τον κατέχει η Λιβύη. Λίβανος και Ιταλία χαρακτηρίζονται μια καλή σταθερή εξέλιξη του δείκτη, ενώ Μαρόκο και Μάλτα είναι λίγο πιο κάτω.

Στο τρίτο και τελευταίο υποσύνολο χωρών την χειρότερη θέση κατέχει το Μονακό όπου και ελαφρώς παρουσιάζει διαχρονικά μείωση του δείκτη, έπεται το Μαυροβούνιο το οποίο από όλες τις χώρες του υποσυνόλου αυτού παρουσιάζει την πιο έντονη πτώση του δείκτη. Η Ισπανία παραμένει σχετικά σταθερή ενώ αν και πολύ

ελαφρώς μειούμενος ο δείκτης για Τουρκία και Σλοβενία, είναι σε ένα καλό επίπεδο. Η Συρία και η Τουρκία έχουν σαφώς καλύτερο δείκτη αν και σχετικά μειούμενος μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα.

Πίνακας 3. Δείκτης 15.6.1. Χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη στη διεθνή συνθήκη των φυτικών γενετικών πόρων - PGRFA, χώρες που έχουν επικυρώσει το πρωτόκολλο της Nagoya και ποιες από αυτές διαθέτουν το νομοθετικό πλαίσιο

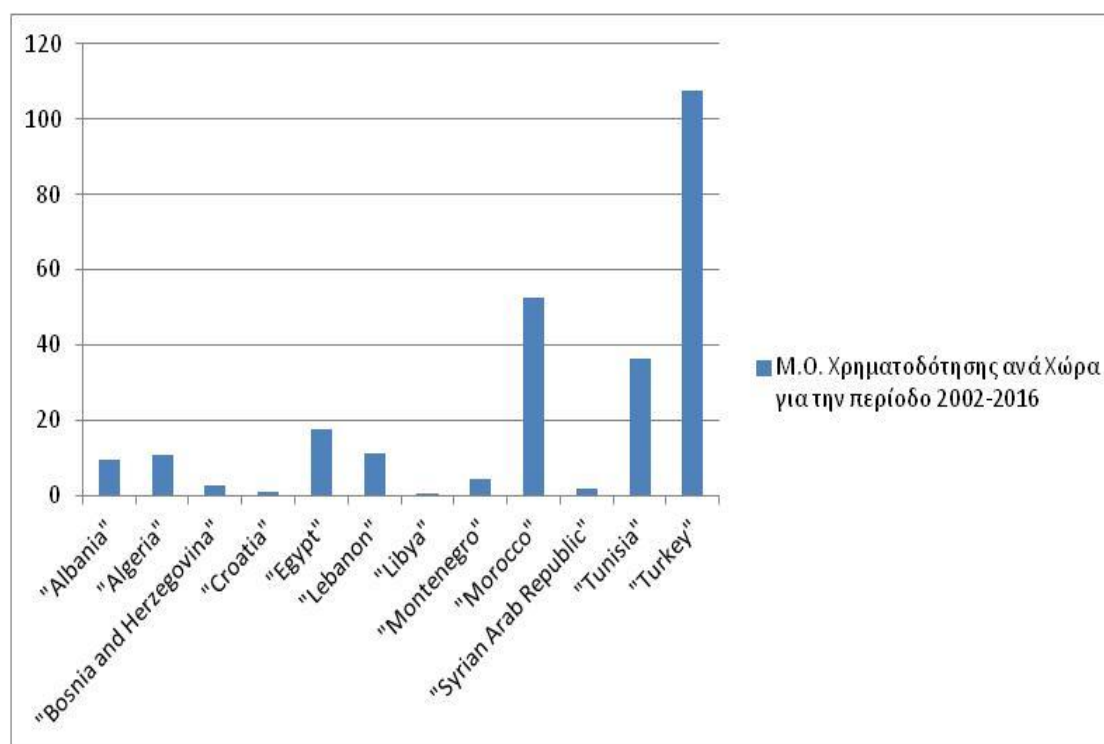
	Πρωτόκολλο της Nagoya		Συνθήκη PGRFA			
	2012		2012	2012	2016	2017
	Κράτη που έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο της Nagoya	Κράτη που διαθέτουν το νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή του πρωτοκόλλου	Κράτη που έχουν επικυρώσει τη συνθήκη PGRFA	Κράτη που διαθέτουν το νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή της Συνθήκης		
Αλβανία						
Αλγερία						
Βοσνία-Ερζεγοβίνη						
Κροατία						
Κύπρος						
Αίγυπτος						
Ελλάδα						
Ισραήλ						
Ιταλία						
Λίβανος						
Λιβύη						
Μάλτα						
Γαλλία						
Μαρόκο						
Σλοβενία						
Ισπανία						
Συρία						
Τυνησία						
Τουρκία						
Μονακό						
Μαυροβούνιο						

Για την διατήρηση της βιολογικής ποικιλομορφίας και την αειφόρο χρήση της, είναι καθοριστικής σημασίας η δίκαιη και ισότιμη κατανομή των ωφελειών που προκύπτουν από τη χρησιμοποίηση των γενετικών πόρων, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης πρόσβασης σε αυτές, θέματα δηλαδή που καλύπτονται από την Διεθνή Συνθήκη για τους Φυτικούς Γενετικούς Πόρους για τη Διατροφή και τη Γεωργία και το Πρωτόκολλο της Nagoya.

Για την διαμόρφωση του δείκτη είναι απαραίτητο να παρακολουθούνται οι συμφωνίες που συνάπτονται για την πρόσβαση σε γενετικούς πόρους και την

κατανομή των ωφελειών με το τρόπο που έχει καθοριστεί από το σχετικό νομικό πλαίσιο. Η Γραμματεία της Διεθνούς Σύμβασης για την Βιοποικιλότητα, μέσω της υπηρεσίας Clearinghouse ABS¹¹⁰, θα είναι υπεύθυνη για τις άδειες ABS ή τα αντίστοιχά τους και ο FAO, μέσω της Γραμματείας του για τη Διεθνή Συνθήκη για τους Φυτικούς Γενετικούς Πόρους για τη Διατροφή και τη Γεωργία, θα παρακολουθεί τα SMTAs¹¹¹

Γράφημα 12. Δείκτης 15.a.1/15.b.1 Συνολική επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια για την βιοποικιλότητα ανά χώρα αποδέκτη (σε εκατομ. δολάρια Αμερικής τιμές 2016)

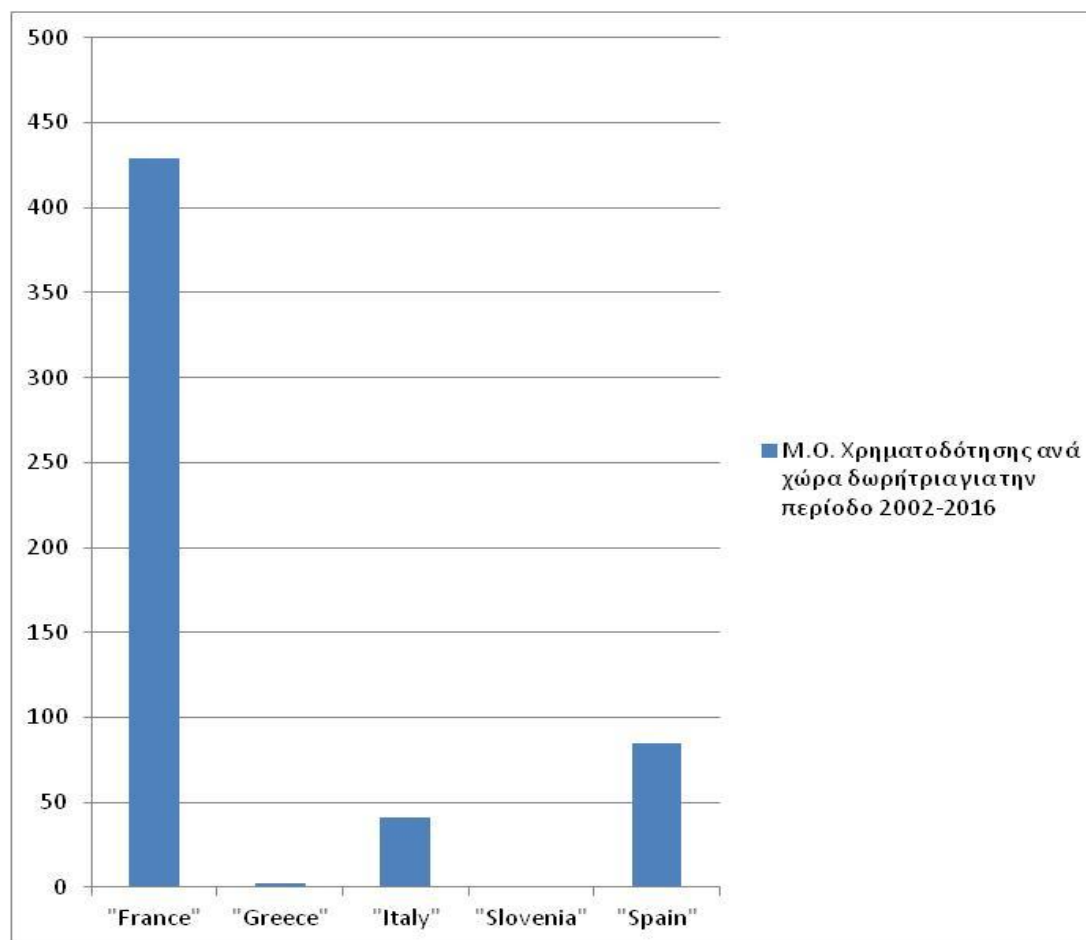

Τα υπάρχοντα στοιχεία αυτή την στιγμή είναι τα στοιχεία για το δείκτη 15.β.1. , ο οποίος αναφέρεται στην κινητοποίηση σημαντικών πόρων από όλες τις πηγές και σε όλα τα επίπεδα για τη χρηματοδότηση της αειφορικής διαχείρισης των δασών και παροχή επαρκών κινήτρων στις αναπτυσσόμενες χώρες, προκειμένου να προωθήσουν τέτοιου είδους διαχείριση, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης και της αναδάσωσης.

¹¹⁰ Περισσότερες πληροφορίες για το κέντρο εκχώρησης πρόσβασης και κατανομής των οφελών (The Access and benefit sharing clearinghouse) μπορούν να ανευρεθούν εδώ: <https://absch.cbd.int/>

¹¹¹ Περισσότερες πληροφορίες για την Συμφωνία Μεταφορά Υλικού (Standard Material Transfer Agreement - SMTA) μπορούν να ανευρεθούν εδώ: <https://mls.planttreaty.org/itt/index.php?r=stats/pubStats>

Γράφημα 13. Δείκτης 15.a.1/15.b.1 Συνολική επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια για την βιοποικιλότητα ανά χώρα δότρια (σε εκατομ. δολάρια Αμερικής τιμές 2016)

Τα σχεδιαγράμματα που αναφέρονται σε αυτόν το δείκτη απεικονίζουν την Συνολική Αναπτυξιακή Βοήθεια για προγράμματα του δασικού τομέα στις αναπτυσσόμενες χώρες και εκφράζονται σε δολάρια και είναι διαθέσιμα από την Επιτροπή της Αναπτυξιακής Βοήθειας¹¹².

Τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα αφορούν στη χρονική περίοδο 2002 έως και 2016. Έχει υπολογισθεί ο μέσος όρος για όλα αυτά τα έτη προκειμένου να έχουμε μια πρώτη γενική εικόνα. Διακρίνεται εύκολα πως οι τρεις χώρες που έλαβαν αυτή την βοήθεια και με διαφορά από τις υπόλοιπες είναι η Τουρκία, το Μαρόκο και η Τυνησία με τη σειρά που αναφέρονται. Ενώ από οι δωρήτριες χώρες είναι μόνο η Γαλλία, η Ισπανία, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Σλοβενία, με την Γαλλία να διαφέρει σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις υπόλοιπες, ενώ η Ισπανία και η Ιταλία ακολουθούν.

¹¹² Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να αναζητηθούν εδώ: <http://www.oecd.org/dac/stats/agriculture.htm>

3.4.3. Αποτελέσματα της έρευνας.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, διεξήχθη μία έρευνα μέσω προσωπικών συνεντεύξεων, όπου δόθηκε η ευκαιρία σε εκπροσώπους διαφόρων κατηγοριών εμπλεκομένων (stakeholders) να εκφράσουν την άποψή τους απαντώντας σε πέντε ερωτήσεις, όπως φαίνεται στο Παράρτημα I, που αφορούν στις προκλήσεις και την προβληματική της επίτευξης του στόχου 15 στη Μεσόγειο.

Αν και έγινε προσπάθεια να προσεγγιστούν περισσότερα άτομα, η τελική ομάδα των συμμετεχόντων αποτελείται από επτά άτομα, μία νομικό με ειδίκευση στο περιβάλλον, μία νομικό επίσης και μέλος μεγάλης Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης με εμπειρία σε θέματα βιοποικιλότητας, έναν ακαδημαϊκό με ειδίκευση στο θέμα της δασικής οικονομικής και οικονομικά περιβάλλοντος, έναν ερευνητή δασικής διαχειριστικής και οικονομίας, μία επιστήμονα περιβάλλοντος και στέλεχος Φορέα Διαχείρισης, μία διδάκτορα πολιτικών επιστημών με ειδίκευση στη βιοποικιλότητα και τέλος ένα υψηλόβαθμο στέλεχος σε οργανισμό του συστήματος του ΟΗΕ με εστίαση στη Μεσόγειο και στα χερσαία οικοσυστήματα.

Το πρώτο ερώτημα έχει να κάνει με το τι πιστεύουν για την δυνατότητα εφαρμογής του στόχου 15 και σε ποιο βαθμό, τόσο παγκοσμίως όσο και ειδικότερα στις χώρες της Μεσογείου. Οι απόψεις όλων συνέκλιναν στο ότι λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών της Μεσογείου όπως η αύξηση του πληθυσμού, η επίδραση της κλιματικής αλλαγής, τα ευαίσθητα οικοσυστήματα, οι μεγάλες δασικές πυρκαγιές, η υποβάθμιση των εδαφών, η αναποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας σε συνδυασμό με τον φιλόδοξο χαρακτήρα των στόχων, αλλά και του στόχου 15 ειδικότερα, δεν αφήνει πολλά περιθώρια αισιοδοξίας. Βέβαια, ήδη γίνεται λόγος για ένα νέο χρονικό ορίζοντα αυτό του 2050 με ενδιάμεσο σταθμό το 2030, κάτι το οποίο φαίνεται πιο επιδοφόρο, όπως δήλωσε η νομικός από την ΜΚΟ και θα χρειαστεί να γίνει πολλή προσπάθεια από τις χώρες της Μεσογείου αν και το είδος των προσπαθειών διαφέρουν από χώρα σε χώρα, όπως είπε ο εκπρόσωπος του οργανισμού του συστήματος του ΟΗΕ. Επίσης έγινε αναφορά, από τον ακαδημαϊκό δασικής οικονομικής για τη διαφορά ανάμεσα στα κράτη του βορείου και νοτίου ημισφαιρίου και ανάμεσα στα κράτη της Μεσογείου που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε αυτά που δεν ανήκουν, με ευνοϊκότερες τις συνθήκες για τις πρώτες κατηγορίες και ο ερευνητής δασικής διαχειριστικής και οικονομίας έκανε λόγο για

θεσμική δυσκολία εφαρμογής των στόχων, την έλλειψη πόρων, ενώ συνέχισε πως πρέπει να υπάρξει διαβάθμιση των προτεραιοτήτων και οργάνωση της διοίκησης.

Στο δεύτερο ερώτημα σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες της Μεσογείου προς την επίτευξη του στόχου 15, έγινε λόγος σαφώς για την αντιμετώπιση και διαχείριση της παρατεταμένης κρίσης ασφάλειας στην περιοχή, όπως σημείωσε η νομικός με ειδίκευση στο περιβάλλον, ο εκπρόσωπος του οργανισμού του συστήματος του ΟΗΕ θεωρεί πως η χρήση των οικοσυστημάτων είναι αλλόγιστη καθώς δεν έχει γίνει αντιληπτό η αξία της διατήρησής τους. Η εκπρόσωπος του φορέα διαχείρισης σημείωσε την πρόκληση που δημιουργεί η πολυκεντρικότητα του διεθνούς νομικού πλαισίου και τις δυσκολίες που δημιουργεί σε περιφερειακό επίπεδο η εναρμόνιση των δράσεων και η εφαρμογή του, όπως και η λειτουργία της δημόσιας διοίκησης η οποία θα ήταν καλό να είναι πιο αποτελεσματική. Η προστασία της βιοποικιλότητας, η απειλή της ερημοποίησης και η προστασία των ευαίσθητων οικοσυστημάτων είναι βασικά για την διδάκτορα με ειδίκευση στη βιοποικιλότητα και για την νομικό από την ΜΚΟ. Οι ιδιαίτερες κλιματικές συνθήκες, τα ευαίσθητα οικοσυστήματα, οι πυρκαγιές και οι δευτερογενείς προσβολές είναι επίσης χαρακτηριστικές προκλήσεις για τις χώρες της Μεσογείου, όπως δήλωσε ο ερευνητής και ο ακαδημαϊκός επίσης ανέφερε τον κίνδυνο ερημοποίησης και το φαινόμενο της λειψυδρίας σε συνδυασμό με τα μεγάλου κόστους έργα που θα χρειαστούν.

Στο τρίτο ερώτημα σχετικά με την διαφοροποίηση των δυσκολιών μεταξύ κρατών μελών της ΕΕ και των μη κρατών μελών για την επίτευξη του στόχου, εδώ και πάλι τέθηκε το θέμα της ασφάλειας, από την νομικό με ειδίκευση στο περιβάλλον και την διδάκτορα πολιτικών επιστημών, όπως επίσης και των παρατεταμένων συρράξεων για τις χώρες μη μέλη της ΕΕ και τις πολιτικές συνθήκες που επικρατούν, όπως έγινε και αναφορά στο περιβαλλοντικό νομικό πλαίσιο της ΕΕ με το οποίο υποχρεούνται να εναρμονίζονται τα κράτη μέλη. Στο ίδιο θέμα της εναρμόνισης με την νομοθεσία στάθηκε και η νομικός από την ΜΚΟ και συνέχισε αναφέροντας την ελλιπή χρηματοδότηση για τις χώρες μη ΚΜ, για τους πιο αυστηρούς ελέγχους από την ΕΕ, για τις διαφορετικές προτεραιότητες που έχουν τα κράτη (π.χ. φτώχεια). Στα ίδια θέματα αναφέρθηκε και ο ερευνητής δασικής διαχειριστικής, προσθέτοντας και το ιδιαίτερο καθεστώς χρηματοδότησης από την ΕΕ το οποίο αν και υφίσταται για τα κράτη μέλη, εντός της ΕΕ τα ΚΜ του νότου υστερούν σε σχέση με τις χώρες του βορρά. Η χρηματοδότηση ήταν ένα από τα σημεία που αναφέρθηκε και ο

ακαδημαϊκός δασικής οικονομικής. Ενώ η εκπρόσωπος του φορέα διαχείρισης ανέφερε, επί προσθέτως την γραφειοκρατία των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και τις αυξημένες απαιτήσεις για το χειρισμό τους σε γνώση και ικανότητα. Ο εκπρόσωπος από τον οργανισμό του συστήματος του ΟΗΕ έκανε αναφορά στις χώρες της βόρειας Μεσογείου, όπου έχουμε το φαινόμενο της εγκατάλειψης των δασών, της έλλειψης διαχείρισης τους, την αύξηση βιομάζας και τον κίνδυνο πυρκαγιών που ελλοχεύει, όπως επίσης και για την πολυδιάσπαση της κατοχής γης, με πολλούς και μικρούς ιδιοκτήτες. Ενώ, συνέχισε, στις νότιες χώρες γίνεται υπερεκμετάλλευση και μη βιώσιμη διαχείριση που θέτουν σε κίνδυνο την αναγεννητική ικανότητά τους.

Στην τέταρτη ερώτηση, σχετικά με το πώς μπορούν οι χώρες της νότιας Μεσογείου να βοηθηθούν, ο εκπρόσωπος του οργανισμού του συστήματος του ΟΗΕ ανέφερε μέσα χρηματοδότησης για την κλιματική αλλαγή από τα οποία θα μπορούσαν να επωφεληθούν οι χώρες της Μεσογείου που δεν είναι ΚΜ της ΕΕ, όπως τα Green Climate Fund, Global Environment Facility, Land Degradation Neutrality Fund, Adaptation Fund, από τη στιγμή που γίνεται η σύνδεση μεταξύ των στόχων 13 και 15. Οπωσδήποτε όμως τόνισε την ισχυρή πολιτική βούληση που απαιτείται για την χρηματοδότηση του δασικού τομέα μέσω της χρηματοδότησης για το κλίμα. Η νομικός με ειδίκευση στο περιβάλλον ανέφερε την σύγκλιση των ακολουθούμενων πολιτικών και την υιοθέτηση περισσότερο φιλικής προς το περιβάλλον νομοθεσίας. Η νομικός της ΜΚΟ αναφέρθηκε στην ανάγκη προώθησης της συνεργασίας των εμπλεκόμενων και σε διαδικασίες bottom up για τη λήψη αποφάσεων, όπως και στην ανάπτυξη ικανοτήτων. Στο ίδιο περίπου πλαίσιο κινήθηκαν και οι απαντήσεις του ακαδημαϊκού δασικής οικονομικής και της διδάκτορας πολιτικών επιστημών όπως και της εκπροσώπου του φορέα διαχείρισης. Για τον ερευνητή δασικής διαχειριστικής σημαντικός παράγοντας είναι η χρηματοδότηση και η συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για όλες τις χώρες βέβαια έγινε λόγος για την ανάγκη υποστήριξης της έρευνας με σκοπό την τεκμηρίωση των πολιτικών αποφάσεων. Τα ερευνητικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος αφορούν περισσότερο στο προφίλ των χωρών της Βόρειας Ευρώπης.

Τέλος, για την πέμπτη ερώτηση όσον αφορά στην ανάγκη κάποιας εξειδίκευσης των δεικτών για την εκτίμηση της εφαρμογής του στόχου 15 στην περιοχή αναφοράς, αναδείχθηκε από την νομικό με ειδίκευση στο περιβάλλον και από την διδάκτορα πολιτικών επιστημών το ζήτημα του κατά πόσο η υπάρχουσα νομοθεσία, όχι μόνο η περιβαλλοντική, βοηθά στην επίτευξη του στόχου αυτού και

από την εκπρόσωπο του φορέα διαχείρισης κατά πόσο η νομοθεσία η σχετική με το περιβάλλον εφαρμόζεται. Ο ερευνητής δασικής διαχείρισης αναφέρθηκε στην ανάγκη να γνωρίζουμε σε ποιο βαθμό η εγχώρια ξυλεία προέρχεται από αειφορικά διαχειριζόμενα δάση. Ο ακαδημαϊκός δασικής οικονομικής αναφέρθηκε στην ανάγκη ύπαρξης ολοκληρωμένου σχεδίου ενημέρωσης για το στόχο αυτό, ενώ η νομικός της ΜΚΟ αναφέρθηκε στην ανάγκη εκτίμησης εναρμόνισης του στόχου 15 με άλλους τομείς όπως η βιομηχανία. Ο εκπρόσωπος του οργανισμού του συστήματος του ΟΗΕ έκανε λόγο για το δείκτη σχετικό με την υποβάθμιση των εδαφών, τον 15.3.1., ο οποίος είναι δύσκολο να εκτιμηθεί και πως η διάσταση που λείπει από τους δείκτες του στόχου αυτού είναι η οικονομική αξία που δίνεται στα αγαθά που προέρχονται από τα χερσαία οικοσυστήματα.

Συμπεράσματα

Το 2015 υιοθετήθηκε ένα σχέδιο δράσης για την βιώσιμη ανάπτυξη στον πλανήτη, η Ατζέντα 2030, οπότε ξεκίνησε τυπικά η διαδικασία εφαρμογής των 17 στόχων, όπως αυτοί είχαν διαμορφωθεί από το Open-ended Working Group και με χρονικό ορίζοντα εφαρμογής το 2030. Μέχρι τότε και αρχής γενομένης από το 1972 με την Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972, η διεθνής κοινότητα είχε κάνει έναν μακρύ δρόμο μέσα από συνδιασκέψεις υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, με σημαντικότερους σταθμούς τη Συνδιάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992 και την Ατζέντα 21, όπως και την δημιουργία της Επιτροπής Βιώσιμης Ανάπτυξης, τη Σύνοδο Κορυφής και τους στόχους της χιλιετίας (MDGs) το 2000, την παγκόσμια διάσκεψη κορυφής στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, τη συνδιάσκεψη του Ρίο το 2012 με την κατάργηση της Επιτροπής Βιώσιμης Ανάπτυξης και την αντικατάστασή της με το High Level Political Forum και τέλος την υψηλού επιπέδου συνδιάσκεψη στη Νέα Υόρκη το 2015 με την υιοθέτηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης.

Έχοντας ένα πλούσιο παρελθόν σε κείμενα διεθνούς δικαίου και διαμόρφωσης μιας πιο ολοκληρωμένης αντίληψης για την ανάπτυξη, όπου λαμβάνεται υπόψη η κοινωνική, η οικονομική αλλά και η περιβαλλοντική παράμετρος, οι νέοι στόχοι διαδέχτηκαν του στόχους της χιλιετίας και ανανέωσαν την δέσμευση της ανθρωπότητας για επίτευξη μιας βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά αυτή τη φορά σε ένα πολύ ανώτερο επίπεδο, πολιτικό, των αρχηγών κρατών. Οι στόχοι είναι περισσότεροι και πιο φιλόδοξοι αν τους συγκρίνει κανείς με τους στόχους της χιλιετίας, οι χώρες στις οποίες αναφέρονται είναι περισσότερες, αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες και οι σημαντικότερες προκλήσεις είναι το πλήθος των απαιτούμενων στοιχείων για την εκτίμηση της προόδου και την λήψη αποφάσεων όπως και η χρηματοδότηση όλων αυτών των ενεργειών που χρειάζονται να γίνουν για να έχουμε πρόοδο. Ωστόσο όμως δεν παραβλέπουμε και την δυσκολία που εμπεριέχει η παγκόσμια συνεργασία για την επίτευξη των στόχων και όπως αυτή εξειδικεύεται στο στόχο 17.

Για την επίτευξη του στόχου 15 «Ζωή στη Στεριά» - «Προωθούμε τη βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων και δασών, καταπολεμούμε την ερημοποίηση, αναστρέφουμε την υποβάθμιση του εδάφους και της βιοποικιλότητας» υπάρχουν μία σειρά νομικών εργαλείων του ΟΗΕ αλλά και φόρουμ που μπορούν να τον υποστηρίξουν. Η Σύμβαση για την Βιοποικιλότητα, η Σύμβαση για την

Καταπολέμηση της ερημοποίησης, η Σύμβαση Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή είναι κάποια από αυτά. Επίσης, εμφανίζει συνέργιες με τους στόχους SDGs 1 και 2 ασφάλεια τροφής, το στόχο SDG 7 για την πρόσβαση στην ενέργεια, το στόχο SDG 12 βιώσιμη παραγωγή και κατανάλωση, και το στόχο SDG 13 μετριασμό της κλιματικής αλλαγής.

Ο στόχος 15 ήταν ένας από τους στόχους για τους οποίους 46 χώρες παρουσίασαν τα επιτεύγματά τους και συμπεριλήφθηκε στις Εθνικές Εκθέσεις Αξιολόγησης (VNRs) που παρουσιάστηκαν στο HLPF, στη Νέα Υόρκη τον Ιούλιο του 2018. Έξι χώρες από αυτές ήταν Μεσογειακές, εκ των οποίων μία ήταν η χώρα μας. Οι άλλες ήταν η Αλβανία, η Αίγυπτος, η Ισπανία, ο Λίβανος και η Μάλτα. Οι αρμόδιοι υπουργοί παρουσίασαν τα πεπραγμένα για την επίτευξη του στόχου. Από αυτές τις χώρες μόνο η Αίγυπτος είχε ήδη Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή των στόχων και σύμφωνα με την έκθεση των Bertlesman Stiftung and Sustainable Development Solutions Network, *SDG Index and Dashboards report 2018. Global responsibilities implementing the Goals*, όπου διερεύνησαν τις χώρες G20 ως προς αυτό το ερώτημα, άλλη μία χώρα, η Ιταλία διαθέτει τέτοιο σχέδιο δράσης. Κοινός παρανομαστής για όλες τις χώρες είναι η βιοποικιλότητα, καθώς το τονίζουν αλλά από τις έξι αυτές χώρες, φαίνεται πως αυτές που υπερτερούν σε πρόοδο είναι η χώρες που έχουν ιστορία σε αυτό τον τομέα όσον αφορά σε νομοθετικό πλαίσιο, γνώση, πρακτικές και οι περισσότερες από αυτές είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Αίγυπτος είναι η χώρα που φαίνεται να δραστηριοποιείται εντυπωσιακά και με καινοτόμο τρόπο, εάν λάβει κανείς υπόψη του πως δεν είναι χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και είχε αντιμετωπίσει αναταραχές και συγκρούσεις στο κοντικό παρελθόν. Βέβαια για τις χώρες εκτός ΕΕ κοινός παρανομαστής είναι ότι έχουν ένα πολύπαθο παρελθόν και τονίζουν την ανάγκη για χρηματοδότηση για την εφαρμογή του στόχου 15, περισσότερο από τις άλλες. Η Αλβανία καθώς βρίσκεται σε μία διαδικασία ένταξης στην ΕΕ αναμορφώνει πολλούς τομείς και αν και ο στόχος 15 δεν φαίνεται να είναι πρώτη προτεραιότητα για τη χώρα αυτή, έχει κάνει βήματα θετικά με το δεκαετές μορατόριουμ για την εκμετάλλευση των δασών και την πολιτική γης. Ο Λίβανος διανύει τον πρώτο καιρό πολιτικής σταθερότητας και παρ'όλα αυτά διαθέτει νέο νομοθετικό πλαίσιο για το περιβάλλον και την βιοποικιλότητα.

Από όσα μας είπαν οι συμμετέχοντες στη μικρή έρευνα περιγράφουν περιληπτικά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες της Μεσογείου για την εφαρμογή του στόχου 15 σε συνδυασμό με όσα φαίνονται στα γραφήματα που

παρείχθησαν για τους δείκτες μπορούν να βγούν κάποια συμπεράσματα. Πρώτα από όλα όντως το σχέδιο επίτευξης των στόχων είναι φιλόδοξο και αν παρατηρήσουμε τον Πίνακα 2 μόνο η Γαλλία ξεπερνά για λίγο το ποσοστό του 80% και τέσσερεις χώρες παρουσιάζουν μετρια τάση προόδου επίτευξης και μόνο δύο αυξητική. Η βιοποικιλότητα φαίνεται και από τα γραφήματα πως απασχολεί τις χώρες και μάλιστα όχι άδικα αν δει κανείς τα γραφήματα για το δείκτη Red List Index, όπου σε αρκετές χώρες δείχνει να υπάρχει ανάγκη παρέμβασης για προστασία. Ωστόσο φαίνεται πως η υιθέτηση της Ατζέντας 2030 έχει δραστηριοποιήσει τις κυβερνήσεις και έχουν εντάξει σημαντικές περιοχές για την βιοποικιλότητα σε καθεστώς προστασίας (γραφ. 2,3,9). Όμως το ζήτημα παραμένει σημαντικό καθώς υπάρχουν χώρες οι οποίες πρέπει να προσπαθήσουν και μάλιστα οι περισσότερες είναι αυτές που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όντως δηλαδή, όπως δήλωσαν και συμμετέχοντες στην έρευνα, οι χώρες που είναι κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης δραστηριοποιούνται πιο έντονα. Το θέμα της ασφάλειας είναι σημαντικό και εκτός άλλων σοβαρών επιπτώσεων, από τους δείκτες που έχουν εξετασθεί, γίνεται φανερό πως για χώρες που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση δεν υπάρχουν καν στοιχεία και φυσικά δεν γνωρίζουμε τι γίνεται εκεί. Η εγκατάλειψη των δασών, η αύξηση της βιομάζας λόγω ελλειπών διαχείρισης και η έλλειψη διαχείρισης και πιστοποίησης φαίνονται στα γραφήματα 1,4, 5, 7 και 8.

Ωστόσο πολλά από αυτά που ειπώθηκαν κατά την διεξαγωγή της έρευνας δεν αποτυπώνονται στους δείκτες. Η ανάγκη για αποτελεσματική νομοθεσία, η εφαρμογή της, ο υπολογισμός της αξίας των υπηρεσιών και προϊόντων των χερσαίων οικοσυστημάτων και η οικονομική αξία των υπηρεσιών και αγαθών που προέρχονται από τα χερσαία οικοσυστήματα αλλά και η υποβάθμιση των εδαφών, όπως και η ασφάλεια και η χρηματοδότηση παίζουν σοβαρό ρόλο και χρειάζεται να διερευνηθούν τρόποι προσέγγισης και παρακολούθησής τους. Όπως αναδείχτηκε από την παρούσα εργασία, η επίτευξη των στόχων είναι ένα εγχείρημα φιλόδοξο, απαιτητικό και πολυδάπανο. Επίσης, όπως έδειξε και η παρακολούθηση της Μεσογειακής Στρατηγικής που δημοσιεύτηκε το 2017, τουλάχιστον για το 2012 καμία από τις χώρες της περιοχής δεν ήταν σε κατάσταση βιώσιμης ανάπτυξης. Βεβαίως, η συνεργασία μεταξύ των χωρών, εντός των ήδη υπαρχόντων σχηματισμών, είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης συνολικά. Ο τοπικός σχεδιασμός, η συμμετοχή και η διακυβέρνηση παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο.

Πηγές

Α΄ Επίσημα Κείμενα

- United Nations. (1982). *World Charter for Nature*. A/RES/37/7. Retrieved from:
<http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm>
- United Nations. (1992). *Rio Declaration on Environment and Development* (A/CONF.151/26 (Vol.I)). Retrieved from:
<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>
- United Nations. (1992). *Agenda 21*. (A/CONF.151/26 (Vol.I)). Retrieved from:
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
- United Nations. (1992). *Convention on Biological Diversity*. Ανακτηθείσα από:
<https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>
- United Nations. (1992). *Framework Convention on Climate Change*. Retrieved from :
<https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>
- United Nations. (1994). *Convention to Combat Desertification*. (UNCCD):
https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-01/UNCCD_Convention_ENG_0.pdf
- United Nations. (2000). Millennium Declaration. A/55/L.2:
<http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>
- United Nations. (2002). *Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development*, A/CONF.199/20: <http://www.un-documents.net/jburgpln.htm>
- United Nations. (2002). *Political Declaration of Johannesburg* A/CONF.199/20:
<http://www.un-documents.net/johannesburg-declaration.pdf>
- United Nations. (2008). *Non-legally binding instrument on all types of forests*. Resolution adopted by the General Assembly 62/98:
<http://www.fao.org/forestry/14717-03d86aa8c1a7426cf69bf9e2f5023bb12.pdf>
- United Nations. (2012). *The Future We Want* A/RES/66/288:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/66/288&Lang=E
- United Nations. (2013). *Lesson learned from the Commission on Sustainable Development*. Report of the Secretary General (A/67/757). Ανακτηθείσα από:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/67/757&Lang=E
- United Nations. (2013). *Format and organizational aspects of the high-level political forum on sustainable development*. A/RES/67/290.

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/67/290&Lang=E

United Nations. (2014). *Report of the Open-ended Working Group of the General Assembly on Sustainable Development Goals* A/RES/66/288: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/68/970&Lang=E

United Nations. (2015). . *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 (A/RES/70/1). Retrieved from: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E

United Nations. (2015). *The Addis Ababa Action Agenda*: https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf

United Nations. (2016). *United Nations Forest Instrument*. Resolution adopted by the General Assembly on 22 December 2015. (A/RES/70/199).

United Nations Statistical Commission. (2017). *Resolution adopted by the General Assembly on Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development* (A/RES/71/313), Annex., 1–21. Retrieved from [https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global Indicator Framework after refinement_Eng.pdf](https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global_Indicator_Framework_after_refinement_Eng.pdf)

B' Ιστοσελίδες

Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης <http://www.ggk.gr/>

Δικτυακός Τόπος για τη Φύση και τη Βιοποικιλότητα

<http://www.biodiversity-info.gr/index.php/el>

Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος <http://ekpaa.ypeka.gr/index.php>

A DESA Briefing Note On The Addis Ababa Action Agenda, Financing sustainable development and developing sustainable finance:

<http://www.un.org/esa/ffd/ffd3/wp-content/uploads/sites/2/2015/07/DESA-Briefing-Note-Addis-Action-Agenda.pdf>

Aichi Targets: : <https://www.cbd.int/sp/targets/>

Arab Forum for Environment and Development (AFED)

<http://www.afedonline.org/en/>

A-World-That-Counts

<http://www.undatarevolution.org/wp-content/uploads/2014/11/A-World-That-Counts.pdf>

Committee on Mediterranean Forestry Questions (Silva Mediterranea):

<http://www.fao.org/forestry/silva-mediterranea/en/>

Convention on Biological Diversity_UNCBD: <https://www.cbd.int/>

Convention on Climate Change - UNCCC: <https://unfccc.int/>

Convention to Combat Desertification – UNCCD: <https://www.unccd.int/>

Committee on Mediterranean Forestry Questions – Silva Mediterranea

<http://www.fao.org/forestry/silva-mediterranea/en/>

ECOSOC Forum on Financing for Development: <http://www.un.org/esa/ffd/ffdforum/>

European Forest Institute Mediterranean Facility

<http://www.efimed.efi.int/portal/network/>

Eye on Earth <https://eye-on-earth.net/>

FAO: <http://www.fao.org/home/en/>

Financing for Development (FfD): <http://www.un.org/esa/ffd/ffdforum/#>

Global Earth Observation of Systems <https://www.earthobservations.org/geoss.php>

Global Forest Financing Facilitation Network (GFFFN)

<https://www.un.org/esa/forests/forum/capacity-development/forest-financing/index.html>

Global Footprint Network: <https://www.footprintnetwork.org/>

Global Environmental Facility - (GEF): (www.thegef.org)

High Level Political Forum (HLPF) on Sustainable Development:
<https://sustainabledevelopment.un.org/hlpf>

HLG-PCCB - High-level Group for Partnership, Coordination and Capacity-Building
for statistics for the 2030 Agenda for Sustainable Development
<https://unstats.un.org/sdgs/hlg/>

Inter-Agency Task Force on Financing for Development (IATF):
<https://developmentfinance.un.org/about-iatf>

Inter-agency and Expert Group on SDG Indicators (IAEG- SDGs)
<https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/>

IUCN Red List of Threatened Species: <https://www.iucnredlist.org/>

Life on Land. Why it Matters: https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/15_Why-it-Matters_Goal15__Life-on-Land_3p.pdf

Metadata – Indicators: <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/>

Millennium Development Goals <http://www.un.org/millenniumgoals/>

Monitoring the implementation of the Mediterranean Strategy for Sustainable
Development 2016-2025:
https://planbleu.org/sites/default/files/upload/files/suivi_SMDD_EN_13avril2017_web.pdf

ODA (Official Development Assistance):
<http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm>

Open SDG Data Hub <http://www.sdg.org/>

Our Common Future, <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

Plan Blue <http://planbleu.org/en/plan-bleu>

SDG Indicators, Data Series <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>

SDG Indicators - Data collection Information & Focal points
<https://unstats.un.org/sdgs/dataContacts/>

SDG Indicators - Global indicator framework for the Sustainable Development Goals
and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development
<https://unstats.un.org/sdgs/indicators/indicators-list/>

SDG Index and Dashboards <http://www.sdgindex.org/>

Sustainable Development Goals – Knowledge Platform – SDG 15

<https://sustainabledevelopment.un.org/sdg15>

The Secretary – General’s Strategy for Financing the 2030 Agenda for Sustainable Development:

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2018/09/SG-Financing-Strategy_Sep2018.pdf

The Sustainable Development Goals Report 2017

<https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2017/thesustainabledevelopmentgoalsreport2017.pdf>

The Sustainable Development Goals Report 2018

<https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2018/TheSustainableDevelopmentGoalsReport2018-EN.pdf>

Tier Classification for Global SDG Indicators:

<https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/tier-classification/>

TRENDS: Data and Statistics for Sustainable Development

<http://unsdsn.org/what-we-do/thematic-networks/trends/>

UNEP Issue Brief SDG 15:

https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/25765/SDG15_Brief.pdf?sequence=1&isAllowed=y

UNEP/MAP: <http://web.unep.org/unepmap/>

UNESCO – World Heritage List: <https://whc.unesco.org/en/list/>

UN Office for South South Cooperation <https://www.unsouthsouth.org/about/about-sstc/>

UN World Tourism Organization - (UWTO): <http://www2.unwto.org/>

Union For the Mediterranean (UfM) <https://ufmsecretariat.org>

UN Environment - World Conservation Monitoring Centre - (UNEP – WCMC):

<https://www.unep-wcmc.org/>

United Nations World Data Forum <https://undataforum.org/WorldDataForum/about/>

Why- it- Matters Goal 15, Life on Land:

https://www.un.org/sustainabledevelopment/wp-content/uploads/2016/08/15_Why-it-Matters_Goal15__Life-on- Land_3p.pdf

World Conservation Strategy (WCS):

<https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/wcs-004.pdf>

World Data Base for Key Biodiversity Areas <http://www.keybiodiversityareas.org/home>

World Trade Organization – WTO: <https://www.wto.org>

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Παγκόσμια Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση: τα Δεδομένα, οι Προκλήσεις και η Πορεία προς την Ενδυνάμωσή της (Ιούνιος 2004)*. Ανακτήθηκε 30 Οκτωβρίου, 2018, από <https://nomosphysis.org.gr/8068/pagkosmia-periballontiki-diakubernisi-ta-dedomena-oi-prokliseis-kai-i-poreia-pros-tin-endunamosi-tis-iounios-2004/>
- Παπαϊωάννου, Μ., Μαυροειδής, Η., (2005, Φεβρουάριος). *Βιώσιμη Ανάπτυξη. Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Εξελίξεις και Προοπτικές*. Εισήγηση που παρουσιάστηκε στη Διεθνή Έκθεση και Συνέδριο, Heleco του ΤΕΕ, για τις τεχνολογίες του Περιβάλλοντος.
- Παπαστάμου, Α. (2014). *Η «Πράσινη» Διπλωματία: Διεθνείς Σχέσεις και Προστασία του Περιβάλλοντος*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ραυτόπουλος, Ε. (2015). *Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ραυτόπουλος, Ε. (2014). *Συμβατική περιβαλλοντική Διακυβέρνηση & Μεσόγειος ή Plus Ultra*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τσάλτας, Γρ., & Πλατιάς Χαρ. (2010). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.
- Τσάλτας, Γρ. (2010). *Αναπτυξιακό Φαινόμενο & Τρίτος Κόσμος. Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Τσάλτας, Γρ. (2011). *Η Γεωγραφία στις Διεθνείς Σπουδές. Μία Γεωγραφική Προσέγγιση της Σύγχρονης Διεθνούς Κοινότητας*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.
- Τσάλτας, Γρ. (2017). *Περιβάλλον: Διεθνής Προστασία, Πολιτική, Δίκαιο, Θεσμοί*. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.
- Regato, P. (2010). *Τα Μεσογειακά Δάση απέναντι στην Παγκόσμια Κλιματική Αλλαγή*. Αθήνα: Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση – WWF Ελλάς.

Ξενόγλωσση

- Arab Republic of Egypt Ministry of Planning, Monitoring and Administrative Reform. (2018). *Egypt's Voluntary national Review 2018*. Cairo: Egyptian Government.
- Bertlesman Stiftung and Sustainable Development Solutions Network. (2018). *SDG Index and Dashboards report 2018. Global responsibilities implementing the Goals*.
- Bexell, M. & Jönsson, K. (2017). Responsibility and the United Nation's Sustainable Development Goals. *Forum for Development Studies*, 44:1, 13-29.
DOI:10.1080/08039410.2016.1252424
- David Le Blanc (2014) Towards Integration at last? The Sustainable Development Goals as a network of targets. Division for Sustainable Development, UNDESA.
- Dodds, F., Strauss, M. & Strong, M. (2012). *Only One Earth. The long road via Rio to sustainable development*. New York: Routledge.
- FAO and Plan Bleu (2018). *State of Mediterranean Forests 2018*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, and Marseille: Plan Bleu.
- Haraguchi, N., & Kitaoka, K. (2015). Industrialization in the 2030 Agenda for Sustainable Development. *Development*, 58(4), 452–462.
<https://doi.org/10.1057/s41301-016-0052-y>
- FAO. (2017). *Keeping an Eye on SDG 15. Working with countries to measure indicators for forests and mountains*. Ανακτήθηκε 1/12/2018 από <http://www.fao.org/3/a-i7334e.pdf>
- Government of Spain. 2018. *Spain's Report for the 2018 Voluntary National Review*. Madrid: Kingdom of Spain.
- Hellenic Republic General Secretariat of the Government Office of Coordination, Institutional, International & European Affairs. 2018. *Voluntary National Review on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development*. Athens: Greek Government
- Heywood, V.H., ed. (1995). *Global biodiversity assessment*. Cambridge, UK, Cambridge University Press. Έγινε αναφορά από το FAO and Plan Bleu (2018)
- Holden, P. (2015). The Mediterranean and the Global Sustainable Development Goals. *Mediterranean Politics*, 21(2), 292–299.

<https://doi.org/10.1080/13629395.2015.1125286>

- IUCN-UNEP-WWF. (1980). *World Conservation Strateg. Living Resource Conservation for Sustainable Development*. Ανακτήθηκε 15/11/2018 από <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/wcs-004.pdf>.
- Key Biodiversity Areas Partnership (2017). *The Relationship between Key Biodiversity Areas (KBAs) and Protected Areas*. Ανακτήθηκε 2 Νοεμβρίου, 2018, από <http://www.keybiodiversityareas.org/userfiles/files/KBAs%20and%20Protected%20Areas%20-%20Final.pdf>
- Loewe, M., (2014) MDGs and SDGs: Are the Concept Compatible? *Global Compact International Yearbook 2014*. (pp.10-15).
- Lebanese Republic. 2018. *Voluntary National Review (VNR) on Sustainable Development Goals (SDGs)*. Beirut: Lebanese Government.
- Myers, N., Mittermeier, R.A., Mittermeier, C.G., da Fonseca, G.A.B. & Kent, J. (2000). Biodiversity hotspots for conservation priorities. *Nature*, 403(6772), 853-858. Έγινε αναφορά από το FAO and Plan Bleu (2018).
- Petit, M. (2015). Sustainable Agricultural Development, 1–17. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-17813-4>
- Republic of Albania Council of Ministers. (2018). *Voluntary National Review on Sustainable Development Goals*. Tirana: Albanian Government.
- Republic of Malta. 2018. *Voluntary National Review on Sustainable Development Goals*. Valletta: Maltese Government.
- Requier-Desjardins, Melanie, Kalamvrezos Navarro, Dorian. (2016). The 2030 Agenda for sustainable development in the Mediterranean. *CIHEAM. MEDITERRA* 08, (175-189). Retrieved from https://www.ciheam.org/uploads/attachments/446/08_Mediterra2016_EN.pdf
- Saab, N. (2015, February). *Green Economy for a Real Arab Spring. Keynote address at the conference on the review of the Mediterranean Strategy for Sustainable Development (MSSD)*. Arab Forum for Environment and Development (AFED), Florina, Malta, 17-18 February 2015
- Sachs, J.D. (2012). From Millenium Development Goals to Sustainable Development Goals. *Lancet*, 379, 2206-11.
- Scholte, J.A. & Söderbaum, F. (2017) A Changing Global Development Agenda? *Forum for Development Studies*, 44:1, 1-12.

DOI:10.1080/08039410.2017.1275843

- UNEP(DEC)/MED WG. 277/4, Tenth Meeting of the Mediterranean Commission on Sustainable Development (MCSD) 20-22 June 2005, Athens, Greece, MEDITERRANEAN STRATEGY FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT A Framework for Environmental Sustainability and Shared Prosperity
- UNE(DEPI)/MED IG.22/28 , Decision IG.22/2, Mediterranean Strategy for Sustainable Development 2016-2025
- UNEP/MAP/Plan Bleu (2017). *Monitoring the implementation of the Mediterranean Strategy for Sustainable Development 2016-2025. Draft version March 2017.* Valbonne, Plan Bleu.
- UNEP-WCMC and IUCN (2016). Protected Planet Report 2016. UNEP-WCMC and IUCN: Cambridge UK and Clond, Switzerland.
- United Nations. (2017). World Population Prospects The 2017 Revision Key Findings and Advance Tables. *World Population Prospects The 2017*, 1–46. <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- United Nations. (2014). Data Revolution Report - A World That Counts. Retrieved from <http://www.undatarevolution.org/report/>
- United Nations. (2015). *Statistical Commission, Report on the 46th session* (3-6 March 2015):<https://unstats.un.org/unsd/statcom/46th-session/documents/statcom-2015-46th-report-E.pdf>
- United Nations. (2018). Tier Classification for Global SDG Indicators, (11 May), 1–31. <https://doi.org/10.1038/ng0203-114>

Παράρτημα

Παράρτημα I

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΕΛΛΗΝΙΚΑ & ΑΓΓΛΙΚΑ)

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ονομάζομαι Καλομοίρα Αγαπητού, είμαι δασολόγος στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και αυτόν τον καιρό στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού «Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Βιώσιμη Ανάπτυξη» (Πάντειο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Επιστημών) εκπονώ την διπλωματική μου εργασία που έχει θέμα: *«Ατζέντα 2030 - Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs). Η σύγχρονη προβληματική της επίτευξής τους και η περίπτωση της υλοποίησης του Στόχου 15 στη Μεσόγειο»*.

Διεξάγω μια μικρή έρευνα, μέσω προσωπικών συνεντεύξεων, επιλέγοντας εκπροσώπους από όλες τις ομάδες των εμπλεκομένων (stakeholders) στην εφαρμογή του Στόχου 15 και η δραστηριότητά τους αφορά άμεσα ή έμμεσα στο χώρο της Μεσογείου. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας θα ενσωματωθούν στην εργασία μου.

Θα σας ήμουν ευγνώμων αν δεχτείτε να λάβετε μέρος. Τα στοιχεία επικοινωνίας μαζί μου είναι :

Email:

κιν.τηλ.:

Skype:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Σύμφωνα με τις μέχρι τώρα ενδείξεις και στοιχεία, πιστεύεται πως ο Στόχος 15 μπορεί να επιτευχθεί και σε ποιο βαθμό παγκοσμίως αλλά και ειδικότερα στο χώρο των μεσογειακών κρατών;
2. Ποια ή ποιες κατά την γνώμη σας είναι η /οι σημαντικότερη/ες πρόκληση ή προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες της Μεσογείου ως προς την επίτευξη του στόχου 15;
3. Πιστεύετε ότι τα κράτη της Μεσογείου που δεν ανήκουν στην Ε.Ε. έχουν να αντιμετωπίσουν μεγαλύτερες προκλήσεις για την επίτευξη του στόχου 15, και αν ναι ποιες;
4. Πως θα μπορούσαν να βοηθηθούν τα κράτη αυτά να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που επισημάνατε, ώστε να διευκολυνθεί η επίτευξη του στόχου 15;
5. Κατά τη γνώμη σας, υπάρχει κάποιο θέμα ως προς το οποίο κρίνετε ότι θα πρέπει ο Στόχος 15 να εξειδικευτεί; Θεωρείτε ότι υπάρχουν κάποια πιο ειδικά θέματα για την περιοχή της Μεσογείου; Αν ναι, μπορείτε να προτείνετε κάποιο σχετικό δείκτη;

Introductory Note

My name is Kalomoira Agapitou, I am forest engineer employed in Ministry of Environment and Energy of Greece. These days I am writing my dissertation for the postgraduate program on Environmental Governance and Sustainable Development at Panteion University in Athens. The subject of it is about Agenda 2030 – SDGs and a part of it is about SDG 15 and Mediterranean countries. I am conducting a survey about the implementation of SDG 15 in Mediterranean countries through personal interviews with representatives of all stakeholders. The results of this survey will be included in my dissertation.

I would be grateful if you accept to take part in this survey. My contact information is below:

Email:

Mobile phone:

Skype:

Questions

1. According to the indications and figures so far, do you believe that SDG 15 could be achieved and to what extent; both globally but more specifically in the Mediterranean countries?
2. In your opinion, what is the major challenge the Mediterranean countries are facing in achieving SDG 15?
3. Do you think that the non-EU Mediterranean countries are facing greater challenges in achieving Objective 15 than the EU Mediterranean countries and if so could you name some of them?
4. How these countries could be helped to face these challenges you have mentioned before, in order to achieve SDG 15?
5. In your opinion, is there any question that SDG 15 should be more focused on? Do you think there are some more specific issues for the Mediterranean region that SDG 15 should be more specific? If so, can you suggest a relevant indicator?

Παράρτημα II

ΣΤΟΧΟΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (SDG) 15

«Προστατεύουμε, αποκαθιστούμε και προωθούμε τη βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων, διαχειριζόμαστε με βιώσιμο τρόπο τα δάση, καταπολεμούμε την ερημοποίηση, αναστρέφουμε την υποβάθμιση του εδάφους και σταματούμε την απώλεια της βιοποικιλότητας»

15.1 Έως το 2020, διασφάλιση της διατήρησης, αποκατάστασης και αειφορικής χρήσης των χερσαίων οικοσυστημάτων και των οικοσυστημάτων εσωτερικών υδάτων και των υπηρεσιών τους, ιδίως των δασών, των υδροβιότοπων, των βουνών και των ξηρών ζωνών, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διεθνείς συμφωνίες.

15.2 Έως το 2020, προαγωγή της εφαρμογής της αειφορικής διαχείρισης όλων των τύπων των δασών, τερματισμός της αποψίλωσης, αποκατάσταση των υποβαθμισμένων δασών και ουσιαστική αύξηση της δάσωσης και της αναδάσωσης παγκοσμίως.

15.3 Έως το 2030, καταπολέμηση της απερίμωσης, αποκατάσταση υποβαθμισμένων γαιών και εδαφών, συμπεριλαμβανομένων των εδαφών που επηρεάζονται από την απερίμωση, την ξηρασία και τις πλημμύρες, και επιδίωξη της επίτευξης ενός κόσμου με μηδενική υποβάθμιση της γης.

15.4 Έως το 2030, διασφάλιση της διατήρησης των ορεινών οικοσυστημάτων συμπεριλαμβανομένης της βιοποικιλότητάς τους, έτσι ώστε ενισχυθεί η ικανότητά τους να παράσχουν οφέλη απαραίτητα για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

15.5 Ανάλυση επείγουσας και ουσιαστικής δράσης για τη μείωση της υποβάθμισης των φυσικών οικοτόπων, την αποτροπή της απώλειας της βιοποικιλότητας καθώς και την προστασία και την πρόληψη, έως το 2020, της εξαφάνισης απειλούμενων ειδών.

15.6 Προαγωγή του δίκαιου και ισότιμου καταμερισμού των οφελών που

προέρχονται από τη χρήση των γενετικών πόρων και προαγωγή της κατάλληλης πρόσβασης σε τέτοιους πόρους, όπως έχει συμφωνηθεί διεθνώς.

15.7 Ανάλυση άμεσης δράσης για τον τερματισμό της λαθροθηρίας και της παράνομης διακίνησης προστατευόμενων ειδών της χλωρίδας και της 18 πανίδας, και την αντιμετώπιση τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης παράνομων προϊόντων χλωρίδας και πανίδας.

15.8 Έως το 2020, θέσπιση μέτρων για την πρόληψη της εισαγωγής και τη σημαντική μείωση του αντίκτυπου των χωροκατακτητικών ξένων ειδών στα χερσαία και υδάτινα οικοσυστήματα, και τον έλεγχο ή εξάλειψη των κυριότερων από αυτά τα είδη.

15.9 Έως το 2020, ενσωμάτωση της αξίας των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας στον εθνικό και τοπικό σχεδιασμό, στις αναπτυξιακές διαδικασίες και στις στρατηγικές και υπολογισμούς μείωσης της φτώχειας.

Όπως επίσης προβλέπει και τρία μέσα εφαρμογής τα οποία είναι:

15.α Κινητοποίηση και σημαντική αύξηση των οικονομικών πόρων από όλες τις πηγές για τη διατήρηση και βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

15.β Κινητοποίηση σημαντικών πόρων από όλες τις πηγές και σε όλα τα επίπεδα για τη χρηματοδότηση της αειφορικής διαχείρισης των δασών και παροχή επαρκών κινήτρων στις αναπτυσσόμενες χώρες, προκειμένου να προωθήσουν τέτοιου είδους διαχείριση, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης και της αναδάσωσης.

15.γ Ενίσχυση της παγκόσμιας στήριξης των προσπαθειών καταπολέμησης της λαθροθηρίας και της παράνομης διακίνησης προστατευόμενων ειδών, αυξάνοντας την ικανότητα των τοπικών κοινοτήτων να επιδιώκουν ευκαιρίες βιώσιμων συνθηκών διαβίωσης

Παράρτημα III

SDG 15 – Indicators

SDG 15		
(United Nations Statistical Commission, 2017)		
Target	Indicator	
15.1	By 2020, ensure the conservation, restoration and sustainable use of terrestrial and inland freshwater ecosystems and their services, in particular forests, wetlands, mountains and drylands, in line with obligations under international agreements	15.1.1 Forest area as a proportion of total land area
		15.1.2 Proportion of important sites for terrestrial and freshwater biodiversity that are covered by protected areas, by ecosystem type
15.2	By 2020, promote the implementation of sustainable management of all types of forests, halt deforestation, restore degraded forests and substantially increase afforestation and reforestation globally	15.2.1 Progress towards sustainable forest management
15.3	By 2030, combat desertification, restore degraded land and soil, including land affected by desertification, drought and floods, and strive to achieve a land degradation-neutral world	15.3.1 Proportion of land that is degraded over total land area
15.4	By 2030, ensure the conservation of mountain ecosystems, including their biodiversity, in order to enhance their capacity to provide benefits that are essential for sustainable development	15.4.1 Coverage by protected areas of important sites for mountain biodiversity
		15.4.2 Mountain Green Cover Index
15.5	Take urgent and significant action to reduce the degradation of natural habitats, halt the loss of biodiversity and, by 2020, protect and prevent the extinction of threatened species	15.5.1 Red List Index
15.6	Promote fair and equitable sharing of the benefits arising from the utilization of genetic resources and promote appropriate access to such resources, as internationally agreed	15.6.1 Number of countries that have adopted legislative, administrative and policy frameworks to ensure fair and equitable sharing of benefits
15.7	Take urgent action to end poaching and trafficking of protected species of flora and fauna and address both demand and supply of illegal wildlife products	15.7.1 Proportion of traded wildlife that was poached or illicitly trafficked
15.8	By 2020, introduce measures to prevent the introduction and significantly reduce the impact of invasive alien species on land and water ecosystems and control or eradicate the priority species	15.8.1 Proportion of countries adopting relevant national legislation and adequately resourcing the prevention or control of invasive alien species

15.9	By 2020, integrate ecosystem and biodiversity values into national and local planning, development processes, poverty reduction strategies and accounts	15.9.1	Progress towards national targets established in accordance with Aichi Biodiversity Target 2 of the Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020
15.A	Mobilize and significantly increase financial resources from all sources to conserve and sustainably use biodiversity and ecosystems	15.A.1	Official development assistance and public expenditure on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems
15.B	Mobilize significant resources from all sources and at all levels to finance sustainable forest management and provide adequate incentives to developing countries to advance such management, including for conservation and reforestation	15.B.1	Official development assistance and public expenditure on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems
15.C	Enhance global support for efforts to combat poaching and trafficking of protected species, including by increasing the capacity of local communities to pursue sustainable livelihood opportunities	15.C.1	Proportion of traded wildlife that was poached or illicitly trafficked

Παράρτημα IV

Κατάταξη δεικτών του στόχου 15

Tier Classification Sheet as of <u>15 October 2018</u>			
	Indicator	Initial Proposed Tier by Secretariat	Updated Classification by IAEG-SDG
15.1.1	Forest area as a proportion of total land area	I	I
15.1.2	Proportion of important sites for terrestrial and freshwater biodiversity that are covered by protected areas, by ecosystem type	I	I
15.2.1	Progress towards sustainable forest management	III	I
15.3.1	Proportion of land that is degraded over total land area	III	II
15.4.1	Coverage by protected areas of important sites for mountain biodiversity	I	I
15.4.2	Mountain Green Cover Index	II	I
15.5.1	Red List Index	I	I
15.6.1	Number of countries that have adopted legislative, administrative and policy frameworks to ensure fair and equitable sharing of benefits	III	I
15.7.1	Proportion of traded wildlife that was poached or illicitly trafficked	I	II
15.8.1	Proportion of countries adopting relevant national legislation and adequately resourcing the prevention or control of invasive alien species	III	II
15.9.1	Progress towards national targets established in accordance with Aichi Biodiversity Target 2 of the Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020	III	III
15.A.1	Official development assistance and public expenditure on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems	I/III	I/III
15.B.1	Official development assistance and public expenditure on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems	I/III	I/III
15.C.1	Proportion of traded wildlife that was poached or illicitly trafficked	I	II

Πηγή: <https://unstats.un.org/sdgs/iaeg-sdgs/tier-classification/>